

1591 | 921.

PREMIUL DE ROMAN AL
SOC. „CARTEA ROMÂNEASCA”

EMANOIL BUCUȚĂ

FUGA LUI ȘEFRÌ

ROMAN

EDITURA
„CARTEA ROMÂNEASCA”

**ULTIMELE VOLUME DE ROMANE APĂRUTE
ÎN EDITURA
„CARTEA ROMÂNEASCĂ“**

Adam I. Rătăcire. Ed. II-a.

Aldea-Sandu C. Două neamuri. Ed. IV-a.

Ignotus. Pictor și Ostaș. Premiul „Cartea Românească“.

Rebreanu L. Pădurea spânzuraților (a 21-a mie).

” Ion. Ed. V-a în 2 volume.

Sadoveanu M. Venea o moară pe Siret. Ed. II.

Teodoreanu Ionel. Hotarul nestatornic Ed. II-a.

(*La Medeleni, Vol. I*)

” Drumuri Ed. I-a. (*La Medeleni, Vol. II*)

Inv. A. 18.884

PREMIUL DE ROMAN AL
SOC. „CARTEA ROMÂNEASCĂ”

Cts 41662

EMANOIL BUCUȚĂ

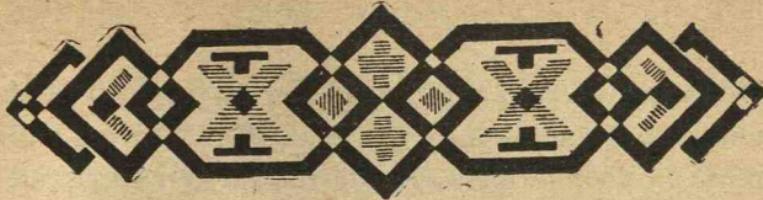
FUGA LUI ȘEFKİ

ROMAN

43441

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ” BUCUREȘTI

FUGA LUI ŞEFKÌ

Şefki umblase toată dimineaţa prin bazar.

Venise devreme, cu căruţă de peşte dela Ostrov. Când să iasă din ceairul plin de apă, stărostele, unul din stăpâni, care-l aşteptă în răspântia dinspre cimitirul ovreesc, sărise din trupul cailor pe capră şi-i luase hătjurile. De pe moşia urcată pieptiş, peste colţuri de piatră din vechiul zid de afară al cetăţii, se arătase deodată tot furnicarul târgului. Cât cuprindeau ochiul, între şanţul cu şarampoi năvălit de Dunăre şi şoseaua Kumbairului, şi dela Poarta Gunoiului până la Poarta Bazarului şi mai departe, erau numai cârduri de vite, care cu grâne, tarabe de marfă şi lume de lume. În mulţimea aceea se cufundaseră şi ei, încetinind. Şi abia opriseră că i-au şi înconjurat cumpărătorii.

Şefki ajutase puţin pe stăpân, pregătise o găleată de apă şi o mână de orz la cai, se mai certase cu unii muşterii prea grăbiţi şi apoi ră-

tăcise peici, colo așteptând. Partea lui de treabă mai era acum să încarce târna și să dea o rătă până la greamia mică. Adică tocmai ce i se păreă înai greu. Si pe măsură ce se gândeau bucată cu bucată la ce avea de făcut, făcea și ce se gândeau, nerăbdător și infiorat. Luase târna dela leucă, o spălase și o încărca.

De hogea poate scăpă. Avea să se strecoare pe lângă uluci, ferindu-se de parii cari le țineau drepte sub streașina lor de olane, crescută cu iarba și gârbovită. Si se strecură și se fereau, cu târna pe umărul stâng, dinspre mijlocul ultiței. Era să împingă cu piciorul ușa abia prinsă în clanță, să treacă ușor pe lespezile săliței și să-și deșerte neauzit peștele în chiupul de pământ din bucătărie. Si împingeau ușa, își simțeau talpa rece de piatra săliței și mai căută cu mâna câte un pește rămas în impletiturile răchitei. Gândul, care venea întâi, puternic, el îl speria; fapta era numai ca umbra față de lucru.

Dar la întoarcere, Umurlă avea să-i atie călea. Uite-o, în mijlocul ultiței, cu cchii ei de migdală deasupra feregelei de mătase!

Tot așa era și acum un an, când porniseră amândoi alături. Bătrânul îi petrecuse până la poartă, de unde se uită înduioșat după ei. Mai târziu, după ce făcuse ce făcuse, doar nu se bătea că nu-și intorsese atunci capul să-l mai vadă odată. Să fi știut ce-avea să se întâmple?

Dincolo, în cealaltă lature a răspântiei ceșmelelor, hogea tocmai își stingeau ciubucul po-

leit, cu imameà de chihlibar. Școala începeà. Erau cei din urmă, pentrucă șeadeau chiar peste drum. Umurli aveà în mâna o crăcuță de liliac înflorit. Miroslui ei singur, sau împreună cu cel revârsat din grădinile dimprejur, îl ameþea. Iþi simþea obrazul subþiat și doþă ciocanaþe de sânge cum băteau între ochi, în aripile nasului. Si atunci, fără să știe de ce, s'a smuls de lângă tovarăsha lui și a rupt-o la fugă, pe sub capia cu umbe adânci și poartă ghintuită cu piroane, peste șanþul cu apă, întâiu spre Dii și apoi dealungul zidului cetăþii, spre Dunăre.

Ceilalþi crezuseră că de sila învăþăturii, Il căutaseră, ca să-l îmbuneze și să-l aducă îndărât. Mahalaua se răscolise toată și trimisese cu-vânt până la cel din urmă turc; rămâneà pela porþi și nu se îndură să intre. Unch'u-său, care-l creștea dela moartea părinþilor și-l iubea cât și pe fata lui, iþi călcase pe inimă și, după două zile de zadarnică scotocire, dăduse de știre și pristavului. Deoparte adulmecau în dreapta și în stânga oamenii poliþiei, iar de cealaltă, el, bătuse o săptămână stuful, cu puþca lui lungă pe la toate ascunzătorile pe unde pândise cu Șefki alături, vânatul. Stătuse la sfat și cu prietenul lor, hogea. Intins pe jos, cu lacrimi în barbă, ii ascultase, gândindu-se la ajutoarele lui Alah, cântecul serii din ceanacul alb al geamiei. Dar se osteniseră și trăseseră nădejde fără folos.

Târziu, fugiþul se ivise prin port, pe la descărcatul vreunui caic. Veneau băeþii la bătrân în-

tr'un suflet, ca să-i dea de veste. Când alergau toți, cu subțirea Umurlì între ei, nu mai eră. Iar peste câteva luni aflau că se băgase cîrac la niște pescari, în sus, spre Cutova.

Bătrânul a sărit numai decât într'o lotcă. Umurlì a vrut să vie și ea. Au urcat pe sub mal un ceas, pe lângă ceamuri cu sare sau numai pe lângă sălcii. Au încercat într'un loc, au încercat într'altul. Otacul ceaușului eră tocmai în fund. I-au găsit pe oamenii de aceeaș lege, a Profetului, la ceasul rugăciunii, cu fața spre Răsărit. S'au aşezat și ei acolo, odihniți și luminați de un gând nou. Când s'au ridicat, toți patru deodată, își zâmbeau ca niște vechi cunoșcuți. Șefki eră pe apă, la vînteare. Căzuse într'o noapte la focul lor, sperios ca o pasăre de întuneric. În cap eră numai scaeți, pe obraz, pe măini și pe picioare, numai zgâriiuri. Spusese că n'are pe nimeni și că vrea să se facă pescar. Și nu se căiau că-l primiseră. De ținut cu sila, nici vorbă. Ar fi fost de altminteri și greu, pe un băiat de paisprezece, cincisprezece ani și de capul lui, ca el. Oricând puteau să-l ia acasă.

Și pe când stăteau așă de vorbă la ușa cortului, o altă lotcă a ieșit de după un cot și grăbea din lopeți pe Dunăre la vale. Șefki vâsleă indărăt la cărmă, numai în cămașă desfăcută la gât și cu șalvarii subțiri suflecați până peste genunchi. Umurlì s'a apropiat încet de mal și a rămas acolo dreaptă, cu rochiile negre fâlfâite din când în când de răcoare. La mâna ei, care

țineă strânsă feregeaua sub bărbie, licăreă neliniștit piatra inelului lăsat de mamă-sa, ca înțâia stea verzue a amurgului.

Vâslașul a zărit-o atunci și a incremenit cu lemnul în sus. Se uită cu ochi rotunzi, ca la o vedenie. Dar valul începea să fure și să depărteze lotca, cu toate opintirile celor doi pescari dela lopeți. Șivoiul scăpă de după Golea pădurosul și trăgea spre Miazănoapte. Ei au strigat cevă neînțeles băiatului dela cărmă. Iar el, desmeticit, a trântit vâsla în lotcă și s'a aruncat în apă.

Umurli n'a țipat. Poate a făcut cinci, șase pași înainte, devremece stăteă acum în Dunăre până la genunchi. Apa intrase în imineii ei mici și i se umflă în rochia închisă jos. Se uită după capul acela furtunos, care aluneca spre ostrovul cu sălcii dimpotrivă. Vedeă brațele aprige lucrând pripit, ca de spaima urmăririi, îl vedeă săltându-se pe grind și cum părea în crângurile Golei.

Au trebuit să se întoarcă tot singuri, pe inopitate, cu un felinar aprins la baș. Umurli tresăreă câteodată pe lavița ei. I se pareă atunci că, în cercul roșu de unde, a intrat năprasnic înătătorul de adineauri. Rămânea pierdută, până se scutură ca de un fior și își strângea mai bine feregeaua pe sub ochii invăpăiați deodată, peste gura plină de un râs mut.

Ali, tată-său, o privea nemîșcat. O privea cu stăruință nedumerită. Degetele ii depăneau re-

pede câte două, trei boabe de mătănii în acelaș timp, și apoi î se oprea uitate asupra alteia. Se împiedecase de cevă, de o urmă zăpică, și o ținea cu mirare. Urma îl duceă și îl aducea mereu la chipul acela negru și tăcut dinaintea lui, care intrerupea cu creștetul și umărul linia felinarelor din port și acopereea, în clătinările valului, când o fâșie, când alta, de stele.

După aceea l-au lăsat în pace. Îl mai zăreau uneori prin oraș sau pe mal, dar băiatul se feră pe după oameni sau plecă repede. Unchiu său se facea acum că nu-l vede. O îndoială, sădită de-atunci seara în el, dela întoarcerea pe apă, îl împiedeca să se mai miște. Lăsă lucrurile să se așeze singure. Mai încocace îl ghiceau de departe, în fiecare Vineri, zi de bazar, când îi aducea hogii peștele. Umurli răsăreea atunci ca astăzi, și-l aşteptă să iasă.

Ulița era strâmtă. Șefki simțea aceeaș fierbințeală iute, suindu-i-se dela inimă la cap, care-l pornise odinioară ca din prăstie. Dar nu se oprea, nici nu zicea nimic. Nu s'a oprit și n'a zis nimic nici acum. Ajuns lângă fată, i-a făcut puțin vânt la o parte, cât să treacă, și în aceeaș clipă a rupt-o la fugă. Ea și-a îndreptat feregeaua scumpă de sărbătoare și a strigat fără necaz după el: „Erete nebun!“ El alergă peste bolovanii ascuțiți ai caldarâmului până la intrarea vraiște dinăuntru a porții și până la intrarea de afară cu canături în chingi de fier și piroane cu floarea cât castanele. Alergă înghețat

printre zidurile boltite, cu firide și țurțuri de intuneric, înainte peste șanțul cetății, dupăind pe podul înalt cu picioarele lui goale. Alergă tot pe unde alergase când se smulsese întâiu de Umurli.

Dar astăzi, pe măgură, vitele aduse la târg făceau lanț până jos la apă, unde coborau repezit pe o potecuță dreaptă ca să se adape și astupau trecerea. A cotit și a intrat în bazar. Avea mereu pasul de alungat din urmă. Din pofteca bătută chiar pe marginea șanțului scăpau pietre în adânc. Dunărea venise mare, umflată de ploile de vară, și lovea înaltă în zidurile morhorite ale cetății. Pe aici își strecurau Turcii în vremuri galioanele și corăbiile, de primejdia bătăii sau de ghiața iernii. Podurile se ridicau în zornăit de lanțuri, învărtite pe vârtejuri din cullele capiilor, și vasele mândre cu pieptul de bronz și cu luna-nouă de aur la toate catargele, înaintau încet. Acum o fierbere de clăbuci și de cercuri de undă însemnau fuga, sus pe creastă, a lui Şefki.

El a trecut întâiu prin târgul de vite. Samari vorbăreți în străe negre puneau mâna aspră a Olteanului, lipit în zeghea lui albă de vaca adusă la vânzare, în mâna unui cumpărător ieșit din multime și i-o scuturau tot mai sălbatic, strigând mereu prețul, până amețeau întratăța pe omul zgâlțait că plecă fără voie cu viața de curm la vameșul târgului. Şefki a dat busna printre câțiva rupându-le strânsoarea. Câte o bu-

cată de pământ sau vreo joardă se ridicau, fără să-l ajungă. Și-a făcut loc pe după căruțele cu grâu și făină de porumb ale Gânzovenilor. Pădurence, cu mijlocul strâns în bete cu paftale strigau bănățenește după el: „Uite-l, mă, uite-l, mă!” și se întorceau la carele lor cu lemne sau cu pere coborîc anevoie din ajun de pe văi globoase fără drumuri sau de pe dosuri cu stejar unde nu intrase securea. Stanotârnence și femei de pe la Gumărtați sau Vârfu în zăvelci scurte, crețe și vărgate și în conduri noi, cu conciul înalt prins ca o cunună pe frunte și gătit cu spelci de sidef și bani de aur, își apărau marama lăsată pe spate până la poale. Bulgari piețroși, de pe la Smârdan și Vidbol, bănuindu-l că a furat cevă, încercau să-i tae calea. Florăresele îl loveau râzând cu câte o floare.

El alergă sfârleaază, cu vorba aceea în urechi și ca un fâlfâit de aripi pe umeri: „Erete nebun! Erete nebun! Erete nebun!” Nu știă unde, ca într'un văzduh fără piedici, beat de iuțeală, și beat și de altcevă.

Doi băeți, deoseamă cu el, îl urmăreau dela oparte, de lângă Poarta Bazarului, cum se apropiă. Până atunci se uitaseră cu luare aminte la zidul din față, dar strigătele și frământarea neașteptată a târgului, îi făcuseră să se întoarcă.

— „Ce să fie cu Șefki?” zise cel mai răsărit, după ce și ascuții puțin ochii lui albaștri într'acolo.

— „Parcă-i un lup încolțit. Nu înțeleg de ce nu ieși pe la Kumbair. Pân'acu eră în Ostrov”.

— „Ești un prost, Vanci. Urcași tu vreodată în fugă măgura de nisip? Si cu o haită întreagă, de călcâie? Dar trebuie să facem cevă să-l scăpăm“.

— Zi, Floreo, și să facem“.

Şefki acum parcă amețise. Cotea fără trebuință. Când gonea pe cărarea din margine și când se amestecă printre căruțe sau se abăteă pe dinaintea tarabelor și dugăilor, printre olari și fierari, de stârnează lumea. Florea și Vanci se făcuseră mici, jos. Celălalt venea drept spre ei. I se auziă bătaia tălpilor, ca o duduitoră subpământeană din poveștile lor cu Turci impresurăți de oști și cu găuri de legătură pe dedesubt, pentru carele cu orez și gloanțe. Mai avea două salturi, unul, a ajuns! Atunci amândoi băeții s'a sculat ușor și au pornit săgeată, în acelaș pas, luându-l între ei.

— „La pod intri în Cetate, Şefki, eu mă împiedic și cad, Vanci o ia înainte, tipând, spre Dii. Nebunii au să vadă de mine sau să se ție după el. Scapi, n'ai teamă!“

Şefki era ca și cum nu-i văzuse. Nu s'a uitat la ei. Alergă înainte.

— „Dar ce dracu-ăi fi furat, Şefki, de te zăpaciși aşă?“ zise și Vanci, iscoditor, întorcându-și capul rotund, cu ochii micșorați, la tacuțul tovarăș.

Furat? Cine a strigat: furat? Şefki s'a oprit locului, desmeticit deodată. Parcă intrase în

laț, într'un ochiu de laț bun de cânepă, care-i încolăcise piciorul. Poate că s'îstrigase târgul pe urmele lui? Toate satele strânse pe câmp se uitaseră la el cum fuge să scape cu cine știe ce doseală? Și stătuse infipt. Altfel ar fi alergat, fără să-și dea seama nici că se mișcă sau pe ce lume se află, până în ocolul Panairului și mai departe. Când cei doi, cari fuseseră luăți fără veste și mai zoriseră o bucată singuri, veniră îndărăt, celălalt își suflecă liniștit mâneca desfăcută.

— „Ce făceați voi aici?” zise el, că să întrebe cevă și să le tae pofta să-l descoasă.

— „Şefki, tu tot apucat rămăsesi. Iar ne trăsesi o păcăleală. Zi tu goneai aşă, numai să-ți desmorătești oscioarele, și noi?... Ne sculași dela treabă ca pe niște proști. Dar ascultă, să-ți spue Vanci de ce bolim pe-aici. Dac'ai vrea să ne ajuți! Am împărțit frătește. Eu n'am astămpăr. Mă duc!”

Vorbind, ajunseră iară la locul unde cei doi făceau de pândă. Și Florea se tărî proptindu-se pe palme și agățându-se, când lua vânt, de câte un vrej țepos și prăfuit, până jos în marginea apei. Bălăci după o piatră, căută cu ochii lui ageri un loc în zidul semet și bătrân de dincolo, și asvârli. Șanțul era lat de opt, nouă stânjeni. Dunărea se vârsase iară în el și-l umpluse întreg. Făcuse șivoiu, și balta stătută se plimbă încet spre ieșirea dela capătul grădinii orașului. Numai o dungă verde ca o cingătoare de aramă

coclită rămăsese dealungul cetății, chiar deasupra undei. Celelate multe, fumuri sau roșcate, care se iveau una după alta pe vreme de secetă, fusese să acoperite.

Piatra se ciocni sus de o muche cu vreun piron de fier, că scăpără scânteii și căzù sfărâmată, ciuruind în zece locuri luciul de dedesubt. Tot atunci un eretă uriaș tășni pe o deschizătură nevăzută, chiar din lespedea lovită. Bătu de două, trei ori din aripi spre câmp și apoi își începù nepăsător roatele de pradă, ridicându-se tot mai sus în văzduhul însorit.

— „Inebuniș, Floreo?“ țipă Vanci, culcându-se pe pântecce pe mal și aruncând cu bulgări de țărână în șaiatul de jos. „Nu știi că trebuie să-i prinDEM vii?“

— „Nu mai vreau să știu de nimic. Prea mă fierb păcătoșii!“

Și încă două, trei pietre zburară pestle sănț și se sparseră de zid. Se cunoșteă că ochitorul își ieșise din fire. Toate cădeau aiurea. Un om ivit de cealaltă parte, sus deasupra lor, pe beden, ii strigă să-și vadă de treabă.

— „Treabă! Parcă am altă treabă de două săptămâni încoace!“ mormăi el, și începù iară să iscădească, să se aplece sau să se salte pe vreun bolovan, cu palma streașină la ochi.

— „Uite, aşă ne muncim, Şefki, de Dumînica ailaltă. Sunt într'un cuib aici în beden cinci pui de erete. Acum ii sperie și se traseră înăuntru. Dar mai stai puțin și-ai să-i vezi cum scot

capetele afară! Dervișul uscat de-aț fi, care aprinde lumânările în cimitirul dela capie, și tot n'ai putea să te stăpânești. Noi de-atunci le pu-serăm gând rău. Ne sucirăm, ne învârtirăm, dar nu-i chip. Numai de n'ai vrea s'aducem scara cu care se lucră la turnul Vavilonului și s'o înfi-gem cu picioarele în apă și cu coarnele în cer. Uite colo, ieșiră iară! Sub arșinul alb, fără nici un fir de buruiană și niciun solz de mușchiu! Mă mir cum nu le mâncără șerpii ouăle. Hei, Floreo, urcă mai bine sus și lasă pietrele. Nu săntem doar la vânătoarea de ței din Ostrov, când pornirăm cu hangere și pistoale și ne în-toarserăm cu mure. Nu uită ce ne făgădui păsă-rarul din Gazi-bair. Parc'ar vrea să crească șoimi de luptă pentru Tarigrad!"

Vanci mai sporovăi și altele, când cu fața la caspetele negândit și luându-l martor, când aplimat peste râpă. Florea îi răspundeă căte odată scurt și fără chef, ca un „lasă-mă'n pace“. Fu-rați de neastămpărul lor, uitau să se mire și să întrebe.

Şefki colindă cu gândul în altă parte. Întâiu tovarășii aceștia de jocuri îl supăraseră. Se desfăcuse de mult de ei și nu le înțelegea stăruința. Era hotărît să-i lase cât mai curând. Treptat însă, vorba și purtările lor îi aduceau aminte de timpul de odinioară. Pentru ei nu fusese nicio întrerupere între anii fragezi și viața lui de azi. Ii vorbeau ca înainte de fuga de-acasă, și de lucruri de-atunci. Si îl prindea un fel de amețeală,

în care se temea să nu plece cu ei prin locurile vechi, să rătăcească toată ziua prin grădini, iar seara să intre, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, pe porțița cu trepte de piatră de peste drum de șeamia mică.

Iată chiar în prag lespedea cu scris arab, peste care-i purtase degetul, oprit șovăilor la o ștersătură de pași, hogea la lectiile de cetire. Linia din capăt se revărsă ca o coadă de fazan. Ce literă era? A, da! „Aici, la marginile împărăției...“ atât a mai rămas din câte va fi spus peste o ușe de palat sau într'un șold de cetate. Se vedea copil mic, punându-și urechea deasupra, să asculte urmarea. Adormea uneori acolo, și urmarea era o poveste din o mie și una de nopți, pe care nimeni încă nu i-o povestise și nici Şeherezada n'o știă.

Bătrânul... Ce face bătrânul singur? Trece prin curte cu hamurile pe umăr. Le agață în cuiu la ușa grajdului și-și plimbă ochii împrejur. Nu mai e ajutorul care-i tragea căruța de sub șatră. Oftează și pune mâna pe oiște. Acum e pe capră. Dar a uitat să deschidă poarta. Odată i-o deschideă altcinevă. Se simte stângaciu și stințher. Casa e goală. Vorba sună puștiu. Nu pleacă și astăzi să-l caute? Bătrânul avea să-l ia în brațe și să-l sărute. El avea să cadă în genunchi și să-i cuprindă picioarele, nu a iertare, ci a iubire și a părere de rău că atâtea săptămâni și atâtea luni își puțuse călcă pe inimă să nu-l vadă. Celălalt avea să strige atunci

către ferestrele deschise, un nume. Cum putea să scape? În ce ascunzătoare să se vâre? Și avea să audă peste capul cu fruntea în țărâna glasul ființei care se apropiase nesimțită: „Eretele nebun s'a întors!”

— Nu s'a întors eretele nebun, nu se mai poate întoarce! Uite-l, că a zburat iară, eretele nebun. Și a zburat de frica ta. Ochii lui de fulger nu sunt în stare să privească în ochii tăi copilăroși. Vîrba ta nevinovată îl ridică și-l gonește ca o vijelie. Râsul tău îi ia mințile. Brațele tale de soră pe umerii lui, îl înăbușă. Unde ești, nu poate să mai stea eretele nebun!

Și la fel, în pas cu ce spuneau băetii, se încheițau alături chipuri și întâmplări din trecut. Cuvântul lor era o chee de porți uitate. Abia deschisă una, spre curțile de-acasă sau spre gândurile lui cele mai ascunse, și cântă din tâțâni alta. Până și eretele acela din zid îi părează numai o intrupare de-o clipă a strigătului care-l urmărează din ulița de-adineauri. Venea, îl atîntăea cu ochii cărămizii și se risipea iară. Alt cuvânt îl dădea la oparte. Iar el trebuiă să se fie mereu după cel din urmă. Vînătoarea de lei din Ostrov?

Erau mult mai mici și mult mai fericiți, și el și ea, când cu vînătoarea de lei din Ostrov! Venise pe-atunci în bazar un circ. Ei făceau ce făceau, și se furișau pe-acolo. O maimuță legată în lanț stătea pe o prăjină afară. Unii îi dădeau alune sau nuci. Ea ronțaiă repede miezul și as-

vârleă cu cojile în oameni. Alții o împungeau cu bățul. Maimuța țipă. Un băiat desculț, în tricou, ieșea dintr-o baracă de pânză, o lăua pe umăr și o băgă înăuntru. Și un răget înfricoșat îi punea de fiecare dată pe fugă. Leul nu putea să suferă maimuță și, cum o vedea, se izbea de gratii, și urlă. Toți gură-cască din bazar îi cunoșteau meteahna. I-o cunoșteau și el și prietena lui. Dar, de stăpânit picioarele, când îi auziau izbucnirea așteptată, tot nu și le puteau stăpâni.

Cât a poposit circul în Dii, nu mai aveau nici un haz jocurile obișnuite. După ce intr-o bună zi a plecat, și mai puțin. Până când intr-o seară Umurlă a zis: „Trebue să ne facem un circ. Mâine plecăm în Ostrov, la vânătoare de lei”.

El a purtat vorba între toți copiii din mahala. Fiecare avea să vie înarmat până în dinți. Căpetenie și călăuză era să le fie Umurlă, fată de vânător. Și a doua zi de dimineață o ceată nesfârșită se strânsese largă zid. Erau băeți și erau fete, deopotrivă cu ei sau mai răsăriți. Unii veneau desculți, alții încălțaseră cisme de baltă, cu tureatcă până în sold, și peste. Câte unul nu-și uitase nici traista de merinde, pentru alergături și bătaie largă. O fetiță din vecini târă un lanț, cu care avea să aducă numai ea și nu altcineva leul acasă. Încolo, un arsenal întreg de arme. Pistoale lungi cu țeavă de bronz și măner căptușit cu sidef, pumnale subțiri arabe cu limbă în trei muchi, hangere înflorate, buzdugane cu măciucă ghimoasă, suliți scurte, țoghi de

fildeș, câte un satâr sau maiu de bucătărie. De pe pereții cu lucruri dela bătrâni pe chilimuri, de prin lazi cu țesături și scule, din pod sau din heciuri, micii vânători scotociseră tot ce putea să fie o unealtă de omor. Acum se măsurau din ochi și adăstau în tacere semnalul de plecare. Când s'a arătat Umurli, un freamăt a intrat prin întreagă această tabără. Fără să se fi învoit dinainte, toți i-au adus salutul armelor: un zângănit care a auit fioros pe sub zidul cetății. Ea s'a aşezat în frunte și au pornit.

Până la Poarta Geamiei împărătești, sfărâmată pe vremuri de tunurile românești puse în spatele Kumbairului, și aşă rămasă, au mers bine. Câte un voinic s'a uită după ei din curțile cazărmei, cum stârneau praful pe drumul îngust de subt beden. Dar nu i-a întâlnit nimeni care să-i întoarcă. De-acolo s'a risipit prin ceaiul plin de fân, până au dat de Părăsita. Umurli a căutat un fel de vad în susul apei și au trecut unul câte unul. Numai fata cu lanțul s'a înămolit și a început să țipe. De frică a scăpat lanțul și nu l-a mai găsit. A fost întâia pierdere, piazza-rea și poate pricina că au venit seara îndărăt fără ce-i pusese la drum atât norod și atâlea arme. Cu ce ar mai fi putut să ducă leul acasă?

Umlblau strânși unul lângă altul. Cu ochii lor mici scoceau tufișurile. Când flueră ascuțit în câte o salcie, se opreau pierduți. Așteptau să se legene verde de crăci smogul basmelor, colu-

bra cu colan portocaliu, cu solzii în soare ca un brâu bătut în pietre scumpe. Apoi, după ce le treceă, porneau iară. Păpurișul fâșiă neîntrerupt, plin de pasul vietăților și al vântului. Smicilele crescute steble, steble, ii plesneau peste obraz. Se poticneau în crăpăturile pământului abia ieșit de sub apă.

El s'a hotărît atunci să se jertfească pentru ceilalți. Avea să caute singur culcușul leului. S'a lăsat și a pornit târîș prin buruieni. Când odată credeă că i-a intrat o pasăre în sân și se zbate înebunită. Se uită prin crăpătura cămășii, se căută cu mâna, dar nu era nimic. Numai inima i se lovea de coaste. Și o lua iară înainte dea bușele. Delă un timp s'a încurcat în niște rugi de mure. Strângea ochii ca să nu-l înțepe vrejii. Când ii deschidea găseă chiar în dreptul gurii câte o mură mare coaptă. O culegea cu buzele și-si vedea de drum. Până îl oprea o altă mură, picată neagră și așteptându-l în lumină. Dar într'un rând când a deschis aşă ochii, a deschis și gura, numai că țipătul dinăuntru n'a ajuns afară. La doi pași, în poiană, leul Ostrovului, cu coamă zbârlită și mustăcios, bea apă dintr'o gârlită. De-aici, de unde împietrise el fără suflare, ii auzea plescaitul puternic al limbii.

Nu mai știe cum s'a strecurat până la ceilalți, ca să le dea de veste. Unii voiau să dea bir cu fugiții. Alții nu se gândeau nicăi să se miște, ca să nu facă zgomot și să trezească fiara.

Atunci ca un râs larg de gură de lemn a umplut dumbrava. Și ca și cum ar fi trecut o coasă peste genunchii lor, toți s-au prăbușit în iarbă. Iar pe deasupra a fălfăit jos de tot un zbor grăbit de coțofană.

Umurli a chicotit cea dintâi. Pentru că tot erau acum pe jos, i-a poruncit lui să meargă în cap, iar celorlalți să se tie după el, încet și lipiți de pământ. Mulți din vânători însă nu mai aveau pofta de vânat de odinioară. Poate că încă de-acolo câteva din armele bătrânești, cu care se făleau casele lor, au scăpat prin burueni. Apoi mersul târîș nu e treabă usoară, mai ales când nu prea știi din care desis are să-și clănțâne colții la tine dihania deșertului. Când au ajuns în rugi, nu toți erau Șefkî, să lase murele și să se tie de leu. De aceea la luminîșul de lângă apa cu primejdii abiă dacă au mai sosit cățivă. Dar erau cei mai dărji ai cetei și cu cele mai făioase arme.

Leul nu se mișcase. Sorbea mereu, nesăturat, din gârlită. Ei s-au adunat întâi în linie. Câteva picioare se loveau fără voe îndărât, aşa cum pândeau ei pe pântece, dar nu ca ale pisicii când e gata să sară la pradă. Se căsneau să și le astâmpere, le țineau cu mâna, numai că fără ispravă. Și deodată au năvălit cu Umurli în frunte. Dintr'un salt și răcnind de moarte, erau acolo. Au rămas însă cu armele ridicate în văzduh. Leul bea și mai departe, fără să se uite la ei. Leul era un trunchiu de salcie scorburos

și năpădit de iarbă. Gârlița lovea în niște pie-tricele sub el și cântă la vale.

Atunci i-a chemat un glas depărtat. Häulea fără să-i pese, prin pădurea lenevită de do-goare și de abur. Cei rămași descoperiseră cui-buri de mure. Au lăsat și ei armele pe unde s'a nimerit și s'au vârât printre frunzele țepoase. Rugii făceau un perete pe marginea unui fel de prival și s'au dus dealungul lui, ceasuri. Mulți și-au impletit coșuri și le-au umplut. Umurli aducea un mănușchiu de crăcuțe, din care mușcă râzând pe drum și-i întindea de fiecare dată și lui.

Toți erau negri ca niște pui de arap, pe de-ge-te, pe buze, pe obraz. Armele n'au mai ieșit din Ostrov. Cățivă și-au lăsat în el și ghetele sau vreun brâu și ilic. Se întorceau pe seară osteniți, dar mândri. Si, dacă vreun copil din ceice nu îndrăsniseră să vie, ii întrebă despre vânătoarea din Ostrov, iși arătau hainele sfâ-șiate și mâinile lipicioase, fără să mai spue un cuvânt. Iar mahalaua tremură toată și tăcea și ea.

Şefki era cu mintea la vremea de-atunci. Alte colțuri din viața aceea, soare, stol de lăs-tuni, răzoare de maci aprinși, Dunărea cu va-poarele se deslușeau pe rând și se înceau unul în altul. Si din toate, Umurli se desfăceă la urmă mai apropiată și mai neînțeleasă. Peste creștetul ei se roteau rar un erete cu aripi largi cafenii. Il privea. L-a privit până când un fior arzător ca o spintecătură iute de cuțit l-a fript.

O hotărire urcase singură, din adâncurile lui. Trebuia! Vrea! Numaidecât! După firea lui vijelioasă, care nu chibzuiă, ei hotără.

Putea să stea multe zile aşă, nemişcat ca un aer de vară peste şesuri, împodobindu-şi nemişcarea cu o apă a morţilor îci, cu o apă a morţilor dincolo, până când toate plesneau într'un fulger şi cerul se învălmăşa cu pământul. Erau adesea porniri fără urmare, de copil, care, cunoscute, ar fi stârnit zâmbet. Zâmbet avea de ce să stârnească şi aceasta, mirat şi duios. În ea se aflau la un loc seminţe de gingăsie şi seminţe de haz, dar se aflau şi seminţe de moarte. Pe care avea să le crească soarta?

— „Câţi bani vă dă păsărarul, Vanci, pe puii din zid?”

— „Douăzeci de parale pe unul. Iar dacă-i ducem pe toţi, un zlot de fiecare”.

— „Dacă v'as plăti eu câte un zlot şi douăzeci de parale de puiu, mi i-aţi da mie?”

Vanci făcă nişte ochi mari, se uită o vreme drept la el şi apoi se aplecă peste şanţ, ca pe gura unui puş:

— „Floreo, n'auzi? Urcă sus! Iute! Să vezi ce zice Şefki. Şefki ne dă pe puii eretului opt zloţi şi zece parale”.

Şefki voiă cu adevărat puii de erete. Îi trebuiau încă astăzi, înainte să plece pe o săptămână încheiată la apă. Până seara Umurli era să-i aibă. Aveau să fie pentru leul scotocit acum cătivă ani a glumă prin Ostrov şi aveau să fie

și pentru porecla de azi dimineață. Ar fi vrut să-i vadă scoțându-și deodată toate cele cinci capete zbârlite, cu ochii sălbatici, din basmă, pe masa de sub fereastră! Mai aveau puț'n până să zboare. Unchiu-său se pricepea să-i crească, Umurli să-i învețe.

Vanci n'avea astâmpăr.

— „Ascultă, Şefki dragă, aici e vorba de ne-gustorie. Să nu-ți fi pus iară în cap vreo drăcie! În treaba asta sunt băgâte parale!”

— „Parale, neparale, eu știu că vă cumpăr puii cu câștig. Încolo...“

— „Dar ce-ți veni ție, bre, aşă deodată? Până adineauri nici nu-ți păsă, nu de pui de erete, dar nici de ereți. Și acum scoți o comoară, ca să-ți desertăm cuibul în buzunar! Hogea să te înțeleagă!“

Florea se cățărase în răstimp iară pe mal, cu zdrelituri și moloz pe mâini. Peste ochii lui sprâncenele tinere încercau să se încrunte și nu puteau decât să tremure. Pielea întinsă bine a frunții i le trăgea îndărăt.

— „Ce, Şefki, îți căzù în vîntir peștele care înghiți polul de aur? Puii sunt ai mei. Eu ii văzui întâiu. Măcar pe unul tot gândeam, pentru cât mă necăjiră, să-l asvârl cu picioarele legate în apă și să-l îneț, bătându-l de departe cu pietre. Dar ți-i dau toți. N'aruncă nimeni o avere pe gârlă!“

— „Mă mir cum nu'ntinzi și palma să-ți lu-

mere banii în ea", râse Vanci. „Ai putea să-i vinzi și-un loc de colivie pe beden!"

— „Tu știi că ești un prost, Vanci. Tu să tacă, și-acum să ne aşezăm îci să dibăcim cum să-i prinDEM. Când ii vrei, Șefki?"

— „Azi înainte de apusul soarelui".

— „Dar la ce-ți trebuie ție, pescărașe suflat cu aur, împintenății dracului? La niscai fermece, ori nadă de prins nisetru?"

— „Vanci, dacă nu-ți pui căluș gurii, sări, băete, deaberbeleacu în șanț. Tu n'ai nimic în cap, Șefki? Vezi cum stau de spânzurați în văzduh!"

Şefki căută spre arşinul alb. Ceilalți doi se uitau și ei. Stăteau turcește, neclintiți. Indărătul lor târgul fierbea și mai departe. Dinainte, în jurul genunchilor, se cuibăreau subțire o mo-gâldeață de umbră. Creșteau încet. Soarele treceuse de amiază și coboră în spate spre măgurile Topolovățului.

Și cum priveau aşă, deodată eretele căzut rotund din cer și le tăea câmpul vederii. Iși deschise aripile numai când se oprî pe zid. Parcă-l aruncase cineva de-o sfoară și acum plutea la capătul ei, strunit la o smucitură. Și cinci căpăsoare roșcate țâșniră pe deschizătura nevăzută. Tipau, se ciuguleau între ele și rupeau ceva cu ciocurile din ghiarele mari zburătoare. Fulgi albi se legănau dedesubt și se agățau de ierburi sau ajungeau până la apă și călătoreau abia simțit, ca niște bășicuțe de spumă, la vale. Apoi tipetele se făcură tot mai slabe, fulgii căzură

tot mai rar, și, cu un singur fâlfâit, eretele plecă, tras parcă de aceeaș sfoară. Puii se strânseră iară unul către unul în ascunzătorea lor.

Băeții se sculaseră în picioare, cu capetele întinse înainte, cu răsuflările tăiate, ținându-se fără să-și dea seama de mâini. Şefki singur se-zuse și mai departe pe locul lui și privise cu luare aminte și la venire și la plecare. Se gândeа. Când zidul rămase la fel de tăcut și pus-tiu, Florea și Vanci oftară cu brațele căzute. Şefki tresări și le zise:

— „Duceți-vă și vă întoarceți pe la patru, sus pe beden, deasupra cuibului. Până atunci se mai sparge bazarul și mă gândesc și eu cum să facem“.

Și porni repede spre Poarta Stambulului.

Locul pe-aici se limpezeа. Îngrămădeala schimbului și a tocmeliei, întâlnirea satelor din jurul Vidinului, dela Bregova depărtată, din râpile Timocului, până la Deleina de sub streasina de deal păduroasă, se făcea mai jos. Din acea închisă tabără de care ieșea Şefki. Pe margini, deadreapta, începeau ulițele orașului. Deastânga, zidul cotea scurt și se sfârșea deasupra Dunărei printre nenumărate ghiulele albe de marmură de arhipelag, rămase dela vechile tunuri.

El trecea cu răgaz, pe lângă tarabele cu șatră ale negustorilor. Căută ceva din ochi și nu găsea. Il îmbiă cuțitarul, cu bricele și oțelă-

ria lui. Nici nu se uită. Il apucă de mâne că zaraful cu dulăpioare de sticlă pline de giuvaere numai scânteeri, pe când jos, pe rogojina ei, o turcoaică acoperită se opreă din înșirarea unor mărgăritare și-și ridică ochii mari la el. Șefkì se duceă mai departe.

Tocmai la capătul șirului a stat. Prăvălia de aici era două stînghii de brad nedate la rândeă, peste un fel de cărucior cu patru roți dintr-o bucată, fără spițe și obezi. De cele două stînghii spânzurau două cercuri cu agățători și, de fiecare agățătoare, sculuri de sfoară și colaci de funii. Frânghierul i-a scos tot ce-a vrut. A controbăit și prin cutia căruciorului. Șefkì desfăcăea, întindea opintindu-se, măsură, despletea ie. Nu era multumit. Care era prea slabă, care prea scurtă. Și a rămas o clipă pe gânduri, ne căjit, în răspântie.

Venea o adiere dela apă, umedă și cu miros de catran și pește. Nările lui ascuțite o adulmecau fără voe. În fundul unei uliți se zăreau sălciiile din ostrov, fremătând. Iar pește ele, un catarg, fără închipuire de înalt, se legănă. Și de fiecare dată legănă și un întreg năvod de funii negre. Șefkì și-a uitat de sine cu ochii la el.

De câte ori se cățărase pe scările subțiri până la felinarul afumat și cu geamuri plesnite sub impletitura lui de sărmă sau până la pânza cu semilună de sub vârf! Funii și catarg, pânză cu luna mică albă pe câmp roșu, și el, Șefkì, se clătinau atunci în fuga valului sau în suflarea

vântului. Şi parcă lumea toată, cetatea cu creştet de ziduri, gămiile aurii, oştroavele şi râul, munţii şi cerul se surpau într'un cutremur. Cuperțis de o amețeală dulce trebuiă să închidă ochii şi să se lipească bine de coarda noduroasă şi zbârnăitoare. Şi numai decât, râzând de slăbițiunea-i fără rost, alergă aproape fără să se ție până pe punte şi se încrosnează cu lăzi sau împingează la lespezi de sare vânătă.

Acolo fusese întâia lui casă între străini. Când trăgează puntea se simtează la adăpost. Nu se mai temea de ochii la pândă. Sau când plecă pela Lom şi mai la vale! În copăstia aceea încăpătoare dormise de atâta ori, cu o stea în ferestruica dela cap şi cu clipocitul apei înopitate şi nevăzute, pretutindeni. Pe această ţaică visase el să ajungă la Stambul. Iar astăzi, după atâta luni de părăsire, catargul cu flamura lui şi singurul ochiu roşu sub stuf încălcit de funii, îl chemă. Se plecă şi se ridică, turburător. Se vedează numai el deasupra pământului şi n'avea odihnă. Era acolo, săltat peste lume, numai pentru Şefki. Il aşteptă.

Dacă l-ar fi ascultat? Dacă s'ar fi rupt încă odată de toate? Să se fi lăsat cu unda, cântând la pîsc peste apa adormită, spre țara de chihlibar a inarilor Sultani, despre cari ştia să spue hogea? Dar ţaică plecă mereu, în drumurile ei scurte, şi n'ajungează niciodată. Sta uneori săptămâni, aşteptând o încărcătură. Scărățitul măcaralelor n'o deșteptă. Mersul clătinat al hamali-

lor dela un vapor de-alături, odată la deal în-covoiați de povară, și apoi pe a doua blană, în jos, cu sacul gol pe cap, nu plimbă decât umbre fără putere, pe puntea ei pustie.

Şefki s'a abătut într'o uliță din dosul magaziilor. Avea acum un gând și trebuiă să și-l împlinească.

In dreptul unei cafenele scunde cu obloane verzi, s'a oprit. A ochit pe geamuri, cât a putut mai nebăgat în seamă, și a intrat. Nimeni nu s'a uitat la el. Un grânar vorbea cu un barcagiu la o masă. Lângă tejgheă își sorbea singur cafeaua, cu spatele la ușe, cafegiul. Era în lenea după amezei. Şefki s'a așezat aşă ca să vadă toată ulița și a așteptat. Un băiat i-a pus dinainte o bucată mare de salep și iibriceul de sirop de zahăr ars. A băut două cafele. A ronțăit câțivă pesmeți. Dar omul, pentru care se hotărise să-și ia prânzul lui puțin aici, altfel decât îi cunoșteă obiceiul, nu se arătă. Cine știe pe unde își facea veacul Ahmed cel slab, stăpânul săiciei!

— „Ia să-mi spui cevă, vere“, zise Şefki bățatului când văzù că rămăseseră numai ei doi. Cafegiul l-ar fi cunoscut numai decât și, la pricina care-l adusese încoà, nu i-ar fi fost de folos. „Cunoști tu pe Ahmed căpitänul?“

— „Cum nu! Si azi fu la noi. Plecă adineauri cu o căruță în Gârți, să aducă niște fasole de an“.

Şefki știă ce vrea.

— „Dar pe vameș nu-l văzuși?“

— „E acasă cu niște domni dela Sofia“.

— „Mi se pare că am să te las numai cu muștele și să plec și eu“.

Ieși. Portul era la doi pași. Malul sta puștiu. Amiaza și sărbătoarea îl goliseră. Pe niște lemne la pontonul austriac moțaiă un străjer.

Ca pe vremuri, Şefki a sărit în barcă și din două bătăi de lopată s'a așezat în lungul perețilui scorojit al bâtrâului vas. Ferestruica sub care dormise el făcuse două, trei fire de păianjen. Dar nu acele zăbrele puteau să-l ție astăzi. Legat barca și, săltat pe marginea ei, s'a prins ue deschizătura de lemn din văzduh, și-a făcut vânt ușor și s'a strecurat pe pântece, fără zdruncin, în întunericul dinăuntru. Când i s'a ivit din nou capul, privirea lui avea cevă de pândă și de iscoadă. Însă atât pe apă cât și pe cheiu nici țipenie. Străjerul ajuns de soare, plecase.

Întâiu a aruncat o roată de frângchie cătrănita. Apoi a ieșit și el, cu tălpile înainte. A pus barca iară la pripon și a luat-o încolo fără să se uite imprejur, cu roata de frânghic pe braț. Nimeni nu i-ar fi putut ghici fapta. Păreă un om al șăficii, și avea să și aducă după întrebuiințare, tot luriș, frângchia, pentru care Ahmed, să-l fi prins în odaia de unelte, ar fi scos cuțitul.

Când a ajuns iară pe zid, de rândul acesta pe drumul prăfos, răcit de umbră, din Cetate, târgul se rărise. Numai pe-alocuri mai întârziă vreun pâlc de căruțe sau un ocol de vite. Câte un călăreț se rupea din ele și pornea repede, mic și departe, cu patru noruleți de pulbere la

copite. Pe dinaintea dugăilor nu mai erau nici mărfuri, nici oameni.

Şefkî s'a uitat bine dincolo jos, peste şanţ, după locul unde vorbiseră toţi trei. A călcat încet, până unde i s'a părut că stă în dreptul cui-bului şi s'a aşezat pe muchia cea mai înaltă, în iarba. Era lângă bastionul, înaintat cu trei feţe puternice deasupra câmpiei şi sfârâmat cu praf de puşcă de Ruşi. Dărâmăturile lui dintr'o latură, de zeci de ani niciun târnăcop nu le răsturnase. Ploaia singură mâncase la ele, iar pasul oilor şi al oamenilor le netezise hârtoapele. Arsinii mari şi calapodadele mărunte de piatră, luate de meşteri cu dalta, fuseseră smulse cu grija din tencuiala lor sgrünjoasă şi cărate la clădiri în oraş. Peretele se întindea jumătate rupt de foc şi jumătate jupuit de podoabă şi buroşat. Numai răsuflătorile priveau ca nişte ochi nemişcaţi, de întuneric. Dar dincoace, pieptul de cetate se păstrase mareş şi nestricat. De la ciubucul de sus din margine până în fund în apă, nicio lipsă. Tunurile parcă stăteau ca de mult să tragă. Ostaşii parcă erau la locul lor de pază în cule. Podurile parcă spânzurau în cer a primejdie. Şi toate rămăseseră aşă, incremenite de veacuri într'o vrajă. Iar Şefkî, deslegat cu un descântec, deschisese o poartă crescută cu rugină şi muşchiu în uşorii ei de fier, şi pătrunsese.

Şedeă acum cu mâinile sub cap rezemat de sfoară şi cu un picior îndoit şi proptit furcă în

pământ, pe când celălalt atârnă deasupra prăpastiei. Pe drumuri bătute prin mlaștină, până adânc în munții vineți, cuceritorii țării așezaseră mii și mii de robi, unul de altul, unul de altul. Din mâna în mâna și din vârtej și scripet în vârtej și script coborau ca vii lespeziile, tăiate și lustruite în stâncării, către acest vad al neamurilor și vatră de războiu, în fiecare veac făcută pulbere și în fiecare veac plămădită din nou. Curgea sudoarea și curgea și sângele, se abăteau biciul, se schimbau striviții, dar lucrul nu află întrerupere nici ziua pe lumină, nici noaptea la fcale. Aici meșterii măsurau, împărțeau, sche-luiau, meșteșugeau. Și cetatea se ridică din apă, venea de după sălcii, se încovoiă prin luncă și se infigea pe indoite și întreite șiruri de zid în calea Dunărei. O simțea duduind ca atunci de multimea pașilor și de creșterea Tânără, cat după cat. Un fior lung treceă din ea în el; și se legănă ca într'o ridicare pe brațe.

La adăpostul ei crescuseră casă după casă, greamie după greamie, șaptezeci și opt câte fuse-seră, și lângă una din greamii, aici aproape, în gura porții celei mai frumoase, patru pereți roșiori, ca îmbrăcați în foițe de floare de cireș, o grădină cu puț și un coteț de porumbei. Acolo adusese moșul lui pe fata de boeroaică furată dintr'un conac de lângă Craiova, în năvala cea mare a Cârjaliilor. Cum se va fi främântat și se va fi scuturat de sughițuri de plâns în mătăsurile ei! Cum își va fi sărutat prin valurile de

păr negru, despletit și căzut împrejur că o ramă de borangic cernită, iconiță de aur dela gât! Iar moșul o privea, ienicer Tânăr, cu ochii lui albaștri mișcați, și nu-i zicea nimic. Numai noaptea avea grija să dea drumul câinilor și să iasă cu pușca pela ferestre și dealungul zidurilor de chirpici. Din acea iubire crudă și înlácrimată ii ieșise neamul. Pe tată-său nu și-l mai aducea aminte. Dar și-aducea aminte de unchiu și de Umurli.

Stăteau așa, și zile după zile, ani după ani, cu întâmplările lor mici, îi treceau pe dinainte, printre genele apropiate, într'un joc de păsări de lumină sau de flori de argint și de albastru este gol. Până când glasuri strengărești au izbucnit lângă el:

„Uite-l pe Şefki pe spate,
Nici în Dii, nici în Cetate!”

Florea și Vanci răsăriseră ca din pământ și-i cântau râzând. El ii privea cu ochii turburi. Parcă nu-i cunoșteau. Nu se mișcă.

— „Ce e cu frânghia asta, Şefki? Mi se pare că iar ne bătuși și că-ți câștigarăm paralele!”

Pescărașul s'a săltat pe mâini până sus pe colac. Cei doi băieți se aşezaseră alături. Nu mai vorbeau. Il sorbeau din ochi minunați și uneori cu sclipiri de necaz. Pricepuseră numaidecât socoteala. Pe ei atât ii muncise cuibul și atât il văzuseră tot de jos în sus că tocmai ce era mai ușor de gândit, nu gândiseră. Si era o jucărie să te lași până la pui pe funie, să-i scoți din

gaura lor, să-i bagă în sân și să te urci iară pe beden. Strașnic băiat Șefki asta! Cu el treaba eră ca și isprăvită.

Dar și de făcut, cum le-ar mai fi plăcut să î-o facă odată! Chiar azi îl crestau la răboj. Prea eră isteț și prea se potriveau toate cum le voiă el. Dacă-i merge tot aşă, lesne se învață omul disprețuitor, mândru și de capul lui. Uite la Șefki, cum șade și nici nu se uită la ei, la Șefki care și-a croit un rost fără să vrea să tie seamă nici de rude, nici de vechii prieteni, la Șefki care deseară pleacă pe apă cu puii, plătiți cu bani în palmă, și-și face mendrele cu săptămânilor în pustietătile lui. Tare le-ar mai fi părut bine să-l aibă la mâna și să mai iasă și pe placul lor. Ca să se afle și în stuf că chiar aşă de proști nu sunt nici băeții din Cețate.

Știă, Șefki, de pildă, ce făcuseră ei, nu mai demult decât de-adineauri, dela despărțire? Il puteau miră, cel puțin, să nu mai stea aşă de nepăsător și de străin, ca și cum n'ar fi avut oameni pe lângă el, ci trestii și năvoade.

Se prinseră uitându-se unul la altul, a înțelegere, și schimbând un semn slab din coada ochiului. Timp de povestit eră. Dedesubt, în câmpul de târg de afară, tot mai trecea câte un om cu calul de căpăstru, pe muchia zidului. Câte un paznic se învârtea și el cu biciușca printre care. Eră cuminte să mai aștepte. Puii nu li-i puteau lua nimeni. Ședea acum toți trei pe beden, ca pe cergă întinsă pe dricul unei că-

ruțe și de sub care, oricând ar fi băgat mâna, puteau să-i scoată.

Vanci avea sănul plin de cireși. Le dădea și celorlalți, mâncau și asvârleau sămburii în sănt. Florea povestează.

Când ii lăsase Șefki se duseseră să se scalde la Dunăre. Umblaseră tot pe zidul cel mic până între sălcii și la culele de piatră ale caraulelor. Jos apa vine galbenă, intră în unghiu la cotitură și, când scapă, repezită deacurmezișul șivoiului din larg, se învârtește vâjăind în pâlnii și în melci de spumă. Pe-acolo barca trebue să se propească aprig în lopeți, ca să treacă. Băetii se aruncă de sus cu brațele înainte, se scufundă într'un snop de stropi și ies iară, departe, furați de val și pufnind. Din două împingeri de umăr se apropie de o dărâmătură din zid și se apucă de colțanele lunecoase și înalte. Se saltă afară, se cățără pe cărare, ajung deasupra și iară se aruncă, iară ies, iară aleargă strălucitorii pe metereze și iară bâldâbâc! în Dunăre. Un ceas, două, trei, și de două, trei ori pe zi la fel.

Dinspre Ostrov se îndreaptă încoa și o ia apoi pe sub Cetate, spre Poarta Temniței, o perdeă de pari lungi înfipăti în fund, cu floarea la față apei, aşezați ca să slăbească bătaia râului. Acum sunt acoperiți, dar în otătorii îi știu și se feresc. E locul la Șarampoi, care intră o bucată bună și în uscat, cu sănțul cel mare, și unde și astăzi femei și fete din Kumbair lovesc de zor cu maiul rufele.

— „Când dăm la tufișurile cu ghimpi, nimeni. E prea de vreme. Numai Kadri al lui Abdul se descinge încet de brâu. Se descinge și fumează. Nouă ne ardeă sufletul după o țigare. Ștăm pe loc și ne uităm la el. Kadri ne vede, pufăe și zâmbeste a râde. Râdem și noi la el, mânzește. Țigara i se ridică și i se lasă, ca o coadă de codobatură, dinadins, în dinții mari galbeni, de peste care își luă buzele. Nu zice nimic. Știe ce vrem și râde.

„Noi ne aşezăm pe iarbă, aproape, și nu putem să ne deslipim ochii de pe el. Ni se uscară gîngiile și înghițim greu. Sugem în sec. El se mai întoarce odată la noi, ne aruncă fumul în obraz și în aceeaș clipă se scutură de țoale, pune țigarea pe un bolovan și sare în Dunăre. Auzim plescăitul apei și pe urmă nu mai auzim iară nimic. Țigarea stă singură în soare și fumegă puțin. Apoi auzim iară zgomot de inot, duduit de pași și, uite pe Kadri lângă noi! Iși șterge dreapta de iarbă, ia țigarea de unde o lăsase, trage odată mai tare, pufăe de două, trei ori, și ne suflă iară fumul în gură. Pune iară țigarea pe bolovan. Și iară se asvărle cu capul înainte în apă. Și de patru ori, cum spusei.

„Noi stam să leșinăm. Mă mir cum nu ne rezirăm la țigare fără să ne mai gândim la pumnii noduroși ai lui Kadri. Dar parcă ni se luară mințile de atâtă poftă, de atâtă batjocură și de atâtă iuțeală și meșteșug. Tu îl știi pe Kadri! Nu sănt, de când plecași tu, doi în Dii ca el.

„După a patra oară țigarea scăzuse. Dar pentru doi uscați ca noi plăteau cât o jurubiță întreagă de tutun. Kadri căută la ea, căută la noi și o scăpă în Dunăre. Cred că gemurăm amândoi odată. El își răscolise cu liniște la șalvari prin buzuñare, scoase o pungă de piele și se apucă să-și facă, fără grabă, alta. Și-o aprinse, se lăsa la odihnă pe spate și o fumă toată, dând drumul în cer la suluri subțiri sau la inele turtite de fum. Aerul era împrejur numai o mireasmă bună. Când se sculă mai avea o bucătică pe huză, și cu ea aşă, se duse până la marginea, își făcă un vânt mai mare și se repezi, de rândul asta pe pântece, în adânc.

„Un răcnet sugrumat sună numai decât după el. Atât fu de înfricoșat că ne smulse de jos și ne duse până lângă haine, ca să vedem ce se întâmplase. Dede subt, la un stânjen de piciorul zidului, Kadri ședea pe apă, jumătate îngropat, cu capul căzut înăuntru. De jur, împrejur o roată de sânge. Râul o învârteau și rupeau șuvițe, pe care le destrăma la vale. Dar, mereu alt sânge proaspăt gâlgâia pe la subțiori și peste solduri“.

— „Săracul Kadri!“ zise Șefki întorcându-se pe colac spre povestitor. „Și nu sărirăți să-l scoateți? Ce-o fi fost când o fi venit Abdulă să-i ia hainele!“

— „Fi pe pace, că nu mai găsi tutunul în ele!“ vorbi Florea înainte. „Iar noi n'aveam de ce să ne udăm. Kadri se aruncase greșit prea la stânga și nimerise într'un par. Femeile alergau acum ță-

pând încoace. O lotcă băteă și ea repede din lopeteți spre noi.

„Vanci se uită la mine. Eu mă uit la Vanci. Vanci se apăla că și caută în buzunar după punga de piele. O găsește. O deschide. Tutun în ea, să funiezi două zile. Răsucim câte o țigară și ne aşezăm pe zid cu picioarele atârnate. Nu-ți închipui ce bine e când, după o lungă răbdare, și se umple pieptul de fum Cald! Fumăm și scuipăm în Dunăre. Ne uităm cum îl desfac pe Kadri din țăruș pescarii dela gura Părăsitei. Stătează cu ochi de sticla și gemea. Nu știu de ne mai văzut. Dar avea dreptate să nu ne dea din tutun. Prea era bun! Nici noi nu i-am fi dat, să fi știut și că dintr'un fum i se închideă rana care-i rupse stomacul”.

Vanci ascultase până aci mestecând cireși. Dar aci se întinse în cot până sub genunchii lui Șefki și zise:

— „Și ce crezi tu că se alese din toată minunea aia de tutun galben, Șefki? Ar trebui să-i fie rușine lui Florea să mai vorbească! Ne dusserăm, dragă, pe zid la șerpi. Afumarăm la vreo douăzeci de găuri, până să prindem trei. Simt apa și fug mai înăuntru. Uite, degetele-mi sunt toate plesnite și pieptul cătrănit. Dacă nu-mi vinea mie Gioia în gând, ne pierdeam ziua degeaba.

„Știi pe Gioia, Ovreica de lângă biserică în pământ a Sfintei Paraschiva? Unde trag Vinearea, de închid ulița, care din toate satele, cu

bolnavi la rugăciune, și unde se soresc babele
 pe prispe, la azilul din curte? Cireșii Gioei n'au
 pereche. Parcă-i aduse cu ea din Spania. Gioia
 stă singură, în fundul grădinii, cu pomii și ro-
 chia ei pembè. Ni se făcuse foame și o mână de
 cireși mari pietroase nu eră de lepădat. Ne ui-
 tarăm prin uluci. În curte, nimeni. Sărirăm gar-
 dul și ne strecurarăm până la ușă. Casa n'are
 alta. Ușa din față, care se deschide înăuntru, și
 un geam. Băgai încet un lemn prin belciugul de
 sub clanță și-l întepenii bine în margine. Gioia
 eră acum la cutie. Când auzi zgomot, dădu să
 iasă. Lemnul ținea ca un zăvor. Eu mă și re-
 pezii în pom. Gioia zgâlțai ce zgâlțai, și alergă
 la fereastră. Acolo abiă se dumerică cine-i sănt
 niosafirii și ce poftesc. Și unde nu împinse fe-
 reastră de perete și cu mâinile pe zăbrele, des-
 pletită, începù să ne spurce din gura ei a rea. Eu
 imi căutam de treabă și aruncam tot mai iute ci-
 reșile în sân. Pe urmă schimbai pomul, că în
 ăl dintâi se răriseră. Atunci Gioia se puse să
 țipe. Dacă o auzea cineva de afară pe scorpie,
 intră și ne strică treaba. Florea, care șezuse în
 iarba, se sculă, se duse până în dreptul ferestrei,
 ascultă puțin și asvârlă în odae șerpilor inodați
 toți trei. Odată și tacu pliscul Ovreicii. Poate
 în fundul patului să se fi oprit, cu ochii holbați
 pe scânduri. Șerpilor le dăduserăm noi să muște
 din cărpă și-o smulseserăm cu dinți și cu otravă
 cu tot, dar de unde să știe ea? Și chiar să fi
 știut! Numai grija ciresilor n'o mai avea acum.

Bine că eram noi s'o avem! Mai ia și tu Șefki!
 Au un miez!... De treabă femei și Gioia asta!
 Dacă nu i-o scoate nimeni drugul până diseară,
 să știi că trec și-i deschid eu".

Şefki ascultă numai cu o ureche. De două, trei ori se aplecase să vadă dedesubt, dincolo de șanț și de zid, maidanul targului. Se putea zice că erau singuri. Numai soarele se mai plimbă cu raze piezișe prin pulberea de aur. Dealurile către care se lăsă își puneau chenar poleit. Fiecare arac de vie sclipea, că tozele fără număr ale unor hagii verzui suind în cer, către altarele Asfințitului. La dreapta, jos, mai departe, omul cu calul coborise pe o potecă zidul și-și trăgea viața îndărătinică de căpăstru. Nu înțelegeau ce vrea.

Şefki se sculă. Se sculară și cei doi băeți.

— „Ei, cine se lasă în puț?” întrebă Vanci.

— „Mă las eu”, răspunse Șefki. „Sânt mai învățat”.

Se temea acum să nu le scape puii, sau să-i vatăme.

— „Dar știi că nu facu targ rău, Florea?”
B.
 zise Vanci. „Să-ți vândă puii din cuib ai eretelui și să te mai trimeată și să ţi-i ieil... Scoate-mi și mie, Doamne, când oiu avea ceva de neguștorit, numai cumpărători de-aștea în cale!”

Ajutara pe Șefki să se lege cu capătul frânghei peste mijloc. Apoi desfăcăruă colacul și îl încercără, trăgând opintiți din două părți. Era smolit și luciu ca o coadă de bivol. Trosneă

numai de uscăciune. Nici nu se cunoșteă că înțind. Tineă.

Şefki scoase din brâu o pungă cu inele, desertă un buzunar al ei în deschizătură și alese repede, cu unghia, câțivă bani:

— „Uite, Floreo, cum ne fu vorba. Patru, șase, opt zloți, și încă zece parale pe deasupra. Ai cinci pui de erete sunt ai mei!“

— „Să-i stăpânești sănătos, Şefki. Ești negustor cinstit“.

— „Dacă vrei“, zise Vanci, „dăm diseară împreună pe la Gioia. Poate-mi cumperi și mie șerpii ei. Marfă bună și câștigată mai cu osteneală!“

Şefki nu-l luă în seamă. Se căută acum prin sân, prin buzunare, de câte două ori în același loc. Aveă gânduri. Parcă se scotocează să nu găsească. Dar la urmă smulse din șalvari o basmă nouă de mătase albastră, călcată în patru, o apucă de un colț și o scutură să se desfacă.

— „Aici o să puneti puii împiedecați de picioare“.

— „Cum: să-i punem?“ întrebă Florea. „Să tu?“

— „Uite, au să se bagă în mătase spurcăciunile!“ râse Vanci. „De ce nu ne spusești mai de vreme, bre? Le făceam semn de dîncolo cu basmă și și-ar fi lăsat de bună voie gaura lor murdară“.

— „Puii îi luați chiar voi în basmă și-i duceți unde v'oiu spune. E târziu și nu mai pot să merg chiar eu. Trebuie să dau fuga întâiu cu

frânghia. După aia la caic, lângă Părăsita. Când s'o aprinde fanarul, pleacă. Mâine am zece săruri de vîntare și câteva cărlige de căutat".

— „Și cui să ducem puii?"

Şefki lucră cevă la nodurile funiei dela pântece. Dar poate că nu lucră, ci îi venea numai greu să le spue băeților și uliței numele acela. I se păreă că, dacă și-ar fi desclăștat buzele, el ar fi izbucnit ca un vânt de primăvară, să ar fi învârtejtit nebun de vale, ar fi scăpat în Cetate, ar fi scuturat pe rând grădinile de flori, ar fi pătruns pe ferestre și ar fi scos în drum toate fetele. Numai ea ar fi trebuit să se ascundă și să-l privească dojenitor de deasupra feregelei, pe după o perdeă abia dată la o parte. Și zise repede, cu ochii în jos, ca un lucru foarte obișnuit:

— „Să-i duceți la noi acasă".

Apoi se lăsa numai decât pe pământ și începuse să se târâie, cu picioarele înainte, spre marginea bedenului. Florea și Vanci se puseră amândoi la frânghie.

Intâiu a stat la acea margine ca pe un pălimar de prispă, ținut în coate. Dela cîngătoare în jos plutea în gol. Ceilalți se uitau la el, cum își potrivea cu o mâna sfoara pe cîlbul zidului. O simțea cum începe să se întindă.

Vanci tremură puțin. Zise cu o veselie prefăcută:

„Pescărașe, bagă de seamă să nu-ți dăm drumul când ți-o fi lumea mai dragă!"

Florea, dela spate, neputând să vorbească de încordare, îl izbi cu piciorul în moalele țârloiu lui.

Vanci nu se astâmpără.

— „Văr al lui Umurli, de mult vream să-ți furăm cevă pește. Să nu te lăsăm ca o momeală de undiță în șanț și să prindem cu tine chitul lui Ionă!”

Vorbea încă, și deodată nu l-au mai văzut. Au fost aşă de speriați că era aproape să le scape. S'au impletit atunci mai strâns pe braț și s'au însipăt mai bine în călcâe. Slobozeau puțin câte puțin. O palmă, altă palmă, un cot, alt cot. Ochii le erau tot la locul unde frânghia se scufundă în puțul acela numai ghicit. Li se părează că nu mai are sfârșit, că au lăsat atât cât să ajungă și la apă și să treacă dincolo. Povara se făcea tot mai grea. Broboane de sudoare ieșiau din păr, și gădilau pe la ureche. Le urmăreau cum, scăpate pe la tâmplă, le curgeau repede pe falcă până la barbă sau le șiruiau prin sprâncene în ochi și li se strecurau pe nări în jos. Pe capul lor parcă se plimbau încet omizi reci. Nu puteau să ridice mâneca, să le șteargă. Se scuturau numai și se stropeau unul pe altul. Dacă nu le-ar fi fost frică să nu fie luați și aruncăți în șanț, unul din ei s-ar fi apropiat să se uite ce se petrece în adânc. Să strige, nu le venea în minte. Ar fi fost să intre în vorbă cu nimeni și cu subpământul. Și stăteau dați pe spate, roșii, cu vinele gâtului umflate și cu ochii mari la creasta dreaptă a bedenului. Depăneau mereu funia.

Şefki alunecă spre culcuşul eretelui. La început ierbăria deasă plină de puibere și de semințe pipărate i se scuturase în cap și-l încase. Fluturi mici pestriți și lăcuste cu aripi roșii tressăriseră din toate părțile. Piatra, pe sub mușchiul ei de piept păros, se umpluse de mișcare. Câte o șopârlă își ținea ochii de nestemate la el, ca turnată în aur. Numai gușulița i se bătează zvâcnit. Până pieră pe neașteptate în vreogaură, ca să dea poate de veste stăpânului dedesupră, încolacit verde pe comorile lui, în măruntaele cetății. Frământări șerpuite ale tufărișului arătau fuga prin adăposturi și a altor vietăți, cu solzi sau cu blană. Din când în când apa sună departe și infundat, de căderea măcelilor sau a bucăților de moloz.

Cu toată sîla, Şefki s'a proptit în picioare și coboră aşă, ținându-se în mâini de funie, cu capul îndărăt, aproape la înălțimea genunchilor. Altăinteri s'ar fi frecat că o bocceă de zid și ar fi ajuns la cuib fără piele. Nu-i era mult mai greu decât în vîrful catargului. Dar la orice pas putea să calce în ceva rece, moale și numai decât să simtă în glesnă o împunsătură. Când se uită împrejur, peretele mohorit, ca un țesturiaș cu nenumărate plăci de bagă, suia până în cer și se desfășură în aripi, deadreapta și de-a stânga. Il urmărează. Il acoperează. Se uită iară la funie cutremurat. Adâncul din care suiau aburi de putregaiu, nu-l speriază. Legănatul de un fir în văzduh, ii era ca un mers pe o potecă de mă-

gură. Numai vecinătatea aceasta, covârșitoare, a cetății, vie alături, singură cu el pentru întâia oară, îl îmbrăcă în fiori. Ea trăia cu toate ale sale, măreață și bătrână. În dogoarea soarelui creșteau și i se cuibăreau la sănătățile burzeni, șerpi și pui de erete. El însuși nu era decât un mic suflet al ei, născut aici și mereu în aceeași umbră. Ca șopârla de-adineauri putea să se strecoare în vreo despicătură și să nu mai iasă.

Deasupra, băeții schimbau fețe, fețe. Funia mergea spre sfârșit. Întâiu s'au dat unul lângă altul, ca să mai câștige bucata dintre ei. Dar acum a fost nevoie să facă și un pas către margine. Ce putea să însemne asta? Șanțul tot să fi avut cinci, șase stânjeni. Funia însă era mai lungă. Nici vorbă că Șefki trecuse de cuib. Lui îi ardea poate să-și înmoae talpa în baltă. Sau să se legene ca într'un scrânciob pe brațele lor. Sau cine știe ce altă îspravă să născocească și să-i facă de batjocură. Uită că n'aveau decât să se sature de istețimea lui și să-și desclășteze degetele.

Mai înaintără un pas, tremurând de încordare și de apropierea prăpastiei. Incepea să se vadă șanțul cu malul de dincolo. Turcul izbutise să-și bage calul în apă. Ce avea de gând cu el? Era o gloabă gălbinastră cu coama plină de ciulini. Ochii trebue să-i fi fost albi. Nu vedea. Suflă slab pe nările ridicate. Ar fi vrut să tragă iară la uscat, și Turcul îl speria cu pietre. Uneori, ca înebunit de cevă neînțeles, da să rupă

turelele și să plece în larg, dar era prea subred. Și rămâneă întinzând de frâu, cu pleoapele căzute, neputincios să mai strânute sau să se scuture, spălat de undă..

— „Acum ii intră apă în urechi și se'ntoarce cu burta'n sus!“ șopti Vanci. El era cu tot sufletul acolo. Ar fi putut să dea și drumul și nici să nu bage de seamă. Uitase aproape de Șefki.

Un cot al lui Florea îl trezì. Cineva strigase de subt ei. Indepărtat, înăbușit, străin. Prin palmele lor trecu o smucitură. Șefki ajunse. Oftară de ușurare. Era și timpul. Florea se dădu îndărăt pe căpețelul de frânghie rămas și se lăsa în iarbă, înțepenit vârtes în călcăe. Vanci stătu locului.

Tineă, dar nu-și mai lua ochii dela Turc. Acesta începuse să tragă afară mărțoaga. O tragea încet cu pază, ca și cum ar fi fost încărcată cu porțelanuri. Ea nici nu se îndărătnicea, nici nu se grăbea. Fusesese cuprinsă deodată de o mare oboseală și nepăsare. Nu-și mai deschidea pleoapele. Venea tărîtă de căpăstru. Ajunsă la vad se poticni odată, bălăci de spaima morții și ieși. Pe Vanci se încrâncenă carnea. Dârdâia. Știă acum cine e Turcul.

Dela copite până la grumaz calul era căptușit de sute și sute de lipitori negre. Cele de mai de mult prinse sugeau, celealte se svârcoleau, întărâtate. Turcul, cu o tinichea în mâna, se apucă să le culeagă. De unde rupea una, rămânea un pârâiaș de sânge. De unde smulgea alta, șiruiă

alt pârâias de sânge. Le lua repede cu îndemânare, să nu se umfle și să se strice, întâiu din părțile cărnoase, de pe pântece și şolduri, și apoi de pe greabăn și picioare. Câte una i se agăță de degete. Și le scutură atunci, sau le loveâ de două, trei ori de marginea tinichelei, sau le răzuiâ de ea, dacă nu mergeâ nici aşă. Mâinile ii erau roșii, de sâangele calului și al lui. La urmă tinicheaua se umpluse aproape, de o viermuială cu ape scăpărătoare de mătase neagră. Calul ședeâ stacojiu, ca jupuit de piele, cu pleoapele tot lăsate, parcă să nu vadă. Turcul ii dădu un picior în deșert. El se înmuiè întâiu pe picioarele de dindărăt. Dar nu mai încercă să se scoale. Turcul îl mai izbî odată în piept. Acum se răsturnă pe-o parte, se scufundă și pornî încet la vale, cu copitele stricate și fără poțcoave, în sus. Așă sfârșeau caii bătrâni și deșelați ai sacagiului vânător de lipitori.

Vanci s'ar fi aplcat după un bolovan. Simteâ că i se întoarce rânza de scârbă și de groază. Alt strigăt de jos, din piatră, al cetății, îl desmetici. Florea se sculă. Incepură să tragă. Șeski scosese puii și suiâ. Ca pe un scripete se învârtea funia, hârjiindu-se de muchia rotundă a ciubului. Acolo aveâ să răsară capul cu păr aprins al tovarășului lor. Aveâ să se prindă cu un braț de pământ, să arunce un genunchiu deasupra și să sară în picioare, adus în fugă de funia care-l strângă peste brâu.

Florea, ca mai mare și mai vânos, se dădea

îndărăt cu toată puterea, aducând și pe pescăraș cu încă un pas sau doi din fund. Vanci îl ajută și, când se opreă la cealaltă margine a bedenului dinspre drum, țineă funia până îi treceă tovarășul în față, și făcea iară, încet și cu grijă, cei doi pași îndărăt. Și aşă de câteva ori. Colacul începea să se strângă singur la spatele lor.

Dar într'un rând Florea a tras de funie și funia n'a venit. S'a săltat încă odată, și încă odată n'a urnit-o din loc. Nu înțelegea. Poate obosise. Ii tremurau puțin mâinile. Gâfaiă. A stat să răsuflă și i-a făcut semn lui Vanci să se apropie, ca să tragă în acelaș timp. Și nici amândoi n'au putut mai mult.

Eră o greutate acolo care le tăia puterile. O greutate și, pe lângă ea, o spaimă din senin, cum tot din senin se ivise și acea piedică. Se opînteară fără spor. Smuceau. Degeaba! Funia se oprise. Și acum îi tără după ea! Peste pântece li se întinsese prapurul să crape, mușchii grumazului se încălecaseră. Ii leșină durerea. Pe când povara pusă năpraznic în cumpăna la celălalt capăt, îi duceă. Se izbeau, făcându-și vânt în lături. Nimic! Dincolo parcă atârnă toată cetatea. Se uită iară unul la altul, de rândul acesta fără urmă de strengărie și de gând rău, cu fețele umflate de ținerea răsuflării și cu ochii roșii. Ce se întâmplase cu Şefki? Ce fiară i se infîpsese în ceafă? Vanci aștepta să se ridice și să se arate peste șanț și calul rupt de lipitori, pornit adineauri pe apă. Dârdâiau și alune-

cau spre marginea râpii. Slăbiseră. Mai icniră odată, se mai opintiră odată! Palmele le plesniră. O usturătură de foc le fripse carnea vie, și funia le scăpă. Un răcnet izbucnì aproape, de după zid.

Băeții se aruncară pe ochiurile frânghiei, care se desfăceau și se scurgeau înebunite. Dar fură repeziți cât colo. Căpătâiul trecù și el troasnind și răsucit ca un sfârc de biciu uriaș, peste ciubuc. Și numaidecât apa plescăi în fund ca de prăvălirea unei întregi cule dărâmate.

Florea și Vanci rămaseră o clipă încremeniti, privindu-se cu fețele stricate de groază și pline numai de albul ochilor. O clipă, și, fără un cuvânt o rupseră la fugă spre uliță. Ținură o bucată bedenul, se lăsară de aberbeleacul pe o parte afânată de pământ în Poarta Bazarului, zburără peste pod și cotiră alergând dealungul zidului de afară până înaintea cuibului. Peretele, unde trebuiă să fi atârnat până adineauri Șefki, era gol. O dără prin buruieni însemnă singură locul. Dar, pe la mijlocul șanțului, cineva înnotă voinicește. Se intorcează căteodată pe-o lature, și afundă capul și îl scotează noroios, cu ierburi și scoici în păr și pe obraz. Pufnează, căută să se curețe și tăia cu desnađeje de smârcul. Era Șefki.

Cei doi băeți s'ar fi coborit să-l ajute. Nu știau cum. Nu se mai pricepeau la nimic. Vanci sta cu gura deschisă și cu unghiile infipte în brațul lui Florea. Căuta să priceapă. De-aici ciubucul se vedează sus, pe linia cerului, cu toată

guşa lui albă. Chiar la locul unde funia îl lustruise, avea dedesubt o spărtură. Acolo se prinse pe semne vreun nod și nu mai putuse să treacă. Opintelile lor nu puteau decât să-i arunce, cum îi aruncaseră, cu capul înainte.

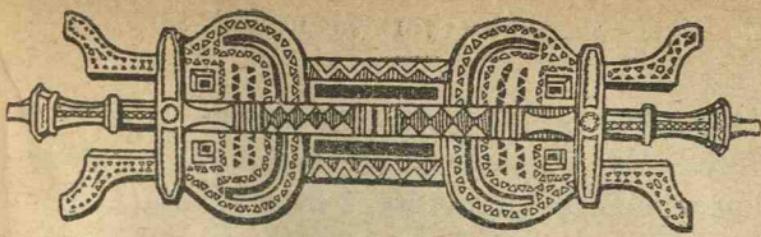
Şedeau în fricoșați și priveau la lupta lui Şefki, cu cămașile răcite, lipite de piele. Băiatul venea viteaz. Aluneca pe lângă mărțoaga sacagiu-lui împiedecată poate cu coama în vreun bolovan de pe fund, se prinse de o spărtură în mal și ieși afară șiroind, cu funia după el. Iși trecu mâna peste tot chipul și se șterse apăsat. Era rupt, lovit, cu jupueli și cucue. Nu văzuse pe cei doi înși, bătuți de Dumnezeu deasupra, cu ochii la el. Apoi, indoit și supt tot ca de o atingere groaznică, se aplecă peste gura cămașii. Pânza era pătată de sânge. Se păta și acum, din ce în ce, dintr-o mare rană ascunsă. Băgă mâna, descurcă la cevă înăuntru, cu sfieli și țipete mici, și azvârli un mototol cafeniu în apă. De cinci ori făcă aceeaș treabă. Puții eretelui îl sfâșiaseră cu ghiarele și i se încasera în sân. Cu un ofțat se îndreptă din sale și înălță ca într-o rugăciune fruntea spre soare. Sus, negri împotriva soarelui, stăteau unul în altul, Florea și Vanci.

Şefki avea obrazul plin de lacrimi. Când îi zări, însă, se uscă, ars de o văpae de mânie crâncenă, ridică pumnul și răcni neomenește:

— „Aveți să mi-o plătiți voi!”

Băieți, ca și cum acel răchet le-ar fi spart

cătușele dela glesne, porniră într'o goană smințită. Alergară tot șanțul, intrară pe pod, năvăliră în Poarta intunecată a Gunoiului și pieriră, fără să se mai uite îndărăt.

Casa bătrână unde ședeau Umurli cu tatăl ei și către care se îndreptaseră în neștiire cei doi băeți, era vecină cu casa părinților lui Florea. Un zid înalt de pământ le despărțea. Peste curți, dincolo, se întâlneau ulița cazărmilor cu ulița Cerșiei-mici, dăr zgomotul căruțelor sau al cafenelei n'ajungea până aici. Guguștiuci argintii, gulerați negru, zburau cântându-și numele, dintr'un coș cu cerdac în alt coș cu cerdac.

Casele erau întoarse cu spatele la drum. Grătii mărunte, prin care se vedea numai dinăuntru în afară, acopereau singura fereastră din acea parte. Ea se ridică adâncă și oarbă deasupra trecătorilor, ca o firidă de pândă și de curse.

Poarta joasă, cu acoperământ de zid și cu trepte, se deschidea în fața unei poteci pietruite cu bolovani de gârlă. Locul părea și de-acolo tot pustiu. Numai poteca pietruită ducea înainte, se lărgea, parcă așteptând la colț, și apoi cotează iute.

Ascunse ca și fețele femeiești stăteau locuin-

țele acestea, ursuze și bănuitoare în calea străinului. Dar ca și fețele femeiești, care se desgolesc tainic și caută drept în ochi îndată ce nu mai au de cine se feră, ele se umpleau de lumină și de flori, abia la doi pași dela uliță.

Deoparte era prispa, cu șalurile ei scumpe scoase la soare. Vântul care venea dela Dunăre, scărțâia puțin geamurile verzi prinse în cărlige și fugea peste garduri la câmp. Lângă puțul cu foișor o troacă de piatră dintr-o singură lespede strânsă în chingi de fier și desgropată din ceteate pica stropi rari luminoși, ca un ceasornic vechiu de apă. Pe margini se opreau albine, ferindu-și aripile. Mai încolo, stupii de scândură, douăzeci în două șiruri, ședeau deasupra răzoarelor, vopsiți fiecare altfel, dela pembă și tutuniu până la verde de urzică fiartă. Începea grădina cu cărări, cu lavițe, cu chioșcuri. În fund se zăreau printre pomi zidul cu coama lui de olane și cu perdelele de hameiu.

De-acolo strigase chiar acum cineva un nume. Strigase, și strigătul trecuse prin amândouă grădinile, care erau la fel, cu aceleași lucruri și aceeași viață, ca și cum una ar fi fost răsfârșarea intr-o apă a celeilalte.

— „Florico, ești acasă, Florico?“

Glasul ieșea de undeva de pe-aproape, dar nu se vedea nimeni.

— „Acasă. Ce e Unurlă?“

Răspunsul venise întărindu-se, ca al unui om în mers. La o fereastră dela colțul casei se ivise

o fată, și acum se aplecă afară și se uită, aplecând cu ea în părți și două coade lungi negre. Obrajii i s-au înroșit, poate de stat cu capul în jos, și nările subțiri îi tremură, ca într'o adulmecare de flori deschise de curând. Și-a potrivit ochii după lumină și zâmbește spre zid.

Zidul de pământ dintre curți are drept în mijloc o deschizătură scundă. E o portiță între cele două case. Prin scândurile ei putrede și-a rupt loc un vișin Tânăr, care se încovoae ca să iasă și se împrăștie apoi sus pe cer. O verdeață agățătoare și înflorită acopere goulurile. Pe-aici cadânele pot să se strecoare, ocolind ulița, dela rudă la rudă și din prietenă în prietenă, mahalale întregi. Nalâmii nu sună pe pământul afănat și feregelele n'au de ce să mai fie puse. Înfrigurate trec și se opresc sub pomii joși, făcuți și ei parcă pentru o lume mică ai doma gospodăriei, două, trei, mai multe, vorbind și râzând. Portile cu balamaua neauzită, de cureă, rămân de perete și la cel mai slab zgomot, ca un stol de guguștiuci, drumețele pier pe sub ele, într'o fâlfâire de rochi colorate.

De subt acea portiță ieșe, îndreptându-se, Umurli. E într'o rochie cusută turcește jos, de atlaz albastru, cu pufuri, pufuri de scamă, ca niște globulețe de păpădie. Pare o femeioară fragedă cu ochi mari, și abiă se apropie de cincisprezece ani. Florica, sora lui Florea, o întâmpină alergând din casă, dar se oprește la trei pași și o privește mirată, cu mâinile sub șorțu-

leț. Umurli stă și ea locului, sfiiță și îmbujorată sub privire. I se bat pleoapele, când aude:

— „Ce frumoasă ești tu azi, Umurli!“

Se lasă întoarsă odată, de două ori, ca să fie văzută cum îi șade.

E înaltă și mlădicasă. Imbrăcăminte largă nu poate să ascundă destul. Mijlocul, strâns deodată, după atâtă bogăție de pânze, o descoperă subțire și feciorelnică. În toată fața ei, pe care râsul stă ca o lumină peste un colț de lume, sunt covârșitori ochii, cu privirea dreaptă până la durere.

Coadă roșie, ca muiată în șofraț, îi atârnă pe spate. Florica i-o aruncă pe după umăr peste piept. O apucă de braț și i-l întinde. Pe mâna, ca o boabă de cer, licăre piatra inelului. Până se cuprind amândouă cu drag și se depărtează pe cărarea din lungul zidului. La capătul ei se aşează și stau de vorbă cu frunți apropiate.

— „Spune, azi îl văzuși?“

— „Îl văzui, dar nici azi nu-l putui ține. Tremură, i se aprind ochii și dă busna peste om. Să nu crezi că face de supărare. I-e frică“.

— „Frică? De cine?“

— „Nu știu. De tata, de mine. Poate-i e frică numai de el. Azi vream să-l opresc, fie ce-o fi. Să mă agăț de haina lui, să țip. Dar când sătău în fața mea și-mi ghică gândul, se îngălbeni tot și arătă altă spaimă, că mi se făcă mîlă. Putu să mă dea ca altădată deoparte și fugi. De el îi e frică, nu de alții“.

— „Crezi tu că ar avea gânduri de întoarcere?“

— „Tu nu-l mai cunoști pe Şefki, Florico. Nu-l mai cunoaște nici tata. De când se înstrăină de noi e altul, iar voi vă gândiți tot la al vechiului Şefki singur nu vine. Și nu vine nici adus de alții“.

— „Atunci nu mai vine niciodată?... Nu te uită aşă la mine! Zic ce zic, pentru că astăzi-
seşti tu“.

— „Florico, tu ştii că de tine n'ascund nimic. De ce mă ispитеşti? De un an şi mai bine, de când Şefki nu mai e acasă, eu nu stătui de geaba. La început pusei să-l caute Florea şi Vanci, şi-l căutai şi singură. De câteva ori alergai să-i dau de urmă, pe unde nu visasem. Ii ies acum înainte în toate Vinerile. Dar mai mult decât cu pasul mă aprobiai de el cu mintea. De atunci mă tot gândii la fel şi fel de lucruri. Nu puteam să dorm noaptea. Mi se părează că aşteaptă un om afară, că e Şefki, care ar intră dacă ar ieşi cineva să-l cheme. Poate că şi sta, sus pe beden, sau lângă zid, şi păzează casa, aşă cum şedeam eu în cot pe pernă şi mă uitam la geamul cu stele. Şi poate că nu era decât dorul lui, care nu-şi găsea astămpăr, în vreun caic legat de şarampoi sau sub un cort pescăresc, şi pornează prin grădini până la noi! Mă gândeam atunci în linişte, până se facează ziua. Nu, el n'a-vea să fie singur! Iar, dacă-l speriam, se ducează şi nu-l mai vedeam“.

Umurli cade și acum pe gânduri. Ochii î se aprind de o părere de friguri. Fața senină dinainte se întunecă, fără să se fi schimbat altminteri cu cevă, ca de o încrûntare lăuntrică. Florica se uită la ea cu iubire și nu cutează s'o întrebe. Se teme să n'o sperie și să se închidă, aşă cum se temea Umurli să nu-l sperie și să-l facă să piară pe Şefki.

— „Voi nu-l înțelegeți, cum nu-l înțelegeam nici eu în intâile zile. El când se dumeri că nu mai e cel vechiu, fugi, și fugă de-alunci mereu, nu de tata, nici de mine, ci de Şefki cu care ne jucam noi, la care tot vă mai gândiți voi acum. Pe Şefki ăla nu poate să-l mai întâlnească niciodată. Azi o văd limpede, și pentru că o văd limpede nici eu nu-l mai vreau. Ce era Șefki de acum un an? Un băețăș tacut și pornit. — „Adusești praful, Şefki?“ — „L'adusei, tată“ — Toarnă-l cu hârtia îci în cartuș“. — „Lasă că țiu eu cartușul, tată...“ — „De ce e supărată Umurli, Şefki? N'auzi? Ce-i făcuși? Umurli, fată, spune tu, că mutul ăsta își pierdă limba la Dunăre. A, iți luă panglica și o impletă la coama calului? I-o fi și lui drag să-și aibă calul gătit cu cevă de-acasă, când aleargă singur pe deșelate și fără frâu prin Ostrov. Hai, împăcați-vă! De ce-o iezi incolo, Şefki?“ Intr-o zi însă, în ajunul plecării, se schimbă. Si mă tot muncesc să văd: se schimbă numai atunci sau abia băgai eu de seamă în acea zi? și nu văd. Şefki, pe care îl stim cu toții, îl acopere pe

celălalt, dacă o fi fost, și trebuie să fi fost! — și nu mă lasă să pătrund la el. Eră de dimineață. Tocmai mă trezisem. Soarele bătea la voi în streașină. Mă dusei la fereastră să deschid. Și văzui de-acolo, prin perdeă, pe Șefki pe laviță, în grădină. Se uită drept la mine, dar nu putea să mă vadă. Vrui să-l strig și nu fui în stare. Nu mai eră Șefki al nostru. Parcă imbațrânise. Stătea nemîscat, cu creștetul alb, și alb și pe la tâmpale. Sufereă de cevă grozav, eră galben și cu ochii inelați de nesomn. Il priveam tot mai speriată și mă privea și el, din cearcăne vinete, ca din vis. Mi se strânse înima și răsuflam greu. Cât rămaserăm aşă, ochi în ochi, fără să ne vedem? Știi că se ridică deodată și, ca din vișinul de deasupra, ii căzură și lui de pe cap și de pe umeri, flori albe. Pe semne lovisem fără să-mi dau seama perdeaua sau se speriaze de altcuvâ. Casa eră încă adornită. Mă imbrăcai repede și ieșii fără zgromot, să-i vorbesc. Mă gonea ca o primejdie. El nu mai eră acolo. Mă simțise. Locul eră plin de florile de vișin scuturate. Numai pe scândura unde șezuse și la picioare eră curat. Cine știe cât întârziase acolo și dacă nu veghiase toată noaptea sub fereastră! În ziua aia nu mai putui să-l întâlnesc. Iar a doua zi, fără să fi apucat să-l întreb cevă, se rupse de lângă mine și se duse. Și crezi tu că ar putea să se mai întoarcă omul asta, dela el, în pătucul lui de copil din săliță? Ca vișinul de flori, se scutură și el atunci de copilărie. Eu sin-

gură il văzui, și la locul săla venii, după ce-l pierdurăm, ca să-l plâng, să-l cert și să-l iert, ascunsă de tata și de voi toți, cari alergați să-l aduceți îndărăt. Si acolo mă duc și acum, când vreau să mă mângâiu, unde-și veghiè el o noapte întreagă, înainte să plece, copilăria, sub geamul meu".

Glasul lui Umurli se îngreuiase puțin și ajunse la sunetele mai adânci din pragul lacrimilor. Vorbea cu intreruperi, căutând și întorcându-se, pe urma unor gânduri de mult avute. Dar ca și cum ar fi băgat de seamă numai atunci, tacu. Apoi își scutură părul, își trecu mâna peste creștet, netezindu-l, și se sculă. Toți ciucurii de mătase ai rochelui se cutremurără ca niște clopoței. Si Florichii i se pără că vorbele prietenei se îneacă și se prelungesc într'un cântec argintiu, pe care îl vede numai ochiul, pentru că urechea, prea pământeană, nu poate să-l prindă. Cântecul acela, din zurgălăi de amintire, deștepță multe.

Erau aproape de aceiași ani, și, de când se știau, fuseseră împreună. Umurli, fără mamă de mică și cu tată mai mult călător, trăise din coace de portiță ca acasă, între copiii creștini ai vecinului. Răzoarele erau ale lor, al lor produl cu grinzi sau iatacul cu oglindă. Băieții făceau planuri sus, în căldura de sub acoperiș, cu intunericul înțepat numai de prefirarea luminii prin două cioburi de țiglă. Când se urcă cineva pe scară să-i cheme, sta mult cu capul întins

prin deschizătura din cornul casei. Puii de oameni rămâneau nemîșcați în fund, văzând fără să fie văzuți, și numai licăritul ochilor la pândă sau vreo rază căzută într'un ciuf de păr sau pe o haină, ii dedeau în cele din urmă de gol. Prin casă fetele se infășurau în șaluși și se găteau la oglindă, coseau cântând sau povestea.

Fuga lui Şefki adusese și aici prefaceri. Casa era mai goală. Florea se învățase hai-hui și se legase de Vanci, pe care înaînte îl avea numai ca pe un tovarăș între alți tovarăși. Bulgărelul acesta ascuns, gata de râs și de glumă groasă, una, două era de atunci la ei. Florica îl simțea urmărend-o cu ochii lui sfredelitor. Ii era urât și se temea de el. Il vedea în fiecare zi mai îndrăsneț și rău cu ceilalți și mai supus față de ea. Si avea un fel prost să se strâmbă și să-i râdă oridecăte ori venea vorba de Şefki. Nu cumvă?... Ce netot! Ea dădea din umeri și-i înțorcea spatele. Vanci nu se supără. El așteptă. Si această nesupărare și așteptare singure, o umpleau de grija.

Tată-său, când venea dela lucru, dela fabrică din Bregova sau din orașe din jos, întrebă întâiu dacă s'a întors Şefki. N'o făcea de drag, ci ca să aibă de ce să-și dea drumul gurii. Într'o bună zi avea să-l izbească și pe el o rușine la fel, cu o femeie care nu vrea să știe de gospodărie și cu niște copii fudui. Mamă-sa răspun-dea, și împrejurul lui Şefki, fără vreo altă vină a lui, se încingeau vorbe de nopți întregi, care

se sfârșeau de cele mai multe ori cu plecarea prin cărciumile din Gazi-bair, a bărbatului.

De Umurlì parcă nu mai eră atât de aproape. Nu știă cât se schimbase Șefki, dar cât se schimbase ea! Ingheață când o pune alături de cea veche. Mai e Umurlì fata asta crescută repede, sau o soră a ei străină, căzută între ele și cu care nu se pricep să vorbească? Fața i se făcuse mai prelungă. Bărbia i se rotunjea ca de o mână care o tot mângea. Gura își adâncise coada buzelor, în arc bine incordat. Ochii, la umbra genelor sumese, își măreau miezul negru atât că încă toată lumina. Erau ochi de intuneric și aduceau cu ei noaptea. Pe la tâmpale, ca niște călțunași catifelați, firicelele moi de păr întârziau și se cărlionțau, cu ajutor ferit de degete.

Avea acum grijile ei, pe care nu le mai povesteă oricui, ca altădată. Iar când vorbea, nu mai vorbea de una și de alta, pe deasupra, ci stăruia la un lucru, ca bătrâni. Totdeauna fusese mai ascuțită, dar dela un timp știă să intre în gândul altora și să și-l urmărească și pe al ei, dela izvorul ascuns până în încrângăturile cele mai depărtate. Arătă o îndrăsneală, care nu mai eră de băetană strengăriță având nevoie de mirarea martorilor. Punea la cale și săvârșea în taină lucruri grele. Sub fruntea ei albă purtă hoîăriri cu neputință de ghicit. Numai din câte o faptă, neobișnuită mai ales la o fată turcoaică ținută de lege sub chee, dacă se putea uneori bănuia.

Ar întreba-o cevă, deschis, dar se sfiește. Ii dogor obrajii numai când se gândește. Și tocmai această sfială pune îndepărțare între ele. Ea e tot ce-a fost și, știind, nu se îndeamnă, iar Umurli se îndoește poate că ar fi înțeleasă. Simt amândouă că n'ar mai isprăvî, numai să înceapă despre singura pricină de care le pasă, și dibue fără țragere de inimă pe delături.

De descusut, n'o descususe niciodată. Așteptă dela una din izbucnirile acestea de Vineri, cu gâfâiala, strălucirea ochilor și pofta de vorbă a lor, vreo deslușire, sau poate chiar deslegarea. Azi ii e aproape frică. Atâtea mărturisiri o compleșesc. Trebuie să se bucure? Are să fie iară Umurli a ei, cea de odinioară, fără fereli și fără zhucium? Șade în picioare pe potecă, nehotărîtă. Are să spue, n'are să spue? Sau trebuie să se ridice ea, s'o apuce de gât și să-i vorbească încet, ochi în ochi, suflet în suflet? Iși dă seama că nu e în stare. Că i-ar ieși din gură cuvinte copilărești și s'ar umili ca o fetică amestecată fără minte în treburi de oameni mari. Și de durere, alături de cealaltă tăcere, și de necaz pe neputință s'o întrerupă, iși lasă capul în palme, iar brațele în coate pe genunchi.

Umurli o vede și tresare. Fusese o mișcare aşă de nenorocită că avu un presimț. Prin creștetul acela aplecat, cu cărare la mijloc și legat de pământ cu cele două coade atârnate, privi ca printr-o sticlă care se desaburește. O căldură bună ii trecu prin brațe. Se aşeză alături de Flo-

rica și o îmbrățișă. O apucă întâiu peste umeri, lin, ca o soră mai mare, și o strânse apoi furtonos, ca într-o spovedanie desnădăjduită și mută:

— „Numai eu pot să-l aduc îndărăt”, ii șoptește la ureche. „Am să-l prind de mâna și să-i spuiu că știu de ce plecă. El se crede singur cuitaina lui. La început ii fu grija de mine. Pe urmă ii fu grija de ceilalți. Când i se pără că nimeni nu bănuie, nu mai putu să-și astâmpere inima și primi să ducă peștele la hoge și să se strecoare ca un erete cu zborul jcs, printre casele noastre. Trebuie să fie aici și mâna tatei și a pescarilor. Numai de n'ar ieși cineva străin să-l hușue, dragul de el!”

Ii șoptește repede totul, ținând-o fără s'o lase să se uite la ea. Când ii dădu drumul, râdeă. Florica înduioșată și gata să zică cevă, să-i țipe prietenei bucuria negândită, se opri. Cu cine să vorbească? Uite iară pe Umurli, pe vesela Umurli. Face doi pași la dreapta, doi pași la stânga și se învârtește iute bătând peste cap o închipuită daireă. Ciucuri se scămoșează și fac ape, ca niște pene și fulgi de pasăre lovită de un vânticel pieziș. De n'ar zări-o, cu ghiarele lui care se înfig în pieptul plin de bătăi smântite, fiorosul erete al văzduhurilor!

— „Ce faceți voi acolo, fetelor? Curând vă apucărați de jucat! Măi bine veniți încoaă, la Vi-ciè cu bocceaua ei!”

Glasul se auzi, și acesta, prin amândouă gră-

dinile. Doi guguștiuci țâșniră în lumină, speriați. Parcă fiecare chemare eră însotită aici de un zbor de aripi portocalii. Vorbise mama Florichii, care se uită la fete de câtvă timp, cu mâna pe găleata dela puț. Nu se indurase să-i dea drumul numai ca să nu le tulbure. Privirea ei le infășură și pe una și pe alta în aceeaș undă de iubire. Eră o femeie mică, pornită pe puțină îngrășare, cu un cap luat parcă din altă parte, de pe o medalie sau de pe un perete de mormânt roman, cum se arăta ciudat în câte un colț de uliță, după ce ieșise la vreo rupere de mal, întreg și alb din pământul lui de două mii de ani. Nasul ii eră drept și subțire, ochii focoși, bărbia frumos arcuită, fruntea liniștită sub cununi grele de păr negru. O Florică mai plină, de treizeci de ani. Toate arătau mândrie și nemîscare. Numai gura nu cunoștea odihnă.

— „Abia ne văzurăm. Imi spune Umurli cevă“.

— „Aide, că măi aveți vreme și altădată. Nu lăsați pe Viciè cu copiii. Ii scormon în lucruri și o sâcâe ca pe ea. Sânt ca stâncuța de-i ciugulișirul de mărgăritare. Spălase femeea măi an tot felul de galbeni și pietre și le puseșe pe o scândură în curte, la uscat. Soarele n'avea de lucru? Se jucă prin ele și le aprindea apele. Viciè le sorbea cu ochii de pe prispa. Și atunci o cioară mică și șchioapă cade din cer alături de bani și de salbe, face șontâc, șontâc pe lângă ele, și haț, apucă una în cioc și pe-aici ți-e drumul. Dă Viciè cu cevă după ea, dar pe cine să

nimerești? Ce măi umblă pe urmă, biata! Li spusei eu că trebuie să fie cioara băbei de sub geamia trășnită, care fură de prin căruțe în târg și li se lasă la oameni pe umeri. Dar parcă eră proastă baba să-i măi dea sirul! Aideți până nu vine tat-tu dela Lom, că pe urmă știu că n'o să măi prindeți nici picior de Viciè pe-aici!"

Fetele se urniră cu greu. Le-ar fi fost mai drag să rămâne singure.

— „Tocmai pică și Petrița dela sat. Dădù toate ogoalele cu tărâță la hram în Gânzova. Să vedeți ce veselă e de banii câștigați. Numai că se abătù prin Kirimbeg pe la mama bătârnă și se răni cu cotonoagele la glesnă. Eră aşă de adâncă tina că nu putea merge om pe picioare. Asan se întoarse tot de-acolo cu roata ruptă și cu un cal stricat. Tu lasă feregeaua, Umurli, pe mâna, unde-o ai. Nu e nimeni strin, sau bărbat în casă. Florea nu se măi arăta de azi dimineață. Umblă înhăitat cu nepricopsită-ala de Vanci. Să te crucești de ce drăcii s'or fi ținând iar prin bazar!"

Inăuntru eră o casă întreagă de oaspeți. Viciè sta în mijloc, așezată turcește pe podele. Zâmbea din ochii mici, ridicăți tătărăște spre tâmpale, și zâmbea din toate crețurile feței galbene și stafidite. Gura nu i se vedeă decât puțin, de feregeaua neagră ca și rochia și prinsă în bărbie. Roată pe lângă ea se trântiseră jos pe chilim, câteva fete, între care Petrița cu cei doisprezece, treisprezece ani ai ei, păreă cea mai răsărită.

— „Te zdrelişî rău, Petrio?” întrebă Umurli intrând.

— „Aş, baş de loc!” râse dela locu-i fără să se ridice, fata. „Tu nu ştii cum e mama? Dacă fusei până la Tana în Bregova, mai mult pe sus decât pe picicare, şi dacă mă întorsei deadrep-tul, prin mirie, ea mă crede prăpădită. N'am nimic, şi nu mai am nici ogoaele la care lucraşî şi tu. Ale cu foiţa verde, umplute şi legate de t'ne, alea mi le luară copiii întâi. Da' ven' ţi mai iut, că fără voi nu vreà să-şi desfacă nodurile la bocceâ vrăjitoarea asta de Viciè. Nu vreà nici s'o pupi!”

Viciè zâmbea şi mai departe, nemîscată, cu obrazul ca turnat în ceară. Dar degetele ei uscate desnodau cu îndemânare capetele legăturichii. Parcă atât aşteptase, nu îndemnul dintr-o rână al Petriei, ci intrarea înaltă a celor două fete, în picioare şi drepte între ele, ca doi plopi în soare.

Umblă din casă în casă cu lucrurile de preţ, cu feregeaua neagră, cu tălpile mici goale în nalâmii de lemn şi cu zâmbetul ei, neguştătoarea de aur şi de nestimate. Lacre vechi se deschideau pentru ea, geamii îşi pierdeau țesăturile persane, mâini tremurătoare se ridicau pe sub văluri până la mărgeanul sau la lirele dela gât şi le descheiau. Scumpătăţi fără pereche se plimbau apoi ferit printre oameni. Viciè era săpatorul, cămila şi bazarul lor tacut. Unde se oprea ea ochii se făceau mari şi degetele nesigure. Fe-

meile se aplecau înainte și așteptau cu căutătură țintă și buze uscate.

Cu aceleași friguri se lipeau acum una de alta și-și făcea loc să se uite și fetele din casa Florichii. Dar Viciè își avea dichisurile ei. Dăsăgărița aceasta, care se strecură acoperită pe lângă uluci, ca o zi de ploaie măruntă, era mai isteață decât arătă. Bocceaua era făcută într-o cărpă cenușie de cânepă. Când capetele cărpei căzură pe chilim, bocceaua ieși la iveală tot închisă, într-o altă basmă, pestriță. După oarecare tras cu unghiile și cu dinții, basmaua pestriță se desfăcă și ea. Bocceaua nu. Era ca într-o călătorie pe după multe perdele spre o Sfântă a Sfintelor. Întârzierile și piedicile drumului, cu meșteșug potrivite, trebuiau să sporească dorința. Bocceaua se vedeau acum, înfășurată într-o bucată de borangic alb și sclipitor ca lumina. Viciè o întoarsă odată, o întoarse de două, o întoarse de trei ori. Apoi se opri și îndreptă în sus față ca o întrebare. Zâmbea liniștit, cu ochii micșorați.

— „Dar ce-aduci tu azi acolo, Viciè, că te co-dești atât?” îi zise râzând mama Florichii. „Îl știi pe Ibrahim?”

— „Care Ibrahim, Antonova?”

— „Pe starostele argintarilor, bătârnii?”

— „Cum să nu-l știi, Antonova. Dela el învățai eu să cunosc la scule. Eram ca tine când se încă atunci, în hagialac la Meca. Bun om!”

— „Bun nebun, eu mi-l aduc aminte de când

eram un nod de fată, cuntru venire la tată, în prăvălie la Kumbair. Nu știu ce facu, ce vorbi, că ne strânserăm toți câțiva eram acolo împrejurul lui. Mă înghesuia și eu printre oamenii mari, și parcă mă văd, moț în față, cu ochii la Ibraim. Ibraim întrebă: — „Știi voi ce am aici?” — „Nu știm, de unde vrei să știm?” Si ridică deasupra capului ceva ca o ruptură de cerc învelită într'un postav negru. Scoase postavul. Oamenii se dădură mai aproape. Mă dădui și eu, dar nu văzurăm nimic. Lucrul era acum acoperit într'un fel de teacă roșie. Il trase din teacă încet. Din ea ieși îmbrăcat într'o foiță roșie. Si când deslipi cu grijă și foița, deodată săltă și roti vâjând peste noi, îngroziți, un hanger strălucitor. — „Hangerul lui Pasvanoglu, bre, ghiauri!” tipă râzând. Numai de el măi mi-aduc aminte să fi făcut ca tine, Viciè. Dar el avea dece. Era doar vorba de hangerul de aur și cu pietre al pașei, adus nu știu de unde, din Sârbia! Nouă ni-l arătă întâi, dupăce tremurase o săptămână cu el prin păduri și îrecuse Timocul noaptea, cu puștile grănicerilor în spate. Dar tu?”

— „Lasă și tu pe Ibraim și pașalele tale, mamă, și zi-i mai bine lui Viciè să-și desfăcă odată bocceaua!” se amestecă Petria, bătând cu palma în scânduri, de necaz că ascultase fără voie la povestea hagiului armurier.

Atunci Turcoaica trase borangicul încet, cu o fereală parcă îndurerată, ca o pojghiță de perană. Fetele își apropiaseră capetele și se deoseau

așă în genunchi și în mâini, aplecate ca peste un izvor. Florica îngălbeneșe și nu cuteză să ridice ochii, ca să nu-i întâlnească pe-ai lui Umurli. Viciè dârdâia puțin, ca de frig. Ea aducea în bocă cea un dichis întreg de mireasă a neamului ei: rochie de catifeă albastră cu flori de aur, papuci roșii, cingătoare de pietre, cercei, brătări, podoabe de cap, basmale de mătase, cutioare fel de fel și carteau lui Alah într'un tifon moale alb.

Umurli privea neclintită toate acele scumpătăți. Bătrâna desfăcă bindaliul, care nu era mai lung decât pentru un trup foarte Tânăr, și-l scutură odată greu, ca să se îndrepte. Apoi, ușor și nesilit, i-l întinse.

— „Ce-ar fi dacă am îmbrăcă pe Umurli de mireasă?” strigă Petria.

Umurli sedea cu bindaliul pe mâna, fără să înțeleagă.

— „Incearcă, privighetoarea mea tacută, încearcă!” zise Viciè.

Fetele săriră de jos, bătând din palme și încunjurară pe Umurli, care sta și mai departe fără cuvânt, cu veșmântul gros și încărcat ca niște odăjdi. Ele o împinseră hihotind spre odaia de oaspeți, luară cu grije și legătura și pieriră dincolo. Numai mama Florichii rămase îndărăt și încercă să tragă de limbă într-o pricină destul de tainică pe bătrâna telălită.

— „Il mai văzuși tu pe Șefki, Viciè?”

— „Pe Șefki?”

— „Da, pe el”.

— „Eu cred, Antonova, că vine totdeauna cu peștele în Dii”.

— „În Dii ca în Dii, dar vine la hogea pe ulița noastră și în fiecare Vineri Umurli îi aține drumul”.

Desăgărița surâse subțire deasupra feregelei, ca la marginea nopții, de unde glasul nu răspate, și nu răspunse.

— „Ei, ce zici, Viciè?”

— „Umurli e o fată cuminte”.

Fetele începură să se țeasă acum prin odaie, să cotrobăiască prin dulapuri, să intre, să iasă. Când una din ele deschise ușa de-afară, un mirros de cărpă arsă se strecură înăuntru. Sigur că făcuse negru de sprâncene pe o mucă de topor, în curte, strengărița! De-alături se auzeau hurueli de lucruri mișcate din loc. Alte fete, nefoste între celelalte, veniră de-acolo ca înmulțite printr'un farmec. Mama Florichii le urmărește râzând din ochi, în pregătirile lor sfârâmante și neînțelese, dar pentru ea cu tâlc, și vorbea mai departe:

— „Vecinul se facut tot mai ursuz și trage tutun măi mult decât înainte. De câte ori mă bag pe sub porțiță la ei nu-l găsesc. Stă biata Umurli singură și gospodărește. Dacă n'ai măi fi tu să-i ții de urât câteodată, ar fi deadreptul pușnică. Nu-i păcat de aşa mândrețe de copilă? Parc'o văd, când venirăm aici din Kumbair: un puișor golaș pe jos, cu niște puf roșu în cap și cu piciorușele în țărâna. Tatăl lui Şefki murise de

câteva luni și casa era fără nimeni și-și aștepta cumpărători. Tu ți-o măi aduci aminte, cu sobele ei vechi în perete și cu cazanele de bae? Făceă și două sute de poli, de-i plătirăm! Aveam pe Florica în brațe și, cum dădură cu ochii unul de altul, nodurile își întinseră râzând mânuțele. E cevă, doisprezece ai de traiu aproape împreună! Umurlă îmi crescă, pot zice, pe brațe și mi-e milă de ea cât de-ai mei, și poate măi mult. Mi se pare că venie vremea să măi fie pe lângă ea și altcineva decât un bătrân între două vânători și doi guguștiuci în streașină”.

— „Antonova, Antonova, din gura ta curge numai înțelepciune”.

— „De Şefki, cel puțin, tu știi că se facă mare măi mult în curte la mine decât la unchiu-su, care-l luă de suflet. Dar ce suflet e ăsta, spune-mi, că pierdă pe băiat și acum puțin îi pasă de el? Să-mi treacă mie pe la poartă fiastrul, iar eu să stau alături în cerșie la cafenea, cu gingirlia dinainte, să bolborosesc și să suflu în narghilea ca un bivol pe Dunăre și să las să-l pândească un copil neștiutor! Uite, îmi vine să mă reped eu, femee, la el, să-l scot de brâu de-acolo, să-l puiu față cu alți oameni și să-i trag o săpuneală să se ducă vestea. Crede că mă amestecam eu și până astăzi măi mult, dacă nu era moroiul de bărbatu-meu, care, de când mă văză aprinsă, ridică mâna la mine, să-mi cauț de treabă. Ala e în stare să mă scoată din Cetate dacă află că-i ieșii din cuvânt”.

— „Tu nu ești dreaptă cu Ali, Antonova. Eu îl cunosc de mult; săntem și un fel de rude, copiii îmi sănt și mie dragi și știu ce înimă are el pentru ei. Dar Alah e nepătruns în socotelile lui!”

— „Te rog, Viciè, să-mi taci cu Alah al vostru! Aici nu e vorba de niciun Alah, ci doar de un om nechibzuit și lăsător, care-și pierde amândoi copiii și nu mișcă un deget să-i scape”.

— „Antonova, tu ești o femeie iute, și Dumnezeul vostru îți dădu și darul dulce al vorbei. Dar acum n'ai dreptate, ascultă-mă pe mine. Eu știu mai multe și pot să judec altfel”.

Petria tocmai intră. Ea aducea pe braț cevă acoperit într'o pânză. În mâna cealaltă ținea de ciucure un fes nou. Fără să se uite la femei trecu în treaba ei cu băgare de seamă, apăsa cu cotul clanța dela odaia fetelor și se strecură nesimțită. Pe urma ei însă se revărsă un miros lung de șulfină cu firișoare tari de pelin. Fără să vrea, mama Florichii adulmecă într'acolo, cu nările infiorate, ca după o floare nevăzută.

— „Ai fi știind tu multe, Viciè, dar măi sunt și alții cari-și au și doi ochi la locul lor în cap. Simțișি? E un miros vechiu de lucruri care nu se măi poartă. Așa rămâne după hainele turcești și aşa rămâne și după voi. Cu liniștea și cumintenia voastră, vă duceți! Răbdați orice, zâmbiți, iar, când vă porniți, sfârâmați tot și vă sfârâmați și voi, ca vijelia și ca vârtejul. Cum ajunserăți să robiți pământul. Doamne? De mă-

măligă măi trebuie să fi fost ai noștri și de demult! Când venii eu aici, în toată parte asta, a techiei, nu era picior de creștin. Numai câțiva Spanioli, și voi, după ferestrele zăbrele. Acum uită-te și tu imprejur. Ahmed își vându caii și se duse în Anadol cu totul. În locul lui se aşezără ai lui Vânci. Cumnată-tău din câmp poartă căciuliță turtită ca Bugarii, cisme scurte ca ei, și, când îl întreb ce fel de Turc măi e el, îmi răspunde că Alah nu e în fes și în papuci, ma în inimă. O fi, dar dacă nu-l măi vede nimeni, dela o vreme începe să nu-l măi vadă nici omul! Se sparse mahalaua armurierilor, pescarii se duseră, hogi noui nu se măi fac și ai vechi mor de oftică, geamiile se strică de trăsnet sau de casmaua Stăpânirii, și, ce e odată la pământ, nu se măi ridică. În locul vostru cresc Bugarii și ne strecurăm, pe-aici la margine, noi, Români dela sat. Iar Umurli stă singură acasă și Șefki își ia lumea în cap. Poți tu să-mi spui, ce știi măi mult de căt atât? Oameni de sulfină ce sănțeți, buni de păstrat în lăzi!"

— „Zilele când în Pesta poruncă Pașă, și la Belgrad, sus pe Dunăre, Turcul ținea împărăția, sunt poveste, Antonova. Dar Șefki are să se întoarcă, și Umurli n'are să mai fie mult timp singură".

— „Uite asta aș vrea să văd întâiu, ca să cred, cu nătântolu-ăla de tat-su!"

— „Viciè îți spune încă odată că greșești, Antonova. Ali nu e cum zici. De douăzeci de ani îl cunosc, Adastă și ai să-l cunoști și tu!"

— „Adăstai eu, dragă Viciè, și cu alții, și nu fu nici o pricopseală. Ce măi adăstai, dacă e pe asta, cu omul meu, douăzeci de ai! Abia eram ca Umurli, acasă la noi, în Kumbair. Și mă visai în ie și zăvelcă nouă, în ușă la cula din grădină. Nu făceam nimic: stam și mă uitam înainte. Parcă trebuiă să vie cineva. Era aşă, o jumătate de lumină cum e în vis și cum fu măi an când se întunecă soarele în miezul zilei. Și întâiu se dădură câinii. Atunci mă înfiorai toată. Știam că pe drum s'apropie, pe dincolo de șanț, cine mă scosese în zi de sărbătoare gătită și între flori. Câinii tăcură singuri. Poarta se deschise și un vânător intră, cu pușcă peste haina verde de piele-de-drac, tolbă plină și o căteă cu urechi clăpăuge alături. Curgea noroiul din ei, ca apa dintr'o rufă când o lîmpezești la șarampoi. Nu zicea o vorbă, venea drept și înalt la mine și mă ținea în ochii lui albaștri luminoși. Venea... Cât o fi venit? Pe urmă nu mă ștui nici de mine nici de el. Fu ca o scufundare îndărăt în somn, cu primăvară, culă, câini și vânător. Fusese un vis zăvăcit ca altele și nici nu mă măi gândeam la el. Asta era într'o Vineri spre Sâmbătă. Duminică pe dinaintea prânzului mă dusesem împodobită de horă să scot ceva din culă. Pe prag mă întorsei, aşă de geaba, să mă uit îndărăt. Și iată că totul mi se pără cunoscut din altă parte! Lumina era fără putere, ca înainte de zori sau ca atunci de se înegri soarele în miezul zilei. Pe la gard se dă-

dură potăile. Un om îmbrăcat de vânător venea pin mijlocul drumului. Și, în loc să tragă la cărciumă la alde taica, deschise portița și intră în curte cu cățeaua lui cu urechi clăpăuge pe lângă picioare și cu cismelete înalte de baltă, din care curgea noroiul cum sirue o rufă când o clătești la șarampoi. Eu rămăsei de lemn. Nici în casă, mai târziu, nu putui să scot un cuvânt, ci îl priveam numai, speriată, pe oaspele ăsta al întâmplării și al visului. Peste câteva luni vânătorul mi-eră bărbat și sedeam amândoi în culă, dată de zestre de ba' Anghel. De acolo ne mutarăm, când ne umplură copiii, aici în Dii și cumpărărăm casa lui Șefki. Sunt acum douăzeci de ai, și vânătorul de-atunci, îmbrăcat azi în straiele lui de toate zilele, mă sperie la fel și mi-e tot aşa de strin. Mâine vine acasă dela lucru, dela Lom, și e spaimă pentru toți. Au să afle și vecinii și iară au să-mi doarmă fetele prin beciu, cu ce-or apucă să fugă pe fereastră din asternut. Sânt învățată cu adăstatul! Sânt sătulă de el! Tu ești mai bătârnă, Viciè, dar crede-mi mie, pățita, că omul e cum e la început și geaba îl mai adăștă după aia".

O mișcare se făcă dincolo în odae. Ușa se deschideă încet, din amândouă canaturile odată.

— „Află, Antonova”, șopti repede Viciè, „că hainele de mireasă nu-mi sânt de vânzare. Le cumpără Ali anume pentru Umurli. Are el gândurile lui, pentru care mă ostenesc și eu. Tu ajută, dacă vrei, și tacă să nu stricăm”.

Anca, nevasta lui Anton, meșterul de case venit din port în port pe coastele Dalmăției, de către Udine, până sub zidurile cetății Diului, și încreștinat încă odată aici în sfânta credință pravoslavnică, fără care ba' Anghel nu s-ar fi învoit pentru nimic în lume să-i dea fata, rămase prostiță cu ochii la Viciè. Turcii fuseseră mai isteți decât ea. Decât ea care știă ce se petrece până în a șaptea ultiță, făceă nunți și împăcă certuri, eră luată în atâtea pricini ascunse și de judecător și de preot, ca făinuitoare, și trecea de ici, colo ca o poștă sigură. Oamenii ăștia, cari păreau neghiobi de tăcuți și de buni, jucau teatru și ea se trezea că-i ajută, fără să fi visat cât nu i-o țipaseră în ureche. Acum se vedea căt de colo că urziseră cevă, cutra de Vicie, care ținea toate firele în mâna, și posacul de Ali, dus de ea de nas. Dar ce anume și ce-și puseseră în gând cu Umurli?

In acest timp ușa își depărtă mereu aripile, până se opri cu ele larg în lături. Odaia de oaspeți și cealaltă odae dindărătul ei se arătară. Dar nu mai erau odăile cunoscute. Parcă trecurseră printr'un descântec, de-alături, peste curte și grădini. Se schimbaseră amândouă într'o casă turcească de mireasă.

In cea dintâi peretii fuseseră căptușiți cu totul și cu totul de lucruri de preț. Erau acolo covoare fel de fel, marame țesute cu fir, cămăși din cel mai bun fuior. Intre ele sta în picioare, prinșă în ace, rochia de logodnică, roșioară, cu

alesături de mătase printre sclipiri de argint și aur. Pe jos fuseseră întinse chilimuri care urcau și pe laviță lipită de zid de jur împrejur. Douăzeci, treizeci de fete, îmbrăcate în cadâne, seudeau în cerc, în trei rânduri. Seudeau nemăscate, cu ochi și unghii săcute, unele sus pe laviță și celelalte, turcește, pe jos, în șalvari de atlaz și în ilicuri de lână de toate culorile. Afafă de o strămtă uliță între ele, alt loc liber nu era decât un pătrat la mijloc. În acel pătrat dogoreă roșu pe o tavă un mangalaș de aramă cu jăratic de aprins țigările. Dintre degetele cătorva fete fumegă subțire și drept, până în tavan.

In fața oglinzii din colț, așezată ca un idol, în hainele și podoabele ei grele, sta mireasa. Era Umurli și nu mai era ea. Era o Umurli cu capul de aur, văzută de două ori în aceeașă împietrire, odată aevea și altădată, mai limpede, în răsfrângerea sticlei strimtate de o cădere în valuri, de borangicuri. Dintr'una sau două cutioare ale legăturichii lui Viciè ieșise sulimanul pregătit departe în Răsărit, de unde Arabia și-a trimis cavalerii în mantale albe și basmele. Obrazul fusese acoperit cu un strat subțire și frumos mirositor, dela rădăcina părului până către gât, între boabele mărgelelor. Pe acest acoperământ alte mâini meștere desenaseră, cu fluturi și praf poleit, flori învoalte și crăcuțe șerpuite. Ochii priveau grei și încărcați, cu o adâncime femeiască de ajun de patimă: pojghița asternută până sub gene ii împiedecă să clipească

și să-și păstreze prospețimea fără abur a copilăriei. Ascunsă ca pe după un crâng primăvăritic dintr-o țară de minune, fața sub masca ei de aur putea să rămână, astfel, între oameni, fără frereagă. Părul purtă în creștet o tichiuță de rețeagă, cu câte o piatră lăptoasă la fiecare nod, urechile cercei atârnători până pe umeri, gâtul, trei, patru șiruri de mărgean și de salbe vechi strălucitoare. Numai degetele pline de inele mișcău ape, ape în poala unde se odihneau și vârful unui imineu roșu își schimbă căteodată locul. Altăminți idolul se ținea neclintit. Cingătarea vânătă încopciată sus, chiar sub sânii, îl strângăea ca un șarpe de farmec și de îndepărțare.

Anca o privea cu sfior. Și, din ce-o privea, simțea în loc de bucurie, o strângere de inimă. Ochii își se abătură fără voe după Florica. Scotociră induioșați. Nu era.

Ar fi putut să stea și ea acolo într'un rost asemenea, numai că în alte văluri și găteli. Avea sătă de măritat! Parcă până atunci nici nu-i venise în minte acest gând. Fetele turcoaice se coc, ce-i drept, mai repede, dar Florica era mai mare cu câteva luni decât Umurli și Umurli nu se deosebea în nimic de miresele Coranului, pe care ea, Anca, le văzuse de-atâtea ori, de copilă. Copiii nu mai erau copii. Trebuia să se fotărască odată și s'o trimeată de-aici. În alt oraș, poate dincolo peste Dunăre, în București la care visă de ani, s-ar fi mișcat într-o lume nouă și ar fi scăpat și de umilințele lui tată-

său. Și cine știe dacă norocul nu era s'o întâlnescă în acea lume nouă!

De Umurli și era aproape frică. Inghețul, în care așteptă, nu era omenesc. Așteptă și nu venea nimeni, în focurile reci ale pietrelor și cu măreția ei de ființă din cadră. Imprejur plutea, în aerul care suia tremurător și tulbure, odată cu iumul, un presimț de durere. Chipurile, văzute prin această destrămare, șovăiau. Ca și oamenii Cetății, se arătau numai crâmpeze, într'un fulger al sufletului, și se închideau. Ca și Cetatea joasă și zăvorită de patru sute de ani, duceau o viață aparte, de lampă făcută mică. Umbrai în poveste, printre ei. Și, după cum văzuse în vis, de mult, pe Sfânta Paraschiva plecând în odăjdi de pe zidul bisericuței din pământ și depărțându-se pe râu în jos ca pe uscat către muntele Atos, ca să n'o mai batjocorească păgânii, aşa i se părează azi că acolo în scaun nu e Umurli, ci o sfântă a Turcilor sau domnița cetății, îmbrăcată în veșminte fără preț. Jocul fetelor n'o mai bucură.

Dar cine e această bătrână, îndoită puțin din șale și șchiopătând, de grija glesnei drepte, la fiecare pas? Cu față Tânără vicleană întâmpină lângă ușorul ușii pe cele două femei. Trebuie să fie mană. Iși ține cu mâna feregeaua de un roșu obosit ca o împărătie de două mii de ani.

Ea duce pe oaspeții cei noui, tăcută și fără să se țea de gol, printre cele trei cercuri de cădâne, care nu se mută din loc, ci își feresc nu-

mai umărul. În ădaia a doua s'a pus la vedere după datină, zestrea gospodăriei. Pe pereți sunt prinse rochile de toată ziua, băsmăluțe pestrițe, rușe ca spuma, covorașe de rugăciune cu câmp lîmpede pentru genunchi și cu chenare de flori pe margine, ca un gard viu de grădină despărțitor de lume înaintea lui Alah. În fund stau dulapuriile vopsite alb și lăzi cu legături și podoabe din ciocan, de alamă și de tablă. Tot acolo e și fatul celor doi însurăței. Pe scânduri se înșiră alături sau se ridică teanc, tîngiri frecate parcă azi, căldări de aramă, sane cu căpăcelele lor, cositorite ca argintul de spoitorii macedoneni, filigene, chesele, lingurițe, râșnițe de cafea, toate sculele tainice ale bucătăriei. Singură, la o parte, săndălia, scaunul care se strânge, ține coranul și cununiile sub un tîfon străveziu. Mama caută să le cîtească părerea pe obraz și, mulțumită de ce vede, dă în lături perdeluța dela geam. Grădina își arată atunci stupina, trandafirii, bolțile de struguri, pâlcurile, crescute în rărti, de vișini, de peri, de caiși, de gutui și puțul cu scripete după o perdeă intunecată de cimșir.

— „Petrio!“ vreă să zică ceva, uimită, Anca, căr prefăcuta bătrână își pune repeđe un deget în dreptul buzelor și se întoarce să le călăuzească la locul lor în sir. Ce grabă nebună trebuie să fi fost pe-aici adineauri, cu sărituri de capre pe fereastră, desertare de lucruri dela vecini și din casă și pregătire de străe și de vopseji de unghii și de piele!

Bătrâna ieșe nesimțit și se întoarce cu o tavă cu cafele negre, aburind. Alte hoțoaice trebuie să mai fie în ogeac, lucrând ibricele și cutiile de zahăr! Aici, sus, una nu clipsește. Iau cu purtări alese ceștile, sorb cu ochii micșorați de placere, își îrec numai cât se cuvine limba pe buze și stau la sfat despre câte umplu o stradă turcească de oraș de apă. Oda'a e un singur cîrpiț care se ridică în jurul tăcerii lui Umurlî.

— „Văzuși stămburile lu' Ganciu, văruică?”
 — „Le văzui dar unde poți să te-aș propii?” — „De când își trimise fata în școala de vioară din Vîzna, la fiecare cot trebuie să-i lași ceva și ei, drăguța!”

— „Șău când fuserăm la nuntă în Gumătarți, pe la Uriă Scuturatului?” — „Mitrana lu' Bour venea pe jos desculță și el mândru pe cal cu șa nouă, înainte”. — „Eu cântam din mijlocul horei de copii. Ale două de pe margine răspundeau:

— Chi, chi, chi, pe balegă
 și chiriu n talegă!
 — Veniți fetelor,
 Veniți dragelor!
 — Venirăm, venirăm
 și n'avem cu cine.
 — Dați
 De vă luați
 Din gloată
 Din toată,
 Care vă place.

Ceafa ta frumoasă
 Cu coșita groasă
 Și sprânceana trasă,
 Chip de jupâneasă.
 — Dai babe oarbelor!
 Ia-o de brâu
 Și-o aruncă'n grâu,
 Ia-o de bete
 Și-o aruncă'n fete!
 — Luați-mă pe mine
 Că este mai bine,
 Dai babe oarbelor!
 Locul mi-l arai
 Și mi-l semănai,
 Dai babe oarbelor!
 O sută de alabasi
 O sută de franci
 Dai babe oarbelor!
 Top! banii'n chisea —
 Iată nunta mea!
 Chi, chi, chi pe balegă
 Și chiriu'n talegă".

— „Il întâlniși pe Iusuf în bazar?” — „Iusuf, bătârnu de când lupii ăi albi? Nici nu mai mânâncă, nici nu mai bea. E ca un fir de popâlnic, de-l scoți în ziua de Sfântu' Iovan. Până de-a timp nu se usucă, fără pământ, fără udătură”. — „Știi co să-i bage hârtie dela hogea pintre zăbrele, Fatmei?” — „Să ia pe fetiț'aia dulce, moșu?” — „O ia c'o ia!”

Din chicoteli și povești s'ar mai fi bănuit poate câte cevă, dacă s'ar fi tras cu urechea, dar în colo amăgirea e socotită până în cele mai mici amănunte. Stăpâna casei se uită la fete și căută să ghicească cine sunt. Ele simt și-si înaltă feregelele sau se apleacă la vecină într'o părere de vorbă începută. Sporovăesc în șoaptă și cu glas prefăcut. Sunt toate prietene din apropiere, câtevă turcoaice venite în hainele lor, și vreo patru spaniole, focoase și mărețe.

— „Spune-ne, Viciè, cevă din vremea când eram amândouă tinere“, zise cu viersul de argint Petria de sub pânza de un roșu putred a mamei miresei, și se aşeză și ea.

— „Eu eram la poartă, copil cu ochii după acadelele și banii aruncați de soacră, când te săltă pe tine mirele în caretă cu oglinzi și co-voare“.

— „Când fu asta? Înainte de răsboiu' cu Rușii?“ întrebă fata fără să râdă.

— „Tocmai în anu-ăla. Crescuseră apele mari și ceairu' eră un iezer, în care-și dădeau drumu' de pe mal zece, unsprezece broaște țestoase odată. Le vedea cum tae tulbureala cu picioarele lor negre jigodoase. Atunci se'necă, uitându-se după ele, copilu' lu' Husein, din jos de Părăsita“.

— „Ei bată-te, Viciè, și cum uitasem! Dar pe mireasa de azi o cunoști?“

— „Imi povestă de ea Selim-babă, când ii dădui o pară azi la ușa geamiei. Zice că o aduse

aseară un flăcău, leșinată, pe un cal roib făcut clăbuci. Dar de cunoscut n' o cunosc. Numai la noapte când o spăla-o pe obraz bărbatu-su și-o întreba-o de nume, de-om ști cevă. Trebuie să fi venit de unde iese Cornul-de-aur din Mare".

— „Și limba ta e îmbrăcată de mireasă azi, Viciè".

— „Dacă ați avea chitara rotundă, turțită și cu gâțul lung, pe care cântam eu când eram fată, v'ăș spune o poveste de nuntă din Bagdad sau versuri vechi persane de Hafiz. O aşă serbare nu trebuie să treacă fără bucurii pentru toată viață".

— „Povestea, povestea!" strigă Petriă bătând din palme. Uitase căți ani trebuiă să pară că are.

Cadânuțele uitaseră puț'n și ele de fereală și se întoarseră la Viciè. Feregelele descopereau nevinovății zburdalnice. Mireasa însăș ridică pleoapele grele și, sub atâta aur, ochii albaștri nemîșcați părură două pietre rătăcite dintr'o zestre de sultană.

— „Intr'o zi un băiat se dădù jos din spatele unei cămile la porțile Bagdadului. Caravana umblase două săptămâni prin deșert. După cum i se plânse el cămilarului, nu mai putea să rabde hurducătura. Văzù locul de grădină la apă și se așeză acolo. Din bârne prinse pe râu își clădi colibă. Dădù unul din șaluri, în care își infășură la rugă Vinerea capul, și cum-pără o casmă și o tăgără de semințe. Apoi grădinări o lună, două, trei. În timpul ăsta se ținu

din hamalâcul dela corăbiile venite din jos, cu vinuri sau cu mătăsuri și miroase. Paznicii orașului nu-l supărără, întrebându-l de rost, și nici un colgiu nu-l călcă pentru bir. Băiatul trăia adăstând lăptucile, pe rarele râpăeli la adăpost, iar, pe uscăciune, pe lângă jghiaburile și sănțuletele de apă adusă cu roata, dela vecin. Trăia fără griji. Parcă nici n'ar fi știut că trăește sub ochii califului.

Și nu știă.

Dar califul Harun-ăl-Drept, iubitorul de basme, trecea ca de obiceiu, în port schimbat, prin cetate. Mulți dădeau pe lângă el și-l credeau om prost. Oameni, cari stăteau în palat, ii vorbeau și n'aveau nicio bănuială. Stăpânul își cunoșteau astă supușii, le află păsurile și afă și gândurile împărăției. Alături îl aveau totdeauna pe Giafar, vizirul, și imbrăcați unul ca bătrân negustor și ălălalt ca slujitor al lui, intrau prin hanuri și colindau pe uliți. La podul ăl mare, pe care se aprind seara candele și numai trei ceasuri din noapte se trag lanțurile, temutul calif se opri. După ce se uită bine jos pe mal, se întoarse la Giafar și-l întrebă:

— „Cine să se fi așezat aici în puținul timp cât nu mai călcarăm colțul ăsta iubit?”

— „Nu știu, Doamne”, zise Giafar după ce și puse și el palma streașină ochilor. Oamenii mei nu-mi vorbiră nimic”.

Ei coborîră și ținură râul în jos. Deastânga bărci cu pânza albă în vînt ii întreceau, iar dea-

dreapta, cămile cu pas legănat rămâneau îndărăt. Vreun cămilar sau barcagiu lenevit de soare cântă. Nu le lua nimeni aminte. Singur califul, ca un bun tată, avea ochii pentru toate și din când în când scăpă căte un cuvânt și slugii lui credincioase. Când ajunseră în dreptul colibei, băiatul se vedeau în spatele ei, pe povârnișul dinspre apă, lucrând aplecat în răzoare.

— „Bună vremea, tinere“, strigă Harun dela drum, cu glasul trăgănat al negustorilor.

Grădinărașul răspunse cevă, fără să se ridice sau să se uite. Harun se întoarse întrebător la Giafar. Vorbele erau într-o limbă necunoscută. Vizirul avea o față destul de speriată.

— „Nu e sănătă în Bagdad, stăpân al credincioșilor, care să priceapă, afară de mine, ce zice băiatul. — Bună să-ți fie inima, drumețe, aşa zise“.

— „Vorbește-i tu atunci, Giafar, și chiamă-mi-l mai aproape, să vedem de unde e și ce veni să facă în orașul chiparoșilor“.

Giafar ieși el înainte și grăi, în aceeaș limbă ciudată, ce-i poruncise Harun. Băiatul ridică deodată capul. Parcă nu-i venea să-si creadă urechilor. Si numai decât se apleca, luă pământ de jos și începă să arunce în ai doi drumeți. Aruncă și ocără. Califul se depărta repede cu sfetnicul după el, care și deschisese haina ca să-l apere.

— „Dar poate că nu sănt nici la jumătatea povestei și voi vă aveți treburile voastre. Ce vă

pasă vouă de băiatul, pe care nimeni nu-l pri-
cepea în Bagdad, pierdut de casă și de prie-
tena lui! Uite tac, și iertați pe o babă care des-
făcă baerul gurii la aşa nuntă luminată".

— „Nu fii nici râsă, nici ploconită, Viciè. Nu
fii ca povestitorii dela târguri cari-și întărâtă
ascultătorii cu ce șiretenii nu gândești. Noi
sântem femei, fiecare cu treaba ei, și nu ne arde
de basme și minciuni, dar devremece începuși,
fărăște. Nunta mai adastă. Iar pentru oste-
neală, ia să-ți mai toarne maica o cafeluță fier-
binte", zise Petria, și cadânele răsuflară ușu-
rate. Umurli nu-și luă privirea dela bătrână.

Dupăce sorbi cafeaua plimbându-și ochii is-
teți peste adunare, Viciè se cuibări mai bine pe
colțul ei de chilim și urmă:

— „In aceeaș seară băiatul era adus între
săbii goale înaintea califului. Califul stătează in-
cruntat, numai cu Giafar, în odaia de judecată.
Fereastra era deschisă deasupra grădinilor și
doi chiparoși își trimeteau vârfurile peste mar-
ginea ei în cer. Băiatul se lumina la față. El se
închină smerit, întâiul înaintea pomilor ăloră in-
tunecați, și abiă după aia înaintea califului. Ha-
run îl privea cu ochii lui negri scăpărători. Avea
turbanul cu diamante și șalvari de mătase verde.
Nici profetul în strălucirea lui nu putuse să fie
mai scump înveșmântat. Cine ar fi ghicit în el
pe negustorul de astăzi, plin de pulberea și de
dogoarea drumului? Băiatul rămăsese drept și
adăstă fără frică. Obrazul ii era arămit de soare

și de vânt, dar capul înalt și ochii albaștri căutând totdeauna senin, îl deosebeau de multime. Imbrăcământea lui era străină, largă și albă ca oamenilor pustiei.

— „Doi supuși ai mei se plânseră că ridică și fără pricină mâna asupră-le. Cum de te sumeți și la asemenea faptă, băiat fără minte, nu se știe de unde pripășit pe aste locuri?“

Giafar tâlmăci cuvintele temute și băiatul tresări. Ochii lui se lipiră de vizir, parcă fără să-l înțeleagă. Dar nu tresări de spaimă întrebări și nici n'ar fi fost nevoie să i se spue a doua oară, și rar, acelaș lucru. Limba aia, adusă de el din altă parte și sunându-i aici, ca acasă, din gura înțeleptului sfetnic, ea îl încușită. Când răspunse și veni rândul vizirului să se cutremure.

— „Strălucite stăpâne, eu știu că în fine, marele calif al credincioșilor, și în vizir, aruncai cu pământ, și nu în vreun negustor și argatul lui. De ce vă mai ascundeți?“

— „Pentru vina asta are să îi se taiie capul când are să ajungă în sareastră luceafărul. Până atunci ai să spui cum de crezi tu, om necunoscut de țară, că deosebiști pe calif în niște drumeți de teapa ta, și ce făcuși până să te oprești la noi“.

— „Facă-se voia ta, Doamne. Cer numai să fiu lăsat să vorbesc până la urmă. Limba mea rostită de un străin îmi sperie gândurile cum ar speria pe niște păsări care zboară peste o apă,

alelalte păsări de umbră de dedesubt. Iși pierd firea și fug tot mai repede sau izbesc și cu ciocul în apă, de prisos, pentru că nimeni nu poate să fugă de el singur. Să mi se tâlmăcească la urmă spusele".

Harun, iubitorul de basme, se încovi. Mai fusese înșelat odată, în alt fel, cu intreruperile și urmările lor o mie și una de nopți, și-i plăcea de atunci să audă o întâmplare fără intreruperi și urmări. Iar băiatul se arăta de bun neam, ager la minte și începea să-i placă. Făcând semn gealaților să iasă și șânditului să vorbească.

— „E o fântână, departe în părțile arăbești, pe drumul orașelor sfinte. O săptămână de mers de jur împrejur nu calci decât nisip. Ea stă sub finici în miezul pustiei, la o răspântie de cincizeci de drumuri. Acolo își asvârli sulița arhanghelul într-o seară, când profetul poposise istovit cu caravana și se pregătea să moară. Din locul mușcat de fier țâșniră valuri de apă rece și până astăzi izvorul curge ca atunci. În cântecul lui auzi vorbele de uimire și de laudă ale întâiului care băiu din el cu buze sfinte. Din răspântia de cincizeci de drumuri e unul mai lung și mai ascuns decât toate alelalte. La capătul lui e țara mea, unde tata fu rege și eu trebui să-i iau odată locul.

Noi stăm acolo necercetați de nimeni. La lupte cu alte seminți nu pornim și nici pela târgurile lor nu umblăm. Un mag ne luă odată graiul și ne dădu altul, neștiut decât de el. Si

ca și cum n'ar fi fost deajuns, în jurul nostru trase un cerc de vrajă, pe care nici fiarele nu pot să-l treacă. Sântem un popor încis care se stinge încet. Numai seara, când se adună bătrâni la focuri și povestesc despre zilele vechi, mai știm ce-am fost. Tinerii se aruncă pe cai și aleargă nebuni în deșert, până se ridică luna. Pe urmă intră zdrobiți în corturi și visează lucruri care n'au să mai fie.

Se născuse atunci în casa părinților mei o fată și magul voiă să vie să și-o ia peste doisprezece ani. Eră din neamul nostru și, cu cât se apropiă sorocul, imi cădeă mai dragă. Ne duceam la hogii și mari la carte, ne jucam în jurul havuzelor, ieșeam călări, împreună, și mi se păreă că ziua scrisă cu roșu în poarta palatului e o glumă. Dar când ea sosi, fata, cu toată paza, pieri. Un cal înaripat se lăsă într'un abur roșu în grădina unde stăteam cu zidurile pline de arcași. Când se ridică, odată cu aburul care mă înecase, prietena mea nu mai eră.

Ars pe mâini și amețit de izbirea smeului cu care mă luptasem, gemeam în iarbă. Și aş fi gemut și plâns până la moarte, dacă nu m'aș fi simțit ciocănit tot mai tare în creștet. Lângă mine eră privighetoarea pe care ne plăcea să o ascultăm de pe bancă.

— „Linistește-te!”

— „Bine”, ii spusei, aşa de uluit că nici nu mă mai mirai de năzdrăvănie, „iubită cântăreață și cântăreată a iubirii, dar fără ea tu știi

că nu pot să trăesc. Mi-eră până acum o rudă de sânge și tovarășă de joc. De azi mi-e altcevă și cu mult mai mult".

— „Știu și ascultă!“ răspunse. „Întră în chioscul de colo. Am să-ți spui lucruri tainice și aici au să năvălească foarte curând paznicii“.

Mă strecurai sub perdelele de verdeată, unde privighetoarea zburase înaintea mea și adăsta pe o vergeă de cireș.

— „Bagă de seamă și te hotărăște repede. Puterile mele nu țin mult. La miezul nopții am să fiu iară o pasăre ca toate păsările, fără graiu și fără aducere aminte.“

Sânt o fată ca prietena ta. Magul mă luă, mă crescù și, de necaz că nu-l vrui, mă schimbă cum vezi. Numai când îl întâlnesc îmi mai viu în fire până la sfârșitul acelei zile. Pe urmă zbor iară și cânt ca alealte semene, fără să știu de mine, prin crânguri și peste ape. Acum fii cu urechea în patru, și, dacă ai inimă, fă cum zic. Are să fie spre binele tuturor.

De alții mă temui să le spuiu taina mea. Mări râs ori mă puneau în colivie, unde de-a doua zi eram să fiu mai proastă decât ale mai proaste păsări. Dar tu suferi și iubești. Și, odată cu prietena, ai să-ți scapi și poporul, de-acolo din spre Soare-răsare pe unde ai să te duci și ai credințelor. De tine nu mă tem.

Magul fu prins mai de mult în farmecele lui de un om iștăț din orașul chiparoșilor. Dârdâia

fără putere într'un colț și, ca să scape, îi povestii de țara voastră și de graiul neștiut dincolo de cerc, afară de el. Omul dela Soare răsare putea să-i ceară orice lucru, dar unul singur, după care magul era slobod. El îi ceru să-l învețe acel graiu, cu care nu era nici mai invățat nici mai bun, pentrucă până unde se vorbea nu putea să străbată, iar magul după aia, îi scăpă. Duhul rău se bizuise pe deșertăciunea și a ălor mai de seamă oameni, cari nu pot să audă în liniște că ar mai fi cevă necunoscut de ei și-i aşeză lațul la picioare. Ca pedeapsă, însă, că se lăsă prinț, magul e silit de puterile mari decât el, din care folosește numai o mică parte, să ducă întâia pradă și s'o slugărească neatinsă prin apropierea biruitorului. E vorba, vezi bine, de întâia pradă legată în vreun fel de biruință ăstuia asupra lui. Dacă în câțivă ani omul ișteț n' o descopere, ea rămâne magului și greșala îi e ierită. Dacă omul ișteț o descopere, magul o pierde și mai cade și într'o robie de o sută sau o mie de ani.

Uite cum știi că prietena ta trebuie să se îndrepte acum prin văzduh spre orașul chiparosilor, unde trăește singurul om, care vă vorbește graiul. Ca s'o găsești e nevoie să-l descoperi. El e un om puternic și sfetnic al unuia neînchipuit mai puternic. De multe ori le cântai sub ferestre până să pot să intru pe furiș, cu dușmanul vostru și al meu, aici peste cerc. Dar eram numai o pasare care-l căutam pen-

tru ale câtevă ceasuri de trezie, și nu le mai știi numele. Somnul m'așteaptă, ca și pe tine, dacă n'ai să fii destul de tare.

Umbără după un oraș cu chiparoși și după un om care să te priceapă. Dacă l-ai întâlni vreodată, cu altul alături, umil și între umiliți, nu te păcăli. Să știi că se ascunde sub haine prefăcute. E un obiceiu al lor și mulțumită lui ai să-i afli. Cum ai putea să le ajungi altfel până în palat? Fă cevă și silește-i să te ducă la judecată. Sunt amândoi ai mai cu cap dintre murici și nu se poate, dupăce au să te asculte, acolo sub ochiul profetului, și nu ca pe un pribeag pe drumuri, să nu te ierte și ajute.

Și uite acum și ce ai de făcut, ca să poți să pleci. Ființă vie nu e vrednică să sară peste cercul care zăvorăște țara. Numai vântul, seara, când locul se răcește la fântâna cu răspântia de cincizeci de drumuri, prinde să sufle într'acolo. Eu am să-mi scutur o sămânță neagră de sub aripă. Am ciugulit-o din palma magului și eră pentru mine, dar, dacă ai tu noroc, nu-mi mai trebuie. Inghite-o și ai să te faci o frunză. Frunza am s'o apuc în cioc și să zbor cu ea până aproape de miezul nopții, către hotar. Acolo am s'o scap și vântul are s'o ia și s'o ducă de partea ailaltă, unde mie nu mi-e îngăduit să ajung. Fântâna are s'o soarbă și când s'o udă în apele ei, tu ai să-ți capeti iar făptura de om. Dar grăbește! Timpul e scurt și, după ce m'ouă înegură din nou, toate au să fie de prisos".

Asculțai de pasăre și a douazi, după ce mă plimbasem cu vântul prin pustie și pătișem tocmai ce mi se spusese, eram luat de un cămilar poposit la fântână, pe drumuri de Miazănoadte. De trei ani rătăcesc și dibuiu din oraș în oraș. Astăzi vă găsii, cum știți, și uite, luceafărul se ridică în fereastră între chiparoși".

Harun văzuse și el steaua și chemă oamenii cu sabia. Osânda fusese dată, iar cât despre poveste, putea să audă tâlmăcită de vizir și mai târziu. Zadarnic vră credinciosul lui să-l împiedice. Băiatul se închină încă odată înaintea chiparoșilor și se pregăti să iasă cu gealații.

Atunci un zgomot de multe glasuri și mulți pași se auzi pe drum. Douăzeci de cămile încărcate cu o casă de regină și cu femeile ei sub pologuri de mătase, opriseră la porți. Califul uimit dădu voe să vie logofătului astui ala'u împreună cu stăpâna lui.

Intră întâi magul, galben și cu ochii în friguri. Se închină înaintea lui Giafar. Puterea lui era sfărâmată și începea robia de o mie de ani, care avea să se mute din Bagdad în Spania și, după căderea și a Spaniei, să stea la dreapta marilor sultani. Iar, după el, fata, măreață, acoperită sub feregeă scumpă vărgată verde și alb. Din fata dinainte ieșise o fecioară, cărnoasă și caldă.

Vizirul dumîri în scurt pe Harun despre întâmplare. Băiatul fu iertat. Magul avea să plece a doua zi, cu o mică oaste și cu multe daruri, către fântâna dela răspântia celor cincizeci de

drumuri, ca să descătușeze țara din pustie de vrăji și să aducă privighetoarea schimbată în copilă înapoi. Ea era una din fetele, mulți ani plânsă, a califului.

Iar după aste orândueli, califul trimese să aducă pe cadiu și patru martori. Băiatul nu se gândise, fata se rușină și nu știă, dar se gândise și știă stăpânul credincioșilor. Și toată noaptea, la cea mai strălucită curte din Bagdad și din tot Răsăritul, în umbra chiparoșilor, fu nuntă și veselie, ca la voi fetelor”.

Viciè tăcu și rămase zâmbitoare cu ochii în ochii lui Umurli. Ochii acesteia se făcuseră mari, adânci și întunecați. Toată masca de aur se schimbase sub lumina lor. Mireasa ascultă și mai departe răsunetul povestirii care numai pentru ceilalți se oprișe. „A fost odată în Bagdad!” Ce cunoscut i se păreă băiatul cu limba neînțeleasă de nimeni! Și fata, care stăteă rușinoasă, înaintea cadiului și a martorilor! Nu se luase cumva binișor pe urmele ei, mătușa Viciè, isteața cu lacăt la gură și pâslă la pași, și o încercă? Basmul ăsta, și mare lucru dacă nu și tot jocul de-aici, bindaliul de catifeă și cusături de aur, peloabele care o apăsau, păreau potrivite cu un anumit gând. Și răscolea din ochi pe bătrâna, căutând s'o pătrundă. Pătrunzi însă față liniștită, mânia, pătrunzi cuvântul care se preface, râsul; cum să pătrunzi zâmbetul? Viciè zâmbea.

Cadânuțele se întorseseră cu un oftat din ce-

tatea minunatului Harun și începuseră iară vorba. Petria își băgă picioarele în nalâmi și ieși în sala pardosită cu plăci de piatră, care dădeau în pridvorul cel mare dela față, pe unde se strecurase în tăcere toată această adunare. Pe acolo trebuia să intre și mirele.

Cercurile se strică. Unele din mosafire se șterseră ca pe după perdele. Mireasa rămase și mai răzleață și tainică. Bărbatul se apropiă.

Întâiu se arătă mama. Iși aruncă o uitătură rotundă în odae și făcă dincolo un semn. Un tânăr sprinten tremură în sticla ușei, întârziu puțin a șovăială și la un nou îndemn trecă vitejește pragul. Cu mâna mică își acoperează obrazul. Dar fără folos, pentru că toți cunoșcură dela început în el pe Şefki. Avea șalvarii lui de mătase albastră, ilicul cu găitan, și avea cel mai frumos ies din Dii, cu canaful de ibrişim bătându-i urechea, aşa cum i-l adusese unchiu-său, când fusese în hagialac până lângă Poarta Lacrimilor.

Idolul strălucea iară cu cele două chipuri ale lui, unul tăiat în oglindă și celălalt luător deodată aminte la pasul mirelui, ca la mersul cui văcare ar trece pe funie o prăpastie. Mama se pitulase între lucruri și părea o imbrăcăminte de zestre prință printre altele în perete. O fâșie piezișă de Soare-apune pătrunse pe geam. Ea se sfărâmă de creștetul plin de pietre și peste fluturii de aur ai împodobitei, luând ochii și scoțând-o și mai mult din lume. Mirele i se așeză

alături. Se sfia s'o privească. La urmă o întrebă după obiceiu, cum o chiamă. El abia acum o cunoșteau și-i vorbea întâiu. Si, cu toate că întrebarea fu mai mult o șoapťă, din gura lui Șefki, mereu căutând să-și ferească față, răsună glasul dulce al Florichii.

Anca se uită și nu-și credea ochilor. Voise să întrebe cevă, căută la toți copiii aceia dimprejur, crunți sub hainele lor de împrumut. Șefki? Dar aşătoate se lămureau, atâtea fără înțeles, și puteau să fie împăcate! Șefki! Si acelaș nume i se ducea și i se intorcea prin minte, ca într'un danț de baiaderă.

Atunci joc de nuntă și gânduri ale Anchii fură intrerupte pe neașteptate. Un dupăt de pași se auzi în tindă, zgomot de uși trântite, și Florea urmat de Vanci răsări la intrare. Erau galbeni încă de frica trasă și gâfâiau de alergătură. Liniștea din odaia gătită, cu fetе tăcute ferindu-se prin unghere, ii potoli deodată. Florea trecu fără sfială, cu ghetele lui prăsuiite peste covoare și se aplecă la mangalaș după o țigare. Vanci nu se mai sătură, plimbând pretutindeni ochi lacomi și răi.

Anca își veni în fire cea dintâi și le tăe calea:

— „De unde-mi scăparăți, flăcăilor, că dați aşă busna? Se ține cineva după voi? Eu credeam că altfel se intră într-o casă de oameni!“

— „Il vezi pe Șefki, Floreo? Si noi cari gândeam că-l inecărăm în șanțul cetății“, rânji Vanci înaintând spre Florica.

— Ce-i cu Şefki?“ strigă Umurli îrezită din nemîşcare şi venî tremurând până în faţa lui.

— „Ce să fie? Văd că ţi-l făcuşi însfârşit bărbat. Să-ţi trăiască!“

— „Ai să-mi spui tu ce-i cu Şefki? Glumele lasă-le pentru prietenii tăi“, izbucnî încă odată fata. Glasul îi era sugrumat şi mişcările fără cumpăt; numai obrazul rămăsese, în nepotrivire cu starea de suflet, sub aceeaş mască de aur nepăsătoare.

— „Linisteşte-te, Umurli!“ se amestecă Florea. „Mare lucru nu e, cu toate că ar fi fost mai bine să nu fie nimic. Ţi-am fi spus şi singuri, că pe la voi trecurăm, dar nu găsirăm pe nima“. — „Nu e mare lucru, zici tu?“ făcù tovarăşul lui. „Umurli, ascultă Umurli! Dacă nu-i dădeam eu drumul lui Şefki — uite, cu mâinile astea îl ţinui de funie pe beden! — acum ţi-aduceam peşcheş de nuntă puii eretelui din zid. Aşa, îi rupseră numai pieptul cu ghiarele, bietului Şefki, care pe deasupra mai bău şi apă cu lipitori din şarampoi“.

— „Floreo, te rog, spune-mi tu ce se întâmplă lui Şefki“, se infoarce către acesta Umurli, înebunită de flecăreală sălbatică a lui Vanci, care nu vorbise pentru ea, ci pentru Florica.

— „Ce poznă măi făcurăti, spânzuraţilor?“ zise şi Anca. „Pune ţigarea la o parte că nu-i de nasu-ţi, şi fă bine şi te spovedeşte. Nu vreau să chinuie cineva în casa mea pe Umurli“.

— „Ce vreţi să vă mai spuiu, Umurli şi tu

mamă? Auzirăți pe Vanci. Asta e. Ba mai e cevă. Uite basmaua de mătase în care trebuiă să înfășurăm și să-ți aducem acasă puii eretului. Puii i-aruncă la urmă Șefki, înecați. Basmaua i-a ta: ia-o. I-aș fi dat-o poate lui, dar nu-mi prea fu atunci la îndemână. Ce zici, Vanci?"

— „Zic că pescarii umblă mai repede în apă decât pe uscat. Din doi pași îl pierdurăm”.

— „Eu mai bine mă duce să mă culc. Imi tremură toate oscioarele. Florică dragă, schimbă-te! Nici în pielea ta nu vreau să văd pe Șefki. Ăla dacă ne-o prinde vreodată, n'are să ne fie moale. Și zău n'o făcurăm dinadins! Întrebăți și pe Vanci”.

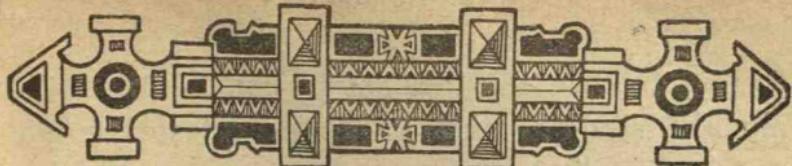
Umurli stăteau cu basmaua în mâini. Nu se mai zbăteau. Înțelesese. Părea, acoperită cum era de aceeaș mască, o mireasă care s'a sculat în toată găteala ei, ca să fie privită. Singurul lucru care-i lipsise fusese năframa, și iată că niște soli ai drumului mare i-o aduseseră în fugă, peșcheș al unui depărtat, pierit iară în depărtarea lui, după ce-l trimisese! O duioșie moleștică, la fel cu cealaltă, când se intorceau în barcă dela Golea, o cuprinse. Ar fi râs, ascunzându-se de toți ochii. Ah, ce caraghioasă era Florica, în hainele scumpe ale celuilalt! Și mama ei, care sărise cu gura pe cei doi strengari! Vi-ciè, isteața, mistuită iară sub feregeaua ei săracă! Petria, desbrăcată iute, de rușine, din străele de turcoaică bătrână!

Dar ea, ea ce rost avea în mijlocul acestor oameni? Intârziă, mireasă de batjocură, înaintea lui Florea și a lui Vanci, cari aveau să ducă vorba în mahală! Și se uită ca apucată la basmaua de mătase, luată din port dela cine știe ce negustori din alte țări de Șefki anume pentru ea! Șefki nu se pricepuse astăzi să se ție și se dăduse în gura bazarului. Teama ei se împlinise. Martori străini se amestecaseră într'o pricină care fusese până atunci numai a lor și abia de ei bănuită. Mâine avea să vuiască cerșia și ulița. Eretele fusese zburătăcit de pe locurile unde se pripășise. Fâlfâitul aripilor lui puternice o lovise și îl duceă acum către maluri necunoscute. Cum putea să-l îmblânzească iară? Când să-l mai vadă? Se uită rătăcită împrejur, măsură pe toată lumea și se opri la Florica.

Fata o privea cu ochi miloși. Nu-și mai dădea seama de hainele ei băești, și nici de ce puteau ele să amintească prietenei. Simțea nedeslușit că Umurlî sufere și că în toată această pățanie, nedeslegată destul, se ascundeă o durere pentru ea. O privea rugătoare, numai dor și mângâere. Și ceeace nu făcuse nici vorba lor dinainte, nici înjghebarea aceea în joacă de nuntă, cu povești cu tâlc, din Bagdad, și nu făcuse năvala lui Florea și a lui Vanci, dupăce-l batjocoriseră și-l speriaseră pe Șefki cu vreo mișelie care să le semene, făcù acea privire. Umurlî se simți slabă, singură și pierdută. Ea izbucni într'un plâns nestăpânit, își căută ză-

păcitară feregeaua, și, dumirindu-se abia atunci că e descoperită, plecă printre oamenii și omuleții, cari se dădură temători la o parte. Fata se depărta încet, cu basmaua albastră la ochi și rezemată de Florica, pe treptele de piatră, pe subt bolta de viță, pe poarta scundă dintre curți răzbită de vișin, măreață în bindaliul ei greu, cu flori și împletituri de fir.

Fără să știe ce fac, rămașii în urmă se aplăcară pe ferestre și se uită după cei doi miri închipuiți, până pieriră dincolo.

— „Se înserează. Vezi să ai barca și fanarul gata, Șefki. O tii în susul malului până la bechet și de-acolo intri în șivoiu și-l tai slab, ca să te scoată la căsuța părăsită. Nu trebuie să strigi, nici să sări pe pământ. Aprinzi numai feștila retezată pe jumătate. Așa nu arde mare nici nu fâlfâie. Călugărul are să vadă și să iasă. Dar fiii cu ochii în patru la infoarcere. Dacă zărești aici foc, bagă-te în Golea și adastă, sau vino întâi singur. S-ar putea să avem oaspeți și le-ați cădeâ în palmă ca rațele bete de lumină”.

— „Nu știu de unde-l mai născocirăți voi și pe călugărul ăsta! M'aș lipsi bucuros de el. Dar dacă nu se poate altfel, m'oiu repezi și l-oiu aduce”.

— „E un prieten al Antonovei, Șefki, și nu trece acum întâia dată. De rău, nu face niciun rău. Nu-i place lui numai, să dea ochii cu vameșii și grănicerii. În fiecare an pe vremea asta ne trimete vorbă, și pe o noapte cum are să fie noaptea de diseară trage cu dăsaga lui de cărți la cortul nostru. Tu n'apucași să-l știi, pentru că

tocmai trecuse când veniști la noi. E un creștin mucalit și de treabă. El ne povestește ce mai e prin lume".

— „Se împlini anul de când pescăresc pe-aici cu voi!"

— „Se împlini, Șefki, și parcă e atunci. Iară ești zgâriat și cojit tot pe obraz și pe mâini. Și iară nu vrei să spui de unde ai atâtea răni".

— „Le am tot de-acolo de unde le aveam pe ale de an. Și mai am una, mai mare decât toate, pe care n'o cunosc decât eu".

— „Iți place să le vorbești cu chee, Șefki. Dar vezi să nu-ți scape odată cheia pe drum, să-ți descuie toți trecătorii cuvintele și să se uite în ele, și numai tu să nu știi și să stai între ei, fudul".

— „...Ce mai era în bazar?"

— „Lume și marfă, ca în oricare Vineri".

— „Cu cine mai vorbiști?"

— „Intreabă-mă cu cine nu vorbii! Habar n'am de ce astăzi atâția îmi dădeau ghies. Trebuie dela un timp să le spui să mă lasă'n pace ca să pot să-mi văd de treabă. Și, nu știu de ce, ăi mai mulți mă scofoceau despre tine. — Unde-i Șefki? De ce nu veni Șefki? Ce-i cu Șefki? Era acolo Antonova și copiii ei, era Vi-ciè și Ali. Și cred că zării pe departe, necute-zând să se apropie, și pe Umurlì sperioasa. Stăteau toți împrejurul meu ca și cum ți s'ar fi întâmplat cine știe ce și numai eu puteam să le dau deslușiri. — „Dar astămpărați-vă odată cu

Şefki!“ Mă jurai pe Alah că te lăsasem bun, zdravăn la otac între vinteare, cosând la plase și cătränind la bețe. Ca apucat de-o veselie fără rost Florea se încărcă atunci cu peștele hogii, care nu lipsea nici el, și i-l duse acasă“.

— „Pentru treaba asta am să-i mulțumesc eu, cum am să-i mulțumesc și pentru altele“.

— „Tu făcuși cevă în bazar săptămâna trecută, Şefki. Mi-aduc aminte cum te întorseși, zdrențuit, săngerat și furios, și cum nu fuseși om toate aste șapte zile. Strângi dinții și nu vrei să spui. Dar lumea vorbește“.

— „Ce vorbește lumea?“

— „Lumea vorbește de doi băetăi nebuni și de un pescăraș, care se aruncă de sus de pe beden în șanț și gândă să vie înnot din șarampoi sănă la otacul lui“.

— „Lumea e zăpăcită și n'o s'o îndreptăm noi“.

— „O fi, dar ea nu începe niciodată să vorbească degeaba. E prea proastă pentru asta. Trebuie să-i dai cevă de unde să pornească. Și dacă nu fu nimic, ce-ți căsună aşă din senin să nu vrei să mai calci prin Dii? Ori n'o fi nici atât adevărat, că tu astăzi rămăseși aici, iar eu mă chinuï singur cu peștele și cu toți câți năvăliră să mă întrebe de tine prin bazar?“

— „I-adevărată asta și mai sunt adevărate și altele, pe care nu pot să îi le spuiu. De toate și de cât bine îmi făcurăți de-un an, cred să nu mor până nu vă mulțumesc. Am și eu necazurile mele. Mă ard în tot felul. Dau să mă îngenun-

che. Mă împing la rele. Dar orice-aș face șioricăt m'as înrăi, de una să nu vă îndoiți: că Șefki ține minte și că vă e credincios ca un câine".

— „La lasă asta, Șefki. N'ai tu să ne mulțumești de nimic. Te trudiști un an de zile dimpreună cu noi și mai îți săntem datori și simbrie, iar nu să ne fii ca un câine. Dacă aș mai avea cevă cu tine ar fi să te sfătuiesc să fii mai puțin ascuns, pentru binele tău, că-ți chinuești inima, și poate și pentru binele nostru, că s'ar putea să fim toți înecați într'o bună zi ca subt un zăpor de atâta rău cuibărit și năduf... Stăm pe-aici pustii. Din jos se vede brâul de piatră al cetății cu minaretele deasupra ca niște suliți în găurile unui cuer de arme. Parcă e un oraș al strămoșilor ieșit din apă și care acum, acum are să se scufunde iară. Sau o șaică de răsboiu plutind la vale, către Mare, în hagialăc de o mie de ani și cu lopătari cari înălțără lopețile ca închinare prin fața Soarelui. Dincolo e malul de grinduri și sate străine, bălți și măguri de nisip zburătoare cu scaeți și gomotârn. Indărăt, sălcii și plavie. Dunărea singură curge și spală. Curse și spălă stăpânirea noastră, pașalele cu multe tuiuri și roatele de spahii, tabiile cu tunuri și porturile cu corăbii. Bate și azi în zidurile lui Fasvanoglu și are să le ia, noroește satele unde se mai păstrează doar numele nostru. Nimic n'are să mai rămâne din ce străluci odată. Nici pietrele cu turbane din cimitir. Are să ne ia la urmă și să ne noroiască și pe noi”.

— „Să ne strângem atunci mai bine tot ce mai avem și să plecăm. Mi-e dor de Stambulul tău și de locurile vechi din Anadol“.

— „Ce să strângem? Câteva haine și unelte? Astea le putem, și nu ne sănt de nici un ajutor. Sau isprăvile de demult și veacurile petrecute de Osmanlăi pe-aici? Pe ele nu le putem, și ele nu ne iartă să plecăm. Sântem azi portarii casei unde furăm stăpâni și de care nu ne mai îndurăm să ne despărțim. Si o să pătim ca bietul tată la șaptezeci și opt“.

— „Ce păti tată-tău la șaptezeci și opt“.

— „Când năvăliră România — țerenii, cum le zic ai lor de-aici — în Dii., dupăce înălțară ai noștri steag alb pe Baba-Vida și plecară pe la țigănie, fu spaimă destulă. Si țerenilor le luă locul Muscalul. Numai ce băteă unul la o ușă și scotea Turcul tot, că să scape. Atunci veniră și la tata și ridicară dintr'un zâmnic ascuns, aşă un sandâc de fier, înalt cât barca asta. Il luară de alcale mari și-l duseră din Cetate. Era plin de lire de aur și-i fusese dat în păstrare de Izet-pașa. El stătea în prag și se uită după ei, cum se depărtau. Nu se mai gândeau la pagubă. Așa-i războiul, și cu războiul e învățat Turcul. Ești mulțumit dacă-ți lasă viața. Dar mai târziu, când se puseră Bulgariei să dărâme zidurile de-afară, tata ieșea pe pod, se așeză pe o piatră și se uită la lucrători. Nu zicea nimic, singur cu ciubucul și gândurile lui. Si într'o zi nu se mai mișcă de-acolo. Murise de inimă rea.

Căzuse și el sub cazmalele care dărâmau arșin după arșin. Il găsii lăsat puțin pe-o parte, cu ochii deschiși, țintă la măretele metereze. Azi, urmașii beilor, câți nu plecară, umplu sacalele în Dunăre sub grădina orașului, sau duc poveri în port, deapănă mătănii de chihlibar în cafenele sau, când sănt mai fericiți, aruncă după pește ca noi, cu prostovoul, departe de oameni tot ca pe vremuri, și în calea corăbiilor. Până când s'or prăbuși ca tata la șaptezeci și opt... Si tu suferi de inimă rea, Șefki!"

— „Lăsă-mă pe mine!"

— „Ce să te las! Spusei: stăm pustii pe-aici, pustii și pe ducă. Si când e vorba să trăim, nu ne mai pricepem. Ne întoarcem încolo, ne sfâșiem singuri și viața chiamă degeaba. E și în asta blestemul nostru. Scris e să pierim. Si, uite, pierim pe toate căile".

— „Tu mi se pare că ne ocărăști, staroste, pentru ce-avem mai bun. Mă uit la ăilalți. Grăbiti și zgomotoși. După care să te iezi? Pe Constantin al lui Drakulis îl cunoști. Marfa de neopuse pe brațe s'o trecem dincolo era contrabandă sadea. Pe-aci, pe-aci să ne dea la întoarcere pe mâna grănicerilor! Când e la Calafat pentru sare și blăni sau petrol de lampă, când la Nicopol cu tutunul, și acum încarcă un vapor de grâu la Varna, acum tocmește pește mai mult cu Români din Tutracan. Înșală ici, fură dincolo, minte pretutindeni. Stă în casa lui cu balcon de fier la râu, vânătă ca noaptea, să

nu se vadă în întuneric, leit ca un pírat din insule. Lumina se mută pe sub streașină dela fereastră la fereastră, cu stăpânul mâncat de lă-comie și muncit de socoteli, ca un semnal min-cinos. Câte odată l-auzi întrebând fără pricină, aplecat peste zăbrele: — „Care ești acolo? Ia ieși, Gheorghe, în uliță cu pușca”. În uliță nu-i nimeni, și Gheorghe, logofătul și mâna lui dreaptă, o fi cu negustoria la două zile de Dii. Iar șirul șlepurilor lui Drakulis întinse la cheiu se face tot mai lung. Cu Hagî Petcu și-ai lui ți-aduci aminte câte avurăm de tras? Dacă ar fi putut ne-ar fi vândut bărcile și ne-ar fi gonit dela Dunăre numai pentru că nu le lăsam lor tot vânatul pe preț de nimic. Dacă-i ocolești tu, dau ei busna peste tine. Iar când află ceva altău și vrei să-l ocrotești, ți-l smulg și asupra ta ridică ciomagul. Lasă mai bine să rămânem cum săntem, liniștiți, de cuvânt și păgubașii”.

— „Eu nu zic ba, Şefki. Adică zicem amândoi tot una! Ne purtăm numai altfel. Eu, uită-te la mine, albi. Nu mă albi cumvă sederea pe vatră, huzurul și nevestele, ci alergătura, vremea rea și oamenii. Dar nimeni nu-mi călcă până astăzi dreptul”.

— „Și crezi că mie mi-l călcă cinevă? Ai răbdare până la urmă! Nu știu ce auziști. Știu numai ce fu. Și îți zic: adastă! Ai să mi-l vezi pe fiecare plătit cu măsură dreaptă, chiar dacă după ce s'or încheia toate, tot noi ar fi să fim păgubiți. Paguba e la lucruri. Dreptul, la oa-

meni. Pentru drept, care e al meu, pot să sfârâm toate lucrurile, fie ale cui or fi".

— „Nu-i adevărat că bunică-ta fu Craioveancă. Să trăești, Şefki Tu eşti Turc din creștet până'n talpă. Lasă-ți ochii aprinși aşă! Şi tremură ca acum! Aşă te vreau!... Dar ia să-mi spui tu acum, ce e de făcut cu hoțul de pește, care ne calcă de trei zile în fiecare noapte? De douăzeci de ani puiu cârlige de somn şi întind vînteară sau dau după nisetră pe locurile astea şi nici din povestit nu pomenii de-aşă ispravă. Vîne în crăpatul zorilor sau mai ştiu eu când, caută ce-i mai bun, deşartă în barca lui nevăzută şi pierre. Azi aici, mâine dincolo, la cele mai bune vaduri. Şi când îl căutăm într'o parte, el ne loveşte unde nu ne gândeam. Il păzirăm de două ori până acum, cu ceauşul, pe după sălcii! Cum nu se vede sufletul când dormi şi el colindă, aşă nu-l văzurăm nici pe hoț. E un tâlhar iscusit şi îndrăsnet. Spune, ce-i de făcut?"

— „Să-l prindeţi şi să-l pisaţi cu ciobărnecele, asta e de făcut!"

— „Apele încep să scadă. Grindul de duce la salcia cu țâțe începù să fie călcat de stârci şi bâtlani. Ca mâine are să se usuce. Încă o săptămână aşă, şi trebuie să ne mutăm mai sus. Dar până atunci putem fi pagubiţi bine. Şi nu vreau maicuseamă să lăsăm pe vidra asta de sat să se învețe cu nărav. Diseară o să pândim iară. Din două părți. Să-i vedem numai urmele de mustați undind apa, şi-o tăem noi dela

scorbură. Uită ea drumul mai curând decât îl deprinse".

— „Pândiți. Imi pare rău că trebuie să mă duc după călugăr, că v'as ajută și eu. Trebuie să fie vreun flăcău din Șeu sau din Stanotârn, la care-i e pe jumătate de furat și pe jumătate de bătut joc. Inmuiați-i oasele! Si o să scăpăm și de el și de alți oaspeți, cari pe urmele lui s'ar mai putea ispiti“.

— „Eu tot nu sănt în stare să mă dumiresc ce să fie. De douăzeci de ani mi se întâmplă înțâia oară. De hoți de pește mai auzii eu. Dar nu și de aşa îndrăsneală și stăruință în loc. Ceaușul nu-și mai vine în fire. Bate și ziua balta, fără rost. De cât soc face noaptea are să ardă tot stuful și să afume întreg neamul țânțarilor. Numai de țânțarul ăsta al miezului nopții nu poate să scape“.

Tăcură amândoi cu gândurile lor.

Starostele umpluse cu teiu niște crăpături la lotca veche trasă la uscat pe tălpi de brad. Bătuse apoi umplutura încet cu un maiu și-i retezase mustățile cu cosorul. Era un cosor adus și strălucitor de ascuțime și de tăeturi, ca o lună-nouă. Mânerul de lemn singur ieșea, scurt și repede la apucat, din brâul roșu. Acum dădea cu catran cald, în sus și în jos peste locul cârpit.

Şefki legă pe cerculețe ochiurile de plasă ale vârşei. Mâna lui mergea uşoară, înodând și descurcând. Fața se păstră încruntată, de luare

aminte, dacă nu de râșnița care, înăuntru și ascunsă de orice privire, îi măcină măruntaele.

Lucră din obiceiu. Nu se uită. Dupăce starostetele tăcuse, și mai puțin. Mintea lăsată în sfârșit în voe, rătăceă. Poate că erau de vină nopțile nedormite, poate Dunărea care umplea îndărătul lucrului lui toată vederea. Numai la marginea cerului zidul cetății stăteă roșu de înserare, ca un stăvilar sub trandafiri agățători. Visă. Visă mai frumos decât în poveștile hogii și ale căpitanilor. Sivisul îl durea cum dor visurile de friguri.

Vedeă o apă de mătase verde în umbra de plopi bătrâni. Plopii de pe un mal și de pe celălalt făceau boltă, foarte sus. Si se vedeă pe sine la intrare, în soare, cu barca tocmai smoilită, necutezând să pătrundă ca să nu sfâșie luciul sau pentrucă uitase să mai mânuie lopata. Înaintea lui, în miezul acestei Dunărițe de viitură, un stânjinel galben ieșit din yreun trunchiu înecat și nevăzut, se înălță drept. Se înălță drept și vegheă în singurătate. Când și când tremură ca de propriul răsuflăt sau de răsfrângerea curgerii de undă. El îl privea neclintit. Primăvara îl înconjura de pretutindeni și-l îmbătă. Primăvara era mai mult decât floarea deschisă în umbră, dar nu se lăsă văzută decât în acea floare, și floarea era toată primăvara.

Tineă ochii în acea vedenie, pe când măinile lucrau înainte. Privelîștea se schimbă. Era ca într'un cort auriu. Aerul parea de miere topită.

Lumina se clătină roate, roate împrejur, ca niște flori-ale-soarelui mari coapte, într'o adiere. Stătează îmbrăcat în atlaz ca şofranul şi-i auzează fâşiiul la orice mişcare. Mânecile largi căptușite cu verde îi frecau genunchii. Păsări oprite în văzduh fără să zboare, ciuguleau în piscul acelui cort părelnic şi le simtează ciugulitul în creştet. Intrase în împărăția stânjinelului galben, după portari străvezii îl înveşmântaseră cum se cuvine. Şi îşi amintează că duse odată o fată, galbenă dela iminei până la feregea, încet pe sub maluri înflorite. Cu o clipire de pleoape dărâmă tot, speriat fără să se dumirească de ce.

Se aplecă mai mult peste lucru. Nările î se umpleau de miroslul iute al catranului. Câte un pitpalac trecează cântându-şi numele între două sălcii, limpede sau slăbit, după cum venează neîmpiedecat sau de după vreo perdeă de frunze. Vânticelul serii se jucă prin plasele însirate pe bete şi urechia prindează o şoaptă subţire. Bâzâia şi ea de oboseală, ca la un început de durere de dinţi. Sâangele ducează cu el leşin prin vine.

Dunărea se albează. Iarna ţueră tăioasă din ūniile Doljului. Venează vârtej, se oprează ca într-o răspântie, de iuţeala ei rotundă singură făcută, şi pornează apoi mai turbată. Până era spartă şi risipită de un bubuit de sfârşit de lume. Zăporul! Ghiaţa pornează. Apa îşi facează loc înspuamată şi rupează cu ea la vale bucăţi din podul care-o acoperise. Pe muchia lui seudeau corbi mari nemişcaţi, privind înainte. Treceau ca niște plu-

tași ai întunericului și ai cobei. Pâcla pe urmălor se îndesea. Minaretele Vîdinului și turnurile pătrate ale Babei Vida se scurtau și cădeau în sine. Lumea se scufundă. Și numai cronicantul mulțumit al corbilor, nevăzuți acum și treători pe-alături, în gâlgâitul de valuri, umpleau malul și întărea pustietatea.

El o lăua la fugă prin zăpadă, orb, ca să scape de-o mână care se întindea să-l apuce, ciolănoasă și cu țurțuri. Uită de copca tăiată în ghiață. Iși pierdea uneltele. Sus pe o măgură, o fată subț pulbere albă de geruială, cu rochia înghețată, zbătută lemnos, așteptă în vânt.

Alergă mai departe, și, pe când mai alergă, locul i se schimbă subț pași. În dreapta și în stânga se limpezează. Deoparte sclipează dedesubt șarampoiul cu meterezele de cărămidă și de piatră mucezite. Dincolo erau căsuțele în grădini, cu olanele vinete de umbra liliacului în scuturare, din Cetate. Alergă pe beden, rupând maci în picioare. Alergă fără spor. Casele nu voiau să se apropie. Gâfâia, se silează. Macii săreau, spre șosea și spre apă, în unde și clăbuci de sânge. Iar la margine, înainte, lungind parcă o funie de care trebuiau să-l tragă și să-l aducă în pragul porții cu streașină și zăbrele unde copilarise, râdeau învârtind dintr-o basmă albastă cu pui de erete sugrumați, Florea și Vanci. Numai macii tășneau de pretutindeni, în stâlpi roșii cari la urmă ascunseră totul.

— „Lasă, Șefki! Nu se mai vedea”, zise sta-

rostele, desmortindu-și oasele într’o întinsoare, de atâta sedere pe vine.

Şefki îl privi fără să-l cunoască. Trebuia să vie întâiu îndărăt de pe unde se pierduse. Ca discul ceasornicului lor de lemn, se legănă mereu între aceleași două margini, una moleșala dulce la gândul lui Umurlı și alta răzbunarea pe care de-o săptămână și-o pregătea. Si între ele, peste plimbarea aceea mută, neîmpiedecată și deopotrivă, cucul la răstimpuri, strigându-și catifelat numele! Tinerețea dornică de viață, pornită pe faptă și întemeiată de moșteniri!

Se sculă, strânse și se îndreptă spre lădițele negre dela polog. Tânțarii începuseră să se lipescă de piele. Repede ațâță focul dintr’un pumn de stuf de anul trecut și din trei noduri de salcie puse cruciș. Fumul se bulbuci ușor spre baltă. Apoi își băgă tot capul în Dunăre și stătuu aşă cât putu să rabde, ca să scape de piroteală.

Colac adusese proaspăt starostele dela oraș. Deșertă din ploscă apă în ceaun și frânse un șold de săculeață de orez în ea. Din plasa lăsată în râu scoase un crap viu de două, trei kile și-l meșteri de fript în țăpușe, curățindu-l, întinzându-l, salamurându-l. Până să se facă jurnal culese vîntearele zvântate de pe prăjini și le împărți pe a doua zi, cu iarba în ele, gata de aşezat. Își suflecă mai sus șalvarii și se dădu la partea dinainte a lotpii. Puse amândouă măinile în coama ei și se opintă odată, se opintă de

două ori, voinicește, pe spate. Dela celălalt capăt starostele împingeă și el, și nu prea împingeă. Dupăce trase lotca bine pe apă și o legă la proțap, se frecă de smoală cu nisip ud și se duse să aștearnă de cină.

Se mișcă ușor, după treburi cunoscute. Rosul lor liniștit și acelaș, îl potolea. Flueră slab un cântec de port. Afară de gândul pe care-l avea de câtevă zile, nu-l mai muncea acum nimic. Il așezase ca o merinde în traistă la cuius Isprăvise. Celelalte aveau să vie dela sine.

Otacul se pregătea de noapte.

Pe-aproape apa curgea caldă și fără șorț. Ea trăia, își avea adâncimile și viața, după care cărligele și plasele lor întindeau curse istețe. Câte un ochiu fără pricina se melcuiă și fugea largindu-se sau sfărâmându-se fără zgromot, ca o alunecare unul în altul de solzi de zale sau ca o zbârlire de blană. După care unda se așeză iară, cu line clătinări poleite. Înconjură ostroave, se rezemă în maluri, treceă pe sub minarete, întârziă prin locuri cu lumini, sta să asculte vreun cântec din umbră.

Şefki se ridicase dela vatra unde crapul se rumenea sfârâind și se uită odihnit la Dunărea inserată. La Dunărea care arăta închisă de toate părțile de măguri și sălcii, pe când zile și nopți de plutire nu i-ar fi dat de capăt. Si încă odată, înainte să se intunece, ea atât de cunoscută, pe care o ținea în lopata lui, îl umplu de un fier nedeslușit.

O viermuială neagră venea din fund. Crestea treptat. Se legănă cu sclipiri. Mugea intrerupt. O sută, două sute de bivoli ieșiseră din ostrov și se duceau înot spre ceară. De câteori nu fusese între ei, ca și trei băeți goi, călări pe spatele a trei din frunte și de pe lături, de-i mănuau cu strămurări și chiote! Dar acum era altfel. Cireada ajungea în dreptul lui, cu coarnele crete lăsate pe grumaz și cu ochii bulbucatai în torsătoși în aceeaș clipă spre neașteptății oameni. Parcă aducea noaptea. Parcă lua râul, ca un năvod, cu ea. Parcă avea să calce totul în grelele copite.

Fu ca o răscolire de miresme de iarba coaptă și de flori de apă, care nu erau poate decât în unghiile lor. Nările băiatului tremură. Pieptul i se umflă de o răsuflare mai adâncă și mai întârziată. Apoi pufăitul și freamătul acela de patimă se îndepărta și zarea căzută, ca o perdea trasă pe belciuge de luceferi.

Ceașul sosì neauzit, în lotca mică, chiar sub foc. Băețașul care dormea noaptea cu câinele dela otac după pânza pologului, iar ziua colindă sau se jucă cu Şefki, încălecă și el, încurcat în sfori și cărlige, muchia lustruită a lotcii.

— „Sânt rupt de osteneală, Şefki!”

— „Las'să fiu! De ce n'ascultași de mine, să rămâi? Ţezi ici pe macat. Ai să mänânci boabe de nisetru fripte, cum îți plac tie”.

— „Boabe fripte? Și'ncă de nisetru? Parcă știam eu de ce ți-aduc cevă din Coșava!”

— „Să văd!“

— „Lasă-l Șefki! Că întâiu trebuie să ascultă de unu, Ion Desculțu, și-ți pieră poftă de dar. Mai bine scoate peștele din proțap și aruncă-mi și mie un artan. Nu vă văd de foame!“

— „Ceauze, ce ai tu cu Ion Desculțu?“

— „Bine, dar cine e Ion Desculțu?“ întrebă Șefki rupând crapul, zemos și crud la carne ca puiul de găină.

— „Până azi dimineață nu știa nimeni pe toată Dunărea și până acum trei ceasuri nu știam niciodată. Ceașul se dusese cu coșarca la fabrica de bere. Eu îi veneam pe urme încet. Aveam să ne întâlnim la cărciuma dela puț. Vindeam peștele și ne întorceam în lotcă, la otac“. — „Să știți că nu ne mai culcăm azi. Iară o luă dela început. Guralivule! Eu cred că-i un basm al tău și că pe Ion Desculțu să-l tot cauți și nu l-ai găsi“. — „Basm zici tu, ceauze?“ strigă piciu și sări de jos ca și cum n-ar fi fost el frântul de șale de-adineauri. Alergă la lotcă, săltându-și ușor pe deasupra ca peste o prăjină, cotrobăie după cevă înăuntru și ridică fălos un caval în văzul tuturor.

Șefki se luă după el și-l aduse râzând în cărcă, îndărătat la foc. Era un strengar vioi spirit, de zece, unsprezece ani, găsit de ceauș mic și creț ca o căpătană de varză largă patul de moarte al unei surori uitate. Crescuse de atunci cu peștii și țânțarii. Se ținea de Șefki cum se ținea de el câinele și toți de ceauș.

— „Ion Desculțu e un sătean de dincolo”, începù el cam împofilat, dupăce se cuibări din nou lângă foc, îndesându-și cu degetul arătător boabele fierbinți de nisetru pe felioara de colac. Povestea hâtrânește, foarte pătruns de vorbele lui și mai mult pentru Şefki, către care sta aplimat. „Fugì aznoapte cu o barcă, din sus, tocmai dela Gârla-mare. Norocul lui să se opreasca la Coşava! Fără lopată și fără hârtii. În loc de hârtii o urmă de punun vânătă în obraz. Nu mai putù să rabde pe ciocoiu și trecù la noi. Ajună de două zile și nu știà șatră de om unde să po- posească. Dormeà în iarbă cu părul ieșit prin căciulă și cu opinca spartă. În spărturi se prin- seseră fire de burueni, parcă omul ar fi fosi mort de mult și dăduse colț din ele. Ii dădui un pește și o îndreptare la hanul lui ba' Anghel din Kumbair. Trebuià să-l fi văzut cum se ri- dicase rezemnat în palme și lăsat puțin pe spate. Mă sorbea cu ochii. Neras, pământiu și cu ochii ca jărăgaiu'. Zicea că lăsase un băiat ca mine acasă. Ii mai dădui un pește. Mi se păreà că-l dau lu' tata. Tot ce avea el era cavalu' ăsta. Si se plăti cu el, oricât nu voii eu la început. Dacă îl primii la urmă, nu-l primii decât gândin- du-mă lă tine, ce bucuros ai să fii, Şefki. El l-a crestat. Ia-ți-l!”

— „Ii luași cavalul de geaba, limbă-iute. Tre- buià să-i dai și sare să-și sare peștele. Până mâine, pe drumuri, prin dogoare, se 'mpute. Nu știi că ghiaurii postesc Vinerea? Dacă era mort

de foame, când îl găsiși, tot mort rămase și după ce-l lăsași. De-aia se uită Ion, Desculțu ăla cu opinci, la tine, aşă de pământiu, rezemat în mâini pe spate. Nu se gândeă el la copilul lui, ci la turculețul prost care-l amăgea cu carne de apă într'o zi oprită. Ne făcuși neamu' de râs, fărtate!"

— „Ceaușe, ceaușe, ți-e necaz de ăi doi pești de-i dăruii?" se smorcăi copilul cu pâinea cu icre pe jumătate în gură. Plângăea de înimă rea, că nu se gândise la blestemata zi de post și eră acum de batjocura tocmai a căușului, pe care-l iubea. I-ar fi făcut nu știu ce rău, l-ar fi zgâriat, ar fi lovit cu piciorul în cenușe, să-i strice mâncarea. Dar nu făcù nimic din toate astea, ci-l apucă numai, de-o ureche, pe câine, care așteptă după obiceiu alături, să-i cadă cevă, și-l răsuci odată, de-și uită de flămânzeală și alergă chelălăind încolo.

Căușul trăgea cu dinții lui rari carnea de pe șira spinării crapului și păreă aşă că râde de două ori, mărind ciuda lui nepot-su. Il văzuse dârdâind de nerăbdare tot drumul pe apă. Ion Desculțu, cavalul și Șefki erau ca niște scuturături de friguri, care nu-l mai slăbeau. „Ce ai tu, băete? Bine, dă cavalui și lasă-mă'n pace! Să se ducă în treaba lui și Ion Desculțu. Noi ne-avem grijile noastre. Ce te-aprinzi aşă? Vezi că-ți fac vânt în apă, să te răcorești. Ține mai bine cărma și să aud că-ți tacu pliscul!"

Şefki îl împăcă numai decât, luând cavalul și

mînunându-se. Aveă de ce! Era întâia lung bine. Brațele lui păreau aproape scurte când se întindeau după găuri. Douăzeci și trei de brâne și de câmpuri îi erau arse cu un vîrf foarte ascuțit, inele, inele peste trup. Brânele din dungi, colții și cerculețe picate, iar câmpurile cu băiatul împăratului sub căciulă cu pană ungurească. În cel dintâia, sau cu cântărețul cu coamă de fulgi pe spate și pasarea măiastră pe piept, în al doilea, sau cu flori și frunze în fel de fețe și caturi de caturi, de la suflătoare până la fund. Sunetul ieșea adânc și ascuns, ca după multe ocoluri, tot prin alte cotloane, de unde primează culori deosebite. Erau cotloane de lemn și cotloane de suflet. Un glas nou venise de departe, închis în sulul de frasin, și vorbea oamenilor de la foc de lumea lui de departe.

Întâia încercare de cântec avu cevă mirat și izbucnitor. Ceaușul însuși se opri din mâncat o clipă. Starostele zâmbi numai și pisă înainte puțin mujdeiu într'un ciob de troacă. Băetețul își uitase și de boabe și de pică, și se lipise de genunchii lui Şefki, cu ochii țintă la el.

— „Să ne faci cântare după cină, Şefki. Lasă acum cavalul lui Ion Desculțu deoparte. Mie-mi plac oamenii cari la masă au poftă de mâncare, când cască n'aud și când râd nu văd. Ailalți, prefăcuții și întorșii, or fi ei buni de orice, dar nu de pescari. Si mai ales n'au ce căută la baltă, cu cerul și cu Alah în față“.

Simțiră că ceaușul nu era în toane bune. Se

țineă el, dar tot răzbea, oricât de picurat, ca umezeala printr'o găleată de piatră.

Mâncără în tăcere până la urmă. Focul se făcea tot mai roșu și scânteile începeau să se vadă. Oamenii creșteau în pâlpâirile flacări sau se albăstreau și se pierdeau în umbră. Balta se umplea de susur. Când vreun zbor înoptat mai tăia văzduhul, toate amuțeau. Liniștea parcă ascultă. Si numai decât apoi, când zborul se oprea scurt, ca speriat de câtă pace și cât gol făcuse, miile de focuri și de suspine porneau să sclipească și să freamăte. Licurici și trestii, putregaiu aprins și fluturi cu fosfor în perișorii din ccamă, vâlvătăi de apă stătută și pas de lup bătând marginile, își amestecau fâlfâitul, pâspâșul, tresăririle de lumină neașteptate. Oamenii nu se mai vedea. Ceasul acesta îi acoperea cu aceeaș undă, pe ei și ale lor. Viața ieșea din toate scorburile și se revârsă în voe. Tăcuse soarele, cu miile de mii de ciocane de argint ale lui, izbind deodată pe ilăuri și punând toate în măsura lor. Păsări s'ar fi putut lăsă pe umăr pustnicilor acestora ai Dunării, otacul să plece la vale cu stârcii lui albi moțăind într'un pic'or și păzind nemîșcați intunericul, broaște țestoase să iasă din mâl și să treacă printre ei, mușchii să le urce pe țărloae, lianele să-i lege. Nu-i pri vea. Stăteă fiecare singur cu sufletul lui.

Flăcările se zbăteau rar și înalt, ca niște țipete. Noaptea se dădea puțin îndărăt și se întorceă iară, fără grabă.

Atunci răsună un glas, departe. Venea și se nătără durtat de apă, cu vorbe puține, prelungite. Era de-așa de departe, de pe malul de dincolo, dinspre Basarabi sau Goleniți, că ajungea aici târziu și șovăelnic, în unde prea largi, pe o linie care parca nu se mai putea păstră dreaptă. Încă un stânjin, încă un cot, și s-ar fi sfărămat într'o pulbere surdă, de murmur fără înțeles. Apoi glasul amuți, ca sugrumat. Noaptea răsturnă în făgașul tras de el valurile ei de pace. Și, o clipă, pacea fu aceeaș, a greerilor și a pâlpâitului de pe boltă. Peștii intrau mustăcind în vârșele lor fără ieșire. Găinușa de apă băteă fără rost și cu spaimă balta. Numai o clipă. După care alt glas răspunse, de pe-aici de pe aproape, ca din mijlocul lor, din păpuriș. Era un glas măreț, care se înălță ca din clopotul intunericului. Tot aerul clocotii de el și nevăzutul șivoiu îl luă și-l purtă de cealaltă parte, într'un miros de mălin scuturat. Și alt glas vorbi și alt glas răspunse, peste râu și peste ei.

Băețașul adormise pe genunchii lui Șefki. Șefki se uită în foc pe gânduri. Starostele și ceaușul păcăiau din lulele un tutun gros și galben ca o iască de plută nouă, așteptând miezul noptii. Și în același timp țineau urechea ciulită și prindeau tot, limpede ca și cum le-ar fi fost spus lor.

-- „Auziți!“ zise ceaușul. „Iară stau de vorbă țerenii cu Români delă noi.“

Zise și nimeni nu răspunse. Focul se surpă

într'un jar mărunt și țiuitor. Spuza îl albea repede. Șefki mai aruncă în neștire o scurtătură, dar ceaușul o scoase.

— „De-acum nu mai e mult. Trebuie să ne pregătim. Tie ți-ai lăsat cavalul, Șefki. Dar nu știu dacă ai să poți să le cântă din el cântecele lor. Alea ar fi de auzit! Au ei cevă dela o vreme și ar fi de aflat multe dintr'o astfel de sculă măiastră. Fierb. Ii văd cum tăinuiesc, rezemați în sapă pe ogor, câte un ceas, două, sau la Fântâna Banului în margine, pe unii, ca la o întâlnire ferită, sau pe la schelă, în Cetate, aşteptând fără să știe ce, vreun noroc, niște lazii de portocale dela Miazăzi sau alte prostii. Și sănă mai rupți, mai scofâlcîți și mai arși de rachit decât oricând. Doarme băiatu'?"

— „Doarme".

— „Uite-l și pe Ion Desculțu luând Dunărea în lung, dela Vârfu până la Kumbair! Il văzui și eu. Il îndreptai să doarmă în casa cu utrucană de deasupra Cutovii, prin fânăria de sus. Altfel, în loc să ajungă la ba' Anghel, unde-l mânase piciul, nimereă în mâinile paznicilor. De ce și-o fi lăsat casa și copiii? Numai cu cavallul în mână?"

— „Am să mă duc la Kumbair, să-i dau îndărăț cavalul", zise după un timp Șefki, ca și cum și-ar fi vorbit sie.

— „Mai e și altă lume care nu-și găsește linștea imprejurul nostru. Ieri scosei pe la moara din Florentin spre Novoselo pe o femeie călare,

cu părul luat de vânt. Venea dinspre Negovanit ca o ștafetă, într'o negură de pulbere. Oprî lângă mine, lăsată deodată din goană pe spate și proptită toată în scări, și mă întrebă de drum. Cred că eră chiar ștafetă. Poate avea și pistol sub cingătoare, unde ar fi trebuit să-și ducă pruncul. Invață pruncii altora într'un sat de sub deal, pe lângă băltile de jos, pe la Sinagovți sau mai încolo. Ca ea sunt mulți risipitori în toată țara, și unii și aici pe mal. Intr'o zi au să se ridice cu steagul roșu, să ardă și să răstoarne. Zic să vie ei cu săracii, Domni, și să facă dreptate".

— „Dreptatea nu e de pe pământ", zise stărostele.

— „Când trecui mai târziu îndărăt, la casa unde o dusesem eu tot mai ținea sfatul. Dacă, în loc să-i leg la poartă calul, aş fi intrat, cum mă îndemnă femeia, aş ști să povestesc mai multe. Dar toate astea și altele se petrec peste capul nostru. Auziați cum vorbeau adineauri țerenii, pe lângă noi și fără să ne știe. Cum să ne amestecăm? Unii ne lasă cavalul, alții ne aruncă dărlogii, și ei se duc la o treabă pe care noi n'o pricepem. Noi cântăm sau stăm la poartă. Și ne întoarcem pe urmă să aşezăm vîntarele sau să batem apa cu vâslele".

Şefki învârteare înceț în mâini cavalul lustruit, ca și cum ar fi avut în gând numai să se uite la chipurile de basm sau la toate incondeerile de flori și de semne neînțelese de pe el. Dar

chipuri de basm și încondeeri nu se mai vedeau acum, iar gândul lui eră în altă parte. Se gândeau că ceaușul nu vorbea numai ca să vorbească. Vorba lui trebuiă să aibă un tâlc mai depărtat. Băețașul era prea fraged și dormeau. Nu vorbeau ceaușul pentru băețaș. Cu starostele, de care-l legă o viață în singurătate de treizeci de ani, se înțelegea deadreptul, chiar tăcând. Nici pentru staroste nu vorbeau.

E drept că ei ajunseseră cu timpul numai niște martori ai vieții celorlalți. Luptele cele mari între aceștia se dădeau. Dacă era să se urzească cevă, de-acolo porneau. Ei dormitau pe rogojini, în cerdacuri de cafenea, cu papucii de lemn deoparte și cu narghileaua de cealaltă. Sau ca el, care se zbăteau de-atâtea zile, fără să ia o hotărîre netedă. Începea să-i fie silă de calea apucată. Era mai mult o cale de haz decât de dreptate. S'o fi aflat ceaușul l-ar fi disprețuit, nu pentru faptă, ci pentru neîndrăsneala, ocolorile și mîcimile ei. A, ceaușul ar fi lucrat altfel! Parcă-l vede, fulgerând. Dar e prea târziu ca să mai schimbe cevă. Și nici nu vreă. Cu silă sau fără, trebuie să iasă cum le potrivă el, iar de cumințit avea timp să se cumințească și după. E atâta timp de pocăit și cumințenie, pe când nebunia e de-o clipă și nu vine de două ori în viață. Nici nu e în stare viața să o îndure mai mult și în mai multe rânduri. Ea stă să cárpească numai, cu anii, la rupturile de chiot și de orbire ale nebuniei mari și

sălbaticice de o singură dată. I se încină, cărtind-o. Ba o aşteaptă, Tânjind. Şi o simte, cum şi-o fi simtind poate o buruiană floarea, pentru care sugerează mustul pământului în suferință și trebuie să stea fără strălucire, anotimpuri.

Şi Şefki se umpleă și el dintr'odată de noapte, cu nelămuririle și vietățile ei de cuiburi și de vizuini. Iară nu mai eră în stare să se gândească anume la cevă. Patru zile dormise pe apucatele, iar trei cu ochii deschiși, ca acum, furat de vedenii. Toate câte erau în el scăpau din frâu și se învălmășau. Nu mai erau ale lui. Când se desmeticează, căută după o hotărire, ori care, pe care s'o urmează orbiș.

Trebuiă să se serească de lume. Lumea face mic. Durerea sau bucuriile cuivă, oricât de mari, duse între durerea sau bucuriile a o mie de oameni, se împart între toți, se schimbă, scad, până să-i fie rușine de ele. Orice lume. Ceaușul și el! O amețeală. Se lăsă învârtit. Parcă-l otrăviseră cu mușcătura lor toți tânțarii bălții. Ii sfârâia în oase. Aburi. Ca un cazan de stânci de unde sue ușor negurile. Sue, închid. Un tipăt ascuțit. O parte făcută de tipăt ca de un sul de soare. Aburi se despiciă. Jos, în fundul lor, capul însăpăimântat al lui Umurli, cu sprâncenele ridicate, cu feregeaua dusă în pumn la gură. Ea să tipă? Ea nu tipă niciodată! Încă un tipăt. Şefki tresări. Capul se rostogoli îndărătat în aburi.

Când se uită buimăcit împrejur, văzut pe băe-

țel sculându-se alb din cenușe. Tresăriind, îl scăpase de pe genunchi. Îl văzù cum se scutură și râdeà cu gura închisă, numai din ochi. Se trezise deabinelea. Aveà iară chef de vorbă sau de joc. Si se pipăia mulțumit, înfr'o parte a brâului. Șefki eră mai mult posomorât și străin.

Starostele și ceaușul pâcâiau înainte și-l priveau. Fețele lor se arămeau de două ori, la câte un suspin al focului pe stinse sau la câte un tras mai adânc din ciubuc. Se arămeau întâi prăbușit și fioros, iar apoi stăruitor și cald ca un zâmbet. Numai benghiurile negre din dreptul ochilor și de subt bărbie rămâneau la fel. Șefki își trecù mâna pe frunte. Nu mai știà la ce popas hoțesc în ostroave fusese târât ca o bocceà pe un fund de luntre și ce turme sunau slab din clopoței, păscând nevăzute pe-aproape. Judecătorii erau aici și-l așteptau. Aveau să-l salte în funie de-o cracă sau să-l cresteze cu cosorul și să-i tragă smucit pielea de pe umeri. O înfrigurare îl scutură. Parcă i se și desgolise carnea și simțea arsura iute a jupuelii, în care picăturile de sudoare sunt sânge și șiruie ca un părâuaș de plumb topit pe făgașe roase până la os. Cu aceleași fețe, roșii pe rând și pe rând de umbră, după cum le cuprindeà văpaia sau le biruià benghiurile, cei doi pescari îl priveau. S'ar fi sculat să fugă, dar eră legat cu noduri de amorțeală. Poate că, în ciuda zbuciumului dinăuntru, în afară sta și el tot aşă de netulburat ca ei, fără să arate prin nimic din obraz ce-l

munceă, cu aceleași două măști puse și scoase, de bronz și de fier, și-i privea. Poate că ei nu-l pătrundeau, nici chiar ceaușul, cu privirile lui cenușii, scotocitoare, neabătute.

Cineva îl trase atunci de măneacă. Se întoarse. Două rânduri de dinți ascuțiti râdeau în noapte. Era o capră mică rătăcită prin rouă?

— „Hai!“ chemă numai pentru el gura, fără să-și deslipească buzele.

Se ridică repede, ca după un descântec. Înăind subțire, o cunună de Tânțari se ridică odată cu el.

Nu era poate aşă, pentru că după multă vreme își ieșise din obiceiu și nu mersese la bazar? Sau poate din cealaltă pricină mai ascunsă? Nu mersese la bazar, dar nu mai știa de câte ori făcuse în minte drumul până acolo, iar alte pricini îl căutaseră pe rând și-l brăzdaseră de valuri și de fulgere. Trebui să se scuture ca un taur de lupul sărit în greabăn, să-l calce în picioare, să-l sfârtice cu coarnele și să se ducă să-și usuce sângele în pădure, departe de oameni și de fiare. Ca o capră mică roșcată, ușnicul de pescar îi pășea mărunt alăturî. Zburda.

Pologul albea la o parte, subt ulmul care stingea o aripă întreagă a cerului de stelele lui. Mișcarea îl împrospătă. Se simțea iară ușor și gata de lucru. Pasul Tânăr îi adusese îndărăt tinerețea. Prinse în brațe pe piciu, care atât aşteptă și se zvârcolea râzând fără zgromot, și alergă de trei ori aşă cu el, în jurul culcușului.

Eră danțul zguduit al somnului. Apoi dădù să-l pue jos chiar în ușă.

Dar celălalt, ființa de glumă care până acum se proptise în el și încercase prefăcut să-i scape, nu se lăsă. Il țineă strâns de gât. Nu vreă. Și gura lui mică se lipi de urechea lui Șefki. În acelaș timp cu o mână căută cevă în brâul încins de cinci, șase ori peste șalele înguste, găsi și dibui după un deget al celuilalt. I-l nimeri și potrivì cevă în el.

Șefki nu se mai mișcă. Rămase multă vreme așă. Eră fără viață și negru în frunziș, ca unul din trunchiurile de salcie ale apei. Ingheță. Iși simțea oasele goale, mărgelile și noduletele palmei, încheetura pumnului, fluerele brațului, ciolanul umărului, coșul pieptului, surupul știrb de lemn al șirii spinării, aripile șoldurilor, fără carne și fără zgârciuri. Le simțea numai pentru că de ele țineă strâns pe băetel. Picioare n'avea. Ar fi vrut să le încerce, să miște locul unde și le știa; Și-aducea aminte de un cioc de corabie greacă, săltat pe cer de plimbarea vântului prin pânze. Acolo sus, cu capul pe spate de greutatea pletelor sau de dorul să privească la stele, se săltă și un chip cioplit de femeie goală, cu sânii plini întinși înainte, cu brațele mult îndărăt încordate de inot, cu șoldurile rotunde și largi. Dar dela șolduri se prelingea pe carină, spre val și luptându-se să-l ajungă, așă că de câte ori corabia iși muiă ciocul în apă la legănările vântului părea că se întâmplă

printr'o silință a aceluia chip cioplit, nu tălpi frumoase omenești, ci o coadă zvârcolitică de pește. Femeia era albă pentrucă se scăldă în fiecare zori de ziua în cea mai curată spumă. Numai coada își sclipea solzii de smarand.

Dar ce avea el cu femeea de lemn din ciocul corăbiei? De unde-i venise în minte? Adierea bălții îi trecea prin oase ca prin zăbrele de ferestră. Șurupul gros al șirii spinării se învârtea incet, ca la un teasc de struguri, înjunghiindu-l la câte o buză șturbă, scurtându-i tot mai mult coșul pieptului. Ii pătrunseaza aşa de adânc umezeala? Incepuse să sufere de acea boală rea a apei, care zgârcește într'un colț pe pescarii bătrâni, trăiți tot afară, cu ploaia, cu vântul și cu peștii? Nu, nu era asta! Un strop de lumină i se alegea în cap și creștea. Fusese otrăvit! Cineva se apropiase din întuneric și-i picase pe ureche venin stors și fierăt, ca să se facă mai verde și mai tare, dela douăzeci de șerpi. Ii frispese prin toate mădularele. Ii topise înțaiu creerii. Ii topise inima. Ii topise cărnurile toate. Acum stropul de lumină se mărește și se rupea în alți stropi, cari se scurgeau pe urmele focului de-adineauri, vindecând. Se simțea înviind, întrupat mușchiu cu mușchiu din nou. Vedeau pe ba' Anghel zâmbindu-i. Hangiul din Kumbair e și lumânărar. Uite-l cum ia cu caucul ceară topită și toarnă subțire peste firele de bumbac atârnate de un fel de roată care se învărtește incet! De câte ori îl văzuse așa, pe

geam, de lângă Florea și alți copii veniți prin grădini dela Dii după poame și joacă! Ceară se prelinge, răcindu-se și sleindu-se cu cât se lasă pe fir. Un fir alb de bumbac răsucit e și el. Ba' Anghel îi deșeartă în cap caucul clocotit. Se duce încolo cu alte fire alături, care-i brăzdează de dungi galbene ochii, se răcește și ajunge iară, sfîndu-se și opintindu-se să scape, în buza caucului lui ba' Anghel. Dar de fiecare dată e mai plin și mai greu. Acum întinde bine de feștila rămasă înodată sus. O foarfecă lungă se apropie, cască un plisc năclăit și se închide. Vreă să țipe, în gol deodată și căzând!

Pieră și ba' Anghel și pieriră și vergile galbene din ochi. Sta bine pe picioare. Nu mai vede nici femeea cu coadă de somn de pe corabie. Tine greu în brațe pe băețel. Ticălosul, el îl otrăvi! Il cumpără haimanalele bedenului și veni aici zâmbindu-i și înșelându-i dragostea. Trezit deplin, Șefkì îl trântî în iarbă și se aruncă asupra-i cu pumnii înclestați. Ii vorbea de-aproape, scrâșnit, ca să nu-l audă pescarii dela foc. La unul din degete îi scăpără ca un ochiu de vîtate sălbatică piatra albastră a unui inel.

— „Cine te'nvăță să-mi spui ce-mi spusești?”

— „Dragă Șefkì!...”

— „Niciun dragă. Răspunde!”

— „De ce mă chinuești? Cât mă bucurai toată ziua că pot să-ți aduc o veste bună! Crezi tu că de caval fusei aşă de nebun? Mi-eră frică să nu mă ghicească ceaușul și să-mi facă numai cu degetul, să-l scot. Mă doare mâna Șefkì!”

- „Las' să te doară!“
- „Imi spuse ea Umurli că ai să te înfuri!...“
- „Iară-mi vii cu Umurli?“ zise, dar începù să-l slăbeasca. „Spune mai bine drept și n'ai să pati nimic“.
- „Ești nebun, Şefki! N'am să m'apuc să ticiuiesc alta decât ce fu! Ascultă și crede. Eram cu starostele în b. zar. Așteptam pe ceauș să descarce, ca să plecăm cu căruța la Coșava. Aveam acolo barca la Ioniță Abrașu“.
- „N'ai să-mi povestești iară și cum întâlniși pe Ion Desculțu! Spune-mi de inel!“
- „De inel îți și spuiu, dar nu mă lași“.
- „Te las. Spune ce vrei“.
- „Cum așteptam pe ceauș să descarce, mă auzii chemat. Mă chemă cineva încet pe nume. Mă uitai. Nu văzui pe nimeni. Dar glasul ăla dulce chemă încă odată. Și când mă uitai mai bine, dădui cu ochii de Umurli, ferită după o magherniță cu stămburi. Cu o mâna imi făcea semn și cu ailaltă își ținea feregeaua. Ii știi apucătura ei!“
- „Ei, și! Ce vrea?“
- „Mă aprobiai. Mă întrebă de tine, ce faci și de ce nu veniși azi în bazar. Îi povestii ce ziceai tu, că n'ai să mai calci prin Dii. — Mă gândeam eu! suspină Umurli“.
- „Zise ea asta?“ țipă îfundat Şefki.
- „Cum auzi și te-aud. Apoi scoase repede inelul pe care ti-l pusei la deget și mîl pitulă

ea singură într'o cută a brâului. — Bagă de seamă să nu-l pierzi! îmi vorbă lângă ureche. Dă-l lui Sefki când nu v' o vedeă nimeni. Și spune-i că basmaua albastră de mătase e la mine".

— „Câinii i-o duseră și lătrară", mormăi Sefki.

— „Eu aşteptam să mai spue, dar nu mai venea nimic", povestî mai departe băeteul. Sefki nu-l mai ascultă. „Mă intorsei. Umurul pîrîise usoară, fără să prind de veste. Numai urechea mi-eră caldă încă de răsuflarea ei".

Sefki lăsă de tot pe băiat și se ridică. I se pără această ridicare fără sfîrșit. Se miră că poate să stea în capul oaselor. Se miră și mai mult când păși. Nu se gândeă la nimic și știă că un gând cu toate astea a avut și că lui i se supuine.

Plecă. Pe cer Grebla îl întâmpină micșorată. Iși zise că trecuse de miezul nopții. Starostele și ceaușul atipiseră la celălalt capăt de otac. Mai aveau ca la un ceas până să iasă la pândă. Chemaseră și dela otace vecine ajutoare. Aveau să închidă locul și să se apropie din toate părțile tăcuți de sirele cele mari de vînteară. Pe cine l-ar fi prins la mijloc, vai și de laptele pe care-l supsește dela maică-sa!

Dar de-acum nu mai aveau să prindă pe nimeni! Nici azi, nici mâine, și nici niciodată! Hotul de pește n'avea să se mai întoarcă! Și nici să-i afle dela cineva numele!

Peste o clipă se făcuse una cu noaptea. Băe-

telul pusese urechea la pământ, fără să audă nimic. Talpa goală a lui Şefki călcă fără sunet, într'un mers de umbră, pământul jilăvit. O vreme el acoperi, ca ulmul, câteva stele, apoi stelele se arătară iară și făptura lui se șterse. Cotise sau se făcuse străveziu, destrămându-se? Băetețul încercă să cugete la cevă. Era prea obosit. Cât de mulțumit se duceă acum Şefki! Avea să se suie în lotcă și să-și acopere și să-și strângă o mâna cu alta. Si cum mai avea să se joace mâine cu el! Știă un cuib de aușel într'o salcie. Avea să i-l arate. Zâmbind și adormit se strecură sub polog. Ce săngeros se repezise dumnealui la el! Si fusese destul să-i zică: Umurli! ca să se potolească. Ce-avea el cu Umurli? Si de ce se ținea de el Umurli? Se lăsa în asternut. Alături, de cealaltă parte a pânzei, se încolăci vârându-și cu mărâeli slabe de mulțumire botul în coadă, câinele. Stăpân și slugă dormeau aproape. Răsuflările lor se auzeau amestecate, răspunzându-și. Băltărețul suflă moale în pereții de în și cerneă prin sita lor răcoare. Venea cu un miros tare, de teiu înflorit; atât că teiul se trecuse de mult și mirosul era numai un gust plutitor al verii lenevite de spice coapte.

Şefki mersese drept. Ieşise dintre pomi la lumiș. La lotca lui mică, legănată de undă, nici nu se uitase. Locul să fi avut douăzeci de stâنجini și i se părea fără capăt. Era un drum care-l scotea dintr'o viață și-l duceă în alta. Il durea

fiecare pas. Călcă pe un troscot spinos, ori pe aşchii de blană, ori poate pe acea muchie de sabie pe care Coranul o întinde peste prăpastia Iadului și hogea le-o zugrăvea lucitoare în intuneric. Dela un timp uscatul încetă, dar Șefkî nu se opri. Apa ii cuprinse cald glesna. Iarba încată îl mângea catifelat. El se duse înainte cu acelaș pas. Se afundă până la genunchi și înțină grindul o bucată bună aşă. Intră, fără grabă, până la solduri, până la mijloc, până la piept și mergea mereu. Mergea, cu ochii la cetea de departe, cu câteva semnale de foc la colțuri. Mergea într'o liniște deslipită de pământ.

Râul pe aici curgea în albia lui și încercă să ridice și să ia cu sine pe ciudatul călător. Îi umflă hainele, îl săltă, ii șoptea la ureche. Piciorul i se înâlea și-i fugea. Era greu ca o plasă atârnată de pietre în calea peștilor. Încă o legănare, câțiva stropi și o spumă deasupra lui cuiului, ca dâra lăsată de o stea în cădere, și nici el, nici nimeni n'ar mai fi știut de Șefkî. În aceeaș noapte Dunărea, după ce l-ar fi plimbat prin fundurile ei, pe unde își aruncă el orb vânzătoarele ate cu cărlige și miros de bolbotine, și i-ar fi arătat peste acoperișuri de solzi și de scoici ochii la pândă ai somnilor, l-ar fi scos deasupra plin de o nouă pace. Ar fi trecut încet pe dinaintea culelor de pe zid, în a căror ușe de piatră ar fi ieșit din vremuri vechi ca să facă de pază la ivirea lui nizamii morți

de o sută de ani. Ar fi grăbit supt de șivoiu dealungul meterezelor posomorîte cu o lumină tresărind din loc în loc și întovărășindu-l de sus într'un amestec pâlpât cu stelele. Ar fi alunecat mai departe cu aceeaș privire dreaptă și de sticlă, zguduit poate de o bulboană neașteptată, pe la poarta cu chenar alb în noapte, ca un cadru de lumină la ulița temniței, unde în fund sta stinsă sub geamie casa lor. S-ar fi ținut apoi iară în pasul dela început, după Carul-mare încărcat de toată floarea cerului și care pentru el n'avea să mai apuiie nici să se abată din sleaul albastru podit înaintea lui. Și s-ar fi pierdut cu undele fâșiitoare, între malurile cu vâmi de flăcări în câte o firidă, către Marea cea mare a Osmanlăilor de demult.

Sovăi și apa ii dădù peste cap. Ca la surparea unui butuc în jar, când o limbă de foc se înalță ascuțită și cioplește iară lucrurile împrejur din întuneric, aşă și cu viața lui acum. Ea ii stătu toată înainte, subt un fulger lung. Eră ca la o icoană văzută de el într'o carte de povesti arabe. Cavaleri în galopul cailor, șoimi, fântâni, flori, munți se așezau micșorați și în cerc pe lângă un duh în mantie neagră covârșitor la mijloc. Se vedea în cerdac pe un genunchi al lui Ali, căutând să-l apuce de barbă. Mai încolo, trecea într'un amurg pe un pqd, legat de samarul de tovar, între fucii. Sunau buțiile noui și sunau copitele cărlanului ca la o încurătură de Sân-Toader pe poiană, și i se nă-

zărea că e săngele lui care-i bătea în gât cu gâlgâeli mari. Dacă ar fi deschis gura i-ar fi năvălit afară val. Căzuse într-o râpă, sus în deal, la lumerat lemnul și nu mai putuse să se ție pe picioare. Iată-l și mai ieri, oprit în cerșie, la mișcarea unei perdele. Parcă se cutremurase ulița și bolovanii ieșeau din caldarâmui bătut și sănțuit cu maiul. Nu putea să fugă și nu trebuia să stea. Iar peste tot, pe celălalt genunchiu al lui Ali în întâia copilărie, ducând de căpăstru calul alături mai târziu, și netulburată în pătratul ferestrei acum în urmă, era Umurlî sub feregeaua ei neagră, ținută cu mâna. Cum îi zisește băețelul dela otac? „Ii știi apucătura ei!“

Şefki bătuse odată din brațe, scosese șiruind capul și se îndreptase, cu râul pe la subțiori. Pornirea dintâi și obișnuința fuseseră mai tari decât hotărîrea care-l adusese până aici. Il usturau urmele rănilor din piept ale puilor de erete. De-atunci i se trăgea tot necazul cel nou. Desmeticii de pe beden trebuie că știau acum de ce plecase de-acasă și aveau să umple cu bătaia lor de joc mahalaua. Erau să rușineze pe Umurlî! Unchiu-său avea să ia încă odată drumul încoa, dar nu ca să-l mai aducă indărât, ci ca să-l întrebe, dela om la om dacă era adevărat. Ceaușul și starostele n'aveau să-l mai primească la focul lor. Până și băețașul din cort avea să se uite după el râzând. Ce-i rămâneană de făcut? Cu degetul gros trecu peste toată veriga inelului, întreruptă de marea piatră. Era

pentru întâia cără de când ii fusese strecurat în deget. O făcù tremurând și adânc în apă. Si deodată ridică mâna în sus și o duse la gură. Poate ca să o muște, poate ca să o sărute. O stea albastră licări curând dupăce umedeala se prelinse, lângă buzele lui. Nu, nu putea să mai vadă! Nu putea să se mai ducă pe ulița hogei, cu o spaimă tot atât de mare în toate mădularele că are să-i iasă înainte, dar și că să ar putea să uite odată și pe urmă să uite mereu să-i mai iasă înainte. Umurli ii fusese până într-o zi ca o soră și din acea zi nu-i mai fusese o soră. Ce-i eră din acea zi? Simțea de-atunci că-i ard ochii, că-i tremură mâinile și că toți oamenii îl văd, că și Umurli are să-l vadă și să se mire, privindu-l fără să înțeleagă.

Și fugise. Hoinărise, se tăbăcise în vânt, se deșelase la magaziile din port, ca să se înzdrăvenească și să-si vie în fire. Ca să se înzdrăvenească și să-si vie în fire și ca să ferească pe Umurli să afle. Dar peste tot Umurli era cu el. Il chemă. Il adusese prin minunate potriveli în ulița Cerșiei-mici. Il întoarse înapoi, aproape fără altă schimbare decât a anilor și a pătanilor, la el, și a mândreței și stăpânirii-de-sine, la ea. Dacă știă și fata fratelui tatălui lui ce-l alungă de îci, colo, ca pe o pasăre nebună, care înghiți venin, pe care craca o frige sub picioare și vântul o tăe subt aripi? Dacă știă și ea că știă el, sau chiar mai mult decât știă el? Dacă amețeala și nedumerirea lui, care-i stricau fi-

rea iute și pornită, în mintea ei hotărītă era dimpotrivă gând limpede și pus pe lucru? Nu, n'avea s'o mai vadă! Il șhicise. Greșeala lui, să se încredințeze ca un copil prietenilor de peste gard, ii deschisese ochii. Mișeii! Chinuiau pe Umurli! Il făceau de ocară! Trebuiau să i-o plătească. Inelul mamei ei! I-l trimesese lui! Nu, nu putea s'o mai vadă! Era mai bine s'o scape de orice vorbă pe viitor. Și plecase pe apă, avea să calce mai departe și să umble aşă până în lumea de dincolo, unde hogii cântă lui Alah între candele de cerdac de minaret aprinse. Avea să ajungă într'o seară, așezat turcește pe inel, cu piatra luminându-i prin văzduhul cu neguri și cu doi, trei pești vâslind de-o parte și de alta. Și mai făcù un pas cu apa la bărbie. Unda îl clătină și-l dezgrădină, ca pe un stâlp neînfipt bine în pământ. În clipa următoare avea să-l smulgă și să-l ducă.

Atunci un sgomot veni pe râu.

Sună aproape, ca în spatele lui, dar pe el, învățat cu ecurile väei, nu-l înșelă. Făcù un pas îndărăt și-si ascuți urechea. Era ca un bălăcit slab, și apoi ca un plâns și o alergare pe marginea otacului, dela un capăt la altul. Și, după puțină liniște, iară bălăcitul, iară plânsul și iară alergătura. Cineva de-acolo îl vedea. Se simțea stingherit subt ochii depărtați, pe cari-i simțea umblând pe el, descoperindu-l. Un glas avea să strige acum și pescarii și băeții să iasă cu fanarul la mal sau să se arunce în lotci. Se

întoarse și făcù doi, trei pași în sus. Stăteà acum scufundat numai până la piept și se încruntă să deosebească cevà, fără izbândă. Abia poate să aleagă între cer și apă linia neagră a ulmilor. Zgomotul se oprișe. Ochi mai ageri decât ai lui îl priveau cum vine. Il așteptau.

Inciudat și luător aminte numai la ce se petreceà acolo, Şefki căută grindul și mergea pe el către otac. Dacă stăteà mai mult într'un loc, zgomotul se auzia iară. Cum porneà, încetă. Iar, când ajunse la o aruncătură zdravănă de piatră, cinevà se lăsa pe apă și se îndreptă înot spre el. Şefki ascultă puțin și râse copilărește, neauzit. Nu era decât până la cevă mai sus de genunchi și alergă, cu băgare de seamă să nu bălăcească, înaintea nodului de umbră care venea. Il prinse, îl ridică și încolaci pe după gât. Nu era cu mult mai uscat decât el. După care, umblă liniștit înainte, sări pe prispa de iarbă și o luă spre polog. Aci descărcă povara în culcușul ei vechiu, o mângea și o înveli cu un petec de macat.

Din cărările lui nesigure îl intorsese câinele otacului. Se sculase neastâmpărat și scurmase întâiui sub cort până putuse să-și lipească botul de băiat suflând și strănutând. Căutase apoi după al doilea culcuș, dar al doilea culcuș era gol. Adulmecase spre focul stins, cu umbrele nemîșcate ale pescarilor atipiti. După ce umblă el, nu era nici acolo. Ciulise atunci urechea, cu

capul pe-o parte, ascultând întins dinspre apă. Ceeace ar fi scăpat oricărui auz, cântecul mai întărit al undei în jurul unei piedici care se duceă lin, mai mult dusă decât ducându-se, lui nu-i scăpă. Si nu-i scăpă nici altcevă, o știință a primejdiei citită în semne, pentru care oamenii nu mai au simțuri.

Ochii lui se opriseră țintă asupra acelei piedici. Cât Șefki fusese până la șolduri, trupul rămăsese pe cele patru picioare ca turnat. Dar când începuse să scadă, o dârdâială de frig îl cutremurase. Si când se împuținase cu totul, câinele tăsnise mărâind la mal, ținând o urmă și alergând strâmb, ca luat de vânt. Dăduse să sară, se ferise îndărăt, se uitase din nou în larg, fugise că după ajutor dintr'o parte în alta, încercase a doua oară fundul și se trăsesese, ud și scuturându-se, pe uscat. Neputincios și speriat chelălăise ușor, chemând peste apă. Atunci îl auzise Șefki și începuse drumul întoarcerii. Viata sprințară se potolise numai decât și-l urmăreă. De cum îl vedea întârziind locului, o cuprindeă acelaș zbucium. Până când, simțindu-l pe grind, se aruncase să-l întâmpine.

Şefki se dădu pe la spatele pologului și trase schimburi de pe o culmie. Cu o țoală își frecă părul sălbatic. Ridică de pe jos cavalul. Intră în papucii de lemn. Se apropiě de foc și întinse peste scrumul cald mâini zgribulite de o înfrigurare care-l buburoșă tot și-i venea dela un bulgăre de ghiață așezat subt înimă. O mare

oboseală il biruise. Le făcea toate ca la poruncă. De unde se întorsese? Din moarte? Și zâmbea a milă, cu ochii abia deschisi, la gândul câine-lui. Nu fuseseră toate visuri? Ca înaintea somnului, după multe nopți nedormite, când se întindea pe câmp sub norii drumetii? Vântul și soarele îi plămădeau în chipuri și chipuri, de căruțe de argint, de pești cu aripi, de lupte călărețe, până i se prăbușeau în cap și sărea din burueni trezit.

Se trezi și-acum, Tânziu, cu toate arătările pirotelei lui, sfărâmate. Ceaușul strigase din intuneric, de cealaltă lature: „Haide!” și se sculase împreună cu starostele. El îi privea cu ochi mari, cum se duc, și se desmeticea. Când plescăi întâia lopată, porni limpezit.

Fiecare intră în rosturile lui. Iși avea și el o treabă pusă la cale, care-l așteptă. Pasul îi era înfipt și lung. Nicio îndoială nu-l mai moleșea. Il legă hotărirea dintâi și i se dădea întreg. Nu mai vedea îndărătul ei și, ce putea să iasă din ea, nu-l privea. Zumzetul nesfârșitelor potriveli, care-l înconjură de obicei, căzuse. Zbârnaiă ca o coardă. Iși începea acum drumul pe care avea să-l ducă în linie dreaptă până la capăt. Il începea în noapte și duceau în noapte. Nu-i păsă. Licărea în ea o piatră albastră de inel, ca un luceafăr. Luceafăr de zori.

— „Nu uită de călugăr, Șefki!” vorbi de pe apă, depărându-se repede starostele. „În jos, la căsuță părăsită. Ospătează-l și fă-i așternut în cort”.

— „Bine, staroste. Fiți pe pace! Și să vă fie și voiă vânătoarea cu noroc“.

Ceilalți abia dacă-l înțeleseră. Barca se pierduse. Patru lopeți cu năduf o goneau.

Şefki rămase o clipă pironit locului, în fața golului care o sorbise. Ridică apoi din umeri, la un gând fără noimă venit de-acolo și se îndreptă liniștit spre priponul unde lotca îl aştepta gața. Puse un picior înăuntru, dar și-aduse aminte de cevă și se întoarse. Cotrobăi puțin, fără să aprindă, în sculele din cort. Fanarul era spânzurat în cuiul lui de lemn. Intr'o cutie de plută stăteau puse în talaș un priboiu, o daltă și un ciocănăș. Le luă și luă și umplutură de astupat vreo gaură în pântecele lotcei, de colț de piatră de var sau de glonț de grănicer. Când trecu pe lângă polog, se aplecă și potrivă macatul pe câine, care se învârti de două ori, scheunând a mulțumire, și se încolăci în acelaș loc. Ascultă puțin și răsuflarea adâncă a băiatului de după polog și plecă.

Lotca fugă purtată cu meșteșug prin ape iuți și prin ape mai line. Se fereă însă de larg și parcă-și uitase de bechet. Ținu o vreme dreapta grindului, pe-afară, și pe urmă tăe drept, către pădurea de porumb înalt din coasta Cutovei. Ca după o perdeă trăiau la adăpostul ei, nevăzuți. Lunca nu-i știă. Aci lopata se făcu aproape vie, căzând la fund neauzită ca un braț. Lotca însăși parcă scăzù și se strecură într'un plutit frânt pe sub coturile de umbră.

Lotcarul se subțiașe și se făcuse mic. Era în aria marilor șire de vârșe.

Şefki scotoci cu ochii lui ascuțiti de jur împrejur. Se opri apoi și ascultă, cu fața lângă râu. Nu s'auzea nimic. Ba s'auzea când și când un freamăt, dar depărtat și risipit. Trebuia să fie dela locul de întâlnire a pescarilor. N'avea încă de ce să se teamă. Și înfipse încă odată văzniceste lopata în Dunăre, făcù două, trei salturni negre până în înima luminișurilor și se îndoiește în afară iute, rotindu-și lotca de pe-aci, pe-aci s'o răstoarne.

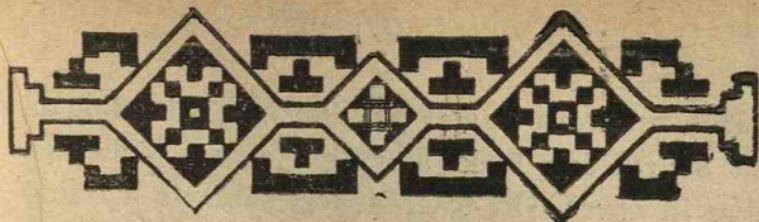
Pătrunse între două, între patru rânduri de bețe. Pe câte unul, ca un mâner de schiptru al craiului apelor, ședea bulbucat în sideful lui cu vine, un melc mare. Câte o coamă de mătase de iarba de baltă flutură slab de altul, la o adiere nesimțită nici de pielea obrazului. O pasare tacută își lua zborul de pe al treilea. Peste un ceas avea să înceapă a se crăpă de ziua. Trebuia să zorească.

Scoase smucit un băț, prinse sfoara legată de el, trase afară botul vârsei zvârcolită toată de bătaia peștelui, și desfăcù nodul. Crapi voynici, câte un somn fioros, știuci lăptoase, șalai cu solzul mic luminos săriră în arc sau alunecără tainic îndărăt, în slăbozia mută a adâncului. Pe după vreunul încurcat în ochiurile plăsei Şefki nu pregetă să vâre mâna, să-l desfacă și să-l arunce după ceilalți. El își făcea la fel de credincios, ca treaba din slujba ceau-

șului, și această treabă ascunsă, din slujba dreptății. Zece, douăzeci de vînteare fură golite aşă. Nu le deșertă nici în vreo târnă, nici peste crivacele lotcii, ci mereu deadreptul în apa lui Dumnezeu, ca un pescar smintit al miezului nopții sau ca acel craiu al râului care-și înălță schiptrul și mânăuia vietățile lui din prinsorile mincinoase ale omului.

Când i se pără destul, roti iară privirea, găfând puțin de munca multă și prîpită. Privirile i se lipiră de un loc și grumazul i se încordă. Se deosebea rar și un fâșiit, ca o tăetură furișă de apă cu un piept de barcă. Brațul drept căută singur lopata, pe când capul rămânea întors la locul cu primejdia. Cu o mișcare rotundă smulse lotca dintre bețe și o strecură iară în umbră. Liniștea fu scămoșată acum de trei, patru bătăi gonite, ca de aripi. Erau poate pămătufurile florii de porumb, înfiorate de presimțirea dimineții, dar era poate și altcevă. Șefki fugi, subțire și în linie, spre grind, și peste el în larg. Un „care-i acolo?” răsună pe urma lui și numai decât apoi trei, patru glasuri răgușite, din trei patru colțuri, tot altele. Erau între ele și glasuri iubite.

Şefki era departe și se lăsă în șivoiu, către malul intunecat dimpotrivă.

A doua zi Șefki trecea prin dosul curților din Șeu, tovarăș călugărului până la hanul lui ba' Anghel. Călătorul cunoșteau, fără nicio stare în cumpănă, locurile, dar l-apucase pe el deodată un dor să plece dela otac și să-l ducă. Era un amestec de gând al lui, o socoteală care să-l scoată în căile băetilor fără să lasă bănueli pentru mai târziu, după faptă, și de farmec al sfântului acestuia, care bătea pământul fără grijă cu papuci cu ținte și cu toiagul de cioban de suflete. De sub comanacul moale și ascuțit, mai curând ca o căciulă cu moțul înăuntru sau ca un fes negru, ochii răscoleau neodihniți. Vorba destăinuia multe, din rătăciri prin cea lume și din cugetare peste vechi scripturi.

— „Și zi, turculeț al lui Dumnezeu, care dulceața sfintei aghiazme nu o ai cunoscut și de aceea nici pajistele Raiului n'ai să le calcă, vrei să-mi iei încărcătura și s'o porți mătăluță? Uite un lucru care nu se poate! Am aici tot cărți dumnezeești, cu chirilica înflorită a lui Șaguna. Eu l-am mai apucat pe bătrân, dragul meu.

Erăm un frate fraged pe-atunci. Si știu dela el că ar rămâne foaia albă, să le aşez unuia cătine în cărcă. Ori te-ar doborî subt ele, că fulg sănt pe spate de dreptcredincios și plumb și aramă pe unul de păgân".

Si băteă cu mâna, zâmbind, dăsaga ardeleanască aruncată pe umăr.

— „A fost la noi în spre părțile Ardealului de unde sănt veniți mai de mult și unii creștini ai voștri din pădure, o biserică. Lăcaș al Domnului mândru, cu tindă pe stâlpi și tâmplă aurită. Avea hram Adormirea Maicii Domnului — lăudată fie cea plină de dar! La jumătatea lui Gustar se strângeau în curtea lui și pe drumuri douăzeci de sate din trei văi. Icoana cea mare din stânga ușilor împărătești era făcătoare de minuni. Găuri scobiseră în piatra dinaintea ei, ca niște cupe de rugăciune, genunchii îngenunchiaților. Dar într'o seară, preotul cel Tânăr, om altminți cu frica lui Dumnezeu și păstrător al oricărei rândueli, a uitat, ieșind, ușa dela intrare deschisă. Stătuse înăuntru până târziu ca să primească mărturisirea păcatelor unei neveste de douăzeci de ani. Iar duhul cel rău, care atât așteaptă, o deschizătură de ispită în viața noastră, a luat chip de om și s'a furiașat fără spaimă peste prag. Candelele său stins toate. Nu mai ardea decât blana lânosă dela solduri în jos și copitele de capră ale Marelui Vrășmaș; că nu putuse să ia întreagă săptura binecuvântată. Pereții cu sfinții se ascunsese să în tuneric. Spre

ziuă, când soarele a pătruns pieziș pe geamurile colorate și a întins pe lespezi covoare de lumină, din icoana făcătoare de minuni, grea de salbe și de galbeni, Maica Domnului a coborât cu Pruncul în brațe, a călcat fără să se pângărească pe razele asternute pentru ea și s'a dus. De-atunci o tot căutăm în lume. O caut și eu, pe aici și prin alte părți, și nu știu dacă are să se îndure a se lăsă găsită și înturnată".

Şefki ascultă și se minună. Călugărul, cu ciudătenia sosirii lui, cu purtarea dreaptă și viteză de om al drumurilor, cu câte lucruri nebănuite știă să povestească, îl încântă ca un basm. De acea ținere în bătaia plesnei nu se supără, nici nu fugeă. O simțea binevoitoare și glumeață. Nu vrea să-l doară, ci să-l ție treaz. Sub fes mai păstră închisă o sărutare pe frunte, dela datul jos din barcă la otac. Și cât îl laudase ceaușului, venit mahmur dela pânda lui, pentru trecerea lină și fără primejdii!

— „Să intrăm în Șeu, Şefki. Am prietení aici și cine știe dacă mai aflu după aceea timp să-i văd“.

Cotiră la dreapta, lăsând balta cu aburi și Dunărea galbenă îndărătul ei printre pâlcuri de sălcii și grinduri de iarba. Din curți ieșea fum. Ardeau turtele de tizic pentru gonirea țânțărilor. Boi mari trăgeau înaintea ariilor întâia încarcătură de snopi de grâu. Copiii începuseră să forsfote pe drum. Când văzură pe cei doi tovarăși, atât de nepotriviți și de rari, se strân-

seră pe lângă șanț, lăsându-i să treacă, și pe urmă se luară ceată după ei. Alții, scorniți dela îndeletnicirile lor, se iveau cu câte un băț în mâna pe care-l încercaseră pe coastele vreunui vițel sau cu vreun căruț după ei, se uitau din poartă și, fără să intrebe nimic, mergeau cu vecinii. Călugărul se opri dela o vreme și se întoarse. Copiii se opriră și ei.

— „Ce să facem cu alaiul aista, turcule de apă, care n'ai vrut să fii pescar de oameni?”

— „Dacă vrei, om al lui Dumnezeu, să le cânt eu cevă din caval”. Șefki l-avea în mâna și-l apucă mai din jos, cu o sclipire de zeflemea în ochi, care arăta că numai la cântare n'avea de gând să-l întrebuișteze.

Călugărul se făcă că nu pricepe.

— „Lasă cavaliul, că scoli satul. E vorba tocmai să ne strecurăm fără multă zarvă. He, copii!” le strigă, „nu e vreunul de-ai lui Cioarec între voi?”

Copiii nu răspunseră. Dar se vedea că nu le place o astfel de scotocire. Descopereau apoi că oamenii nici nu erau atât de străini cât arătau. Puteau și să-i spue pe-acasă și nici nu mai aveau haz. Călugărul nimerise bine. Ceata se sparse încet și ei își putură căută nesupărați de cale.

La casa din răspântia șleaului, cu drum scurt de baltă până în luncă, intrară. Un câine hămăi de două ori, ca un clopot de poartă, și tacă. Nu se vedea nimeni. Călugărul bătu cu toiagul în stâlpul scării dela foișor.

— „Hei, Chivo, ţi-au venit oaspeţi!“

— „Auzi, omule, pe părintele Antim! Iţi spusei eu că de cum o da paiu'n copt, Sfinţia sa de loc vine“.

Femeia vorbea cuivă din ogeac, dar ieşise numai decât în prag și le rădea întâmpinându-i. Se pleca adânc pe mâna omului bisericii și i-o sărută cu zgomot. Apoi îi luă dăsagii în brațele ei voinice cu cămaşa suflecată până peste cot și-i rezemă într'un colț. Aduse, minunându-se mereu: „Ce gând bun avuși să ne cinstești pe noi întâiu! Ce-are să se bucure Gheorghe când te-o vede!“ un lighenaș, săpun în cutie de tablă, ștergar pe braț. Ii dădu o cană și lui Şefki, care se spăla din mâna în curte. Abia acum își simțea arșița pe piele și cărările în călcăe. Gazda scoase și un astal de șezut, la umbră în foisor. Din pătulul de porumb se iviră doi flăcăi. Altă lume țâșnă din gârliciul beciului. Gheorghe se arăta și el, bucuros dar lipsit. Purtă o chebă subțire pe umeri. Îl prinse se odată o ploaie pe câmp și se alese de-atunci cu o tuse și junghiu în dreapta pieptului. La câte o răceală nouă scuipa și puțin roșu.

— „Nu mai sufeream balconul, cum ii zicem noi bugărește, fără dumneata. Acum mi-e iară drag. Imi veni mie un merac să-l fac. Intră în el de toate părțile răcoarea. Dar tot omul sfintește locul. Si-ți duceam dorul, părinte“.

— Ia să nu mai vii cu „dumneata“, ca pe la alde cuscru din Ciupercenii! Se vede că se duce

pe la țereni, părinte! Te rog să-mi lași acum pe oaspe să guste cevă și să-l mai ierți cu vorba".

Femeia nu stătuse în timpul acesta. Întinsese o față curată pe o măsuță, primește din mâna în mâna o cană de sticlă dela fântână, iar din casă câteva ouă, un piept de pușcă, o lespede de brânză albă, un blid de caise altoite.

Şefki se aşezase pe marginea foișorului și se uită de departe la toată această frânișare veselă. O mulțumire și o odihnă, pe care de mult nu le mai cunoscuse, îl făceau bun. Aș fi cântat încet, cu picioarele goale deasupra curții și cu ochii mici fără vedere, de privirea înăuntru. Parcă era acasă, între ai lui, atunci când s-ar fi întors și el, și se bucură în gând, pentru că cealaltă întoarcere, adevarata, nu putea să se mai întâmpile niciodată.

— „Tu iară uiți, Chivo, că nu beau rachiu. Bade Gheorghe, întâiu să ne sculăm și să mulțumim Domnului că ne-a dat prânzul aista".

Cu vorbe limpezi și adâncite deodată de credință, călugărul cerușa coborîrea de sus a bine-cuvântării și o împărți merindei. De partea cu umbră a foișorului stăteau în picioare copiii mari ai casei și argații. Peste capetele lor se încovoiau, sub aflarea de față a Celui chemat la acest prânz-de-taină de popas de drum, gazdele și doi, trei vecini vestiți pe fură. Praful bătăturii făcea cruci cu umbrele de brațe. Numai Șefki rămăsese nemîscat lângă stâlpul lui, că

o· podoabă cioplită care țineă pe umeri toată clădirea. Tresări fără să înțeleagă, la cuvântul care trebue să-l fi privit pe el:

— „Nu vă uitați la Eutichie al nostru. E și nu e cum îl arată pe celălalt Faptele. Eu când l-am văzut întâiu era de catran și parcă ieșise din Dunăre, ca un duh al trestiei și al mălului. Miroseă a baltă. Acum e cu părul roșu și stă legănat ca Tânărul din Troada, cu care seamănă și care, ascultând pe apostol, a adormit și a căzut de pe pridvoare, dela al treilea cat. Păgân va fi fost și acela, numai că cine treceă pe acolo atunci, în zilele minunilor, boteză cu foc. Pe-al meu l-am văzut la treabă, că doar el m'a adus. Aista nu cade! Iar noi să frângem pâinile ca atunci, și nu ca atunci“.

S'aseză călugărul și s'aseză și gospodarul. Femeia rămase în picioare, gata să pue mâna la nevoie. Ceilalți nu se clătiseră din loc.

— „Văd că ogoarcle sunt bune“.

— „Slavă Domnului! Grâul are bob greu și porumbul îl văzuși. E pădure. Vinul, n'o să văm unde-l pune. De vite îți saltă înima. Vrù Dumnezeu cu noi anul asta. Și mai cumpărai dela un cumanat și vreo treizeci de decăre arătură. Am acum mira zugrăvit pentru fata a mare, fără să-mi stirbesc nimic din moșie. O vacă și țoale se găsesc ele-acolo. Ginerele lucrează prin curte și-așteaptă“.

— „Ca Iacov la Lavan în Mesopotamia, când argătea între Lia și Rahila ca să-și ia luiș:

soață. Și a slujit Iacov pentru Rahila **șapte ani**, și erau înaintea lui ca niste zile puține pântruca o iubea pre dânsa".

— „Are să-și ia, și bună".

— „Binecuvântată să fie casa cea nouă. Dacă-i puneti temelie în două luni, mă opresc la întoarcere, să-i citesc și eu câtevă foi dintr-o carte cum spuneai că n'ar fi decât la muntele Atos".

— „O găsiși, părinte?" Gospodarul se aprinse deodată și se ridică pe jumătate de pe scaun.

— „Stai să le luăm încet. Vezi bine că am găsit-o. Și e și cu buchile de le pricepeți voi și le-am învățat și eu în tineretele mele, acu treizeci și mai bine de ani. Sfânt lucru e cartea, care păstrează suflarea Domnului. O deschizi, și din foile grele, cu rânduri negre și roșii, vântul ei te unple ca o pădure. Domnul e în tine și tu ești în Domnul. Rătăcește iară pe pământ între ucenici. Vorbește pe munte deasupra lacului, noroadelor multe din Galileia și din Decapole și din Iudeia și din ceia parte de Iordan, cum scrie Matei la cap cinci, șase și șapte. Învață pe-ai lui cum să se reage, ca în Matei la cap șase și în Luca la cap unsprezece, și nenumărate buze de oameni și de prunci umplu după el pământul și văzduhul de Tatăl Nostru. Strigă în ceasul al nouălea: Eloi, Eloi, Limă Savahani; catapiteazma lumii crapă, gura ni se umezește și nouă de oțet. Si teate, numai dacă întorci foile până la Marcu, la cap cincisprezece, stih treizeci și patru, unde evanghelistul, de

lângă leul înaripat, săpă cu condeiu de aramă vorbe care pătrund mai departe, pentru că răsună prin veacuri, decât răgetul sălbăticunii".

— „Stau și mă gândesc uneori, speriat să nu cad în păcat, dacă nu ești cumva un ucenic vechiu întors între noi", zise zâmbind slab, aproape îndurerat, cum își făcuse obiceiul dela boala încoace, Gheorghe Cioarec.

— „Sânt numai un ucenic nou și nevrednic, bade Gheorghe. Dar credința mea e tare și vreau să fiu un ostaș al lui Cristos, neodihnit".

— „Iară nu-ți inchiorași bine cheba, omule! Mi se pare că tu ești mai mirat de venirea părintelui decât alții, și-l ții de vorbă în loc să-l lași după îmbucătura asta să se așeze puțin odihnii", se amestecă femeia cu pică prefăcută, ajutând lui bărbatu-său să se scape de sfială.

— „Bătă-te norocul, Chivo! Ochii tăi pândesc și gura ta umblă ca a Reveichii care născuse pe Iacob cel fără vicleșug și pe Isav cel cu blană roșie, și i-a trecut, cât te-ai șterge pe buze, pe cel dintâi în locul celui de-al doilea, de a rămas unul, până azi vânător hrănit cu rouă, iar celălalt să facă părintele Israelului. De unde vezi tu că mă plâng de neodihna și că vorbele badei nu mi-ar plăcea? Dumnealui e mai norocos decât mine, că a putut să urce până la Sfântul Munte și să facă hagialâcul cel mic. Eu pot numai să-mi iau ca un asin samarul cu dăsagii în spate și să colind drumurile bătute ale pământului. Sunt zece zile de când am por-

nit din Sibii și să nu mă întrebați unde am să fiu peste alte zece, unde am să-mi aşez capul și prin câte vămi ale cucului am să mă strecor. Dar, uite, ceaslovul cel mare l-am descoperit în sfârșit și vi-l aduc".

Din dăsagi ieși o carte mare, cu scoarțe de lemn și încuetori ferecate. Nu era un lucru de iârg și nici din veacul de acum. Oamenii dela scară scărțăiră cele șapte trepte sub tălpile lor și-si căutară loc printre cei de sus, cari stăteau roată și aplecați peste foi. Călugărul citea rugăciunea ceasului și a zilei, rar și cu odihnă, prin rândul cu cerdacuri iscodite parcă anume pentru popasuri și lăsare gândului vazduh de zbor.

Şefki rămăsese mai singur și mai neluat în seamă decât oricând, numai cu turturelele și, de sus, de unde se cățărase, cu vedenia abia ghicită a Dunărei și a puhoiului ei de apă. Nă urmărează ce se citează. Limba aceia de demult și de departe, de pe locuri cu mecate mari și popi mulți ai Românilor, il legănă ca un cântec. Vorba își pierdează în parte înțelesul. Se prindează cu somn în pleoape și se căsnecă să afle cine putuse fi și ce făcuse acel Eutichie de care pomenise omul sfânt. Apoi își uită de sine și când se trezează, poate numai după o clipă, se miră că încă nu căzuse. Până tresări, cu palma lui rece pe grumaz.

— „Să plecăm, fiu al lui Agar. Ziua n'a ajuns pentru noi la capăt. Nevasta lui Anton, gazda mea, m'așteaptă".

Îi petrecură toți până la poartă. Stăpânul caselor voise neapărat să înhame caii la căruță. Femeia pregătise o săculeață cu de-ale gurii. Călugărul ii împăca pe toți cu o binecuvântare și cu făgăduiala întoarcerii în două luni, și porni pe jos, cum venise, cu Şefki alături, către Kumbair. Ceaslovul și amintirea trecerii lui, ca într'un cearcăn de aur de icoană, rămăseseră îndărăt.

Hagiul n'avea să mai lucreze în ziua aceia. Calendarul lui se îmbogățise cu o sărbătoare. Muntele Atos spălat de Marea albastră, cu ceturile Podromului dintre călugării moldoveni și cei munteni, cari nu vorbeau decât bulgărește, junghiul infipt între aceleași coaste, fata lui cu coada ca mătasea porumbului fraged, lăsată pe spate, ii erau mai aproape. Iși ținea viața ca în punini. Domnul dăduse pe la poartă și nu-l ccolise. O luă încet, cu teamă să nu fie cumva zărit, pe urmele sfântului ca să-l vadă cum se micșorează pe poteci și pe lângă ape, în lumea largă. Și se opri lângă acelaș gard de răchită din margine, înăbătat ca de un vin de miroslui puternic al băltii, care se ridică într'un zbor de gâze și de berze. Rămase până târziu dupăce drumeții cei doi pieriseră spre stânga, în jocul dogoarei. Mai auzea vorba de glumă de-adineauri, care trebuie să-și fi avut ea tâlcul său: „Stai în balconul tău, bade, unde-ți vine de toate părțile răcoare, ca Zaheu în ăud, cap de vâmeși care dijmuești grâurile câmpului! Dar

iață că un păcătos om al Domnului a stat azi la masa ta și casei tale s'a făcut mântuire".

Şefki nu vrea nici să-l scoată pe călugăr pe Părăsita și de acolo în Dii, nici să intre în drumul mare. El ținu mijlocul prin ceair către grădinile Lepădaților, trecu pe sub pâlcul de mălini de pe malul din sus și lăsa pe dreapta Kirimbegul. În față creșteau mereu turla rotundă a bisericii din Kumbair. În mai puțin de un ceas aveau să ajungă.

Peste Dii păzeau trandafirii minaretele. Soarele le bătea dintr-o parte și le facea parcă ușoare și străvezii. Ochii lui Şefki căutau într-atâtea pe unul și, după ce-l găsiră, nu se mai putură deslipi de el. Călugărul își avea de povestit pățanii de-ale lui din alte călătorii sau lucruri de-acasă, dar nu-l auzea decât la răstimpuri, pierdeă legătura și nu se mai pricepea să răspundă. Când își veni în fire grăbeau printr'o pădure de nalbe mari, învoalte pe la nodurile tulpinilor, care le treceau cu mult peste capete. În aerul închis și conabiu de răsfrângere a florilor, căldura se întărise. Bâzâiau albine. Erau dela stupii lumânărarului. Aveau să mai dea pe sub vișinii prin cari se spânzurase de atâtea ori cu Florea și cula era să le stea deodată înainte cu rusele ei întinse la uscat ca niște steaguri de semnale.

— „Mi se pare că sosim. Mi-e dor să scot cărțile și să le aşez undeva pe rafturi. S'or fi iescuit și ele de atâta purtat peste munți și

peste râuri. Începe să-mi fie greu, parcă aş suia
dela Secu spre Agapia, pe la poala codrului, cu
Sihăstria în fundul văii și cu turnul Mitrofanei
în spate. Știi tu cât a țesut cu roabele în turn
semeata tovarășe a lui Ureche, pentru că i-au
plăcut ochii unui diacon? Nu știi? Nici nu tre-
hue să știi! Tu să știi numai atât că nicăieri nu
mă opresc mai cu drag decât la ba' Anghel,
unde mă scoți acum, și care are un han cum
nu se află două până la Timoc sau dincolo în
părțile sârbești și până la Kula și Lom. Prin
multe mi-am purtat anii și n'ai de ce să te in-
doești cu ochii tăi de leuștean, rotunjiți cât îi
ține plecapa, la mine. Ai să vii înăuntru și-ai
să vezi!"

Când ieșiră din nalbe dădură în straturile de
maci. O femeie stătează încovoiată printre măciu-
liile lor prăzuli și plivează ceva cu un cuțitaș
ruginit.

— „Ce faci, Ilele Ioană? Mai doru-te dinții?”

— „Ei, că mă speriași, părinte. Bată-i păca-
tele de dinți, cum îi mai ții minte? De mîne-i
mai ușor, că dacă-i uit eu, nu mă uită ei pe
mine. Uite și pe Şefki! Dar de unde ieșiți pe-a-
colo, peste garduri, ca oamenii și răi?”

— „Spune-mi numai atât, dacă ați primit cu-
vânt și lumea m'așteaptă?”

— „Primit și adastă, cum nu. Lăsați-mă nu-
mai să zvârl cuțitașu, să mă clătesc puțin pe
mâini și să alerg înainte”.

— „Ce să mai alergi înainte? Stai mai bine

cu noi! Om merge împreună și ne-i povestii ce-a mai fost de-acum e anul pe la voi".

Femeia își șterse mâna pe șolduri în jos, fără trebuință, ca de lutul rămas pe degete.

— „De-acum e anul? Ti-o fi povestit el tot drumul flăcăul cu care vii”.

Şefkî o măsură cu ochi speriați. Ce vrea să zică sora Antonovei?

— „Aici n'ai nimerit-o, lele Ioană. Te înveniezi degeaba ăsupra noastră. Pescarul nopții e mai mult căut, ca și ceasul la care l-am întâlnit întâiu!”

— „Pescarul nopții nu pescări toată viața. Ai aflat dela el sau dela alții și ce-mi faceă înainte să stea pustiu pe apă”.

Din liniștea de-adineauri, de tot drumul, de azi noapte, de când încărcase pe călugăr în barcă, nu se mai păstrase în Şefkî nimic. Sângele se zbătează în el nebun, parcă vrea să scape, sub vorbele femeii din răzorul de maci. Il frigează privirea întrebătoare a tovarășului de drum. Cu toate că pornind se pregătise de orice întâlnire, întâia, neprevăzută, îl luă prea repede. Si chiar întâia îl lovî din plin în creștet ca un maiu.

— „Nu, n'âm aflat nimic”, zise rar călugărul.

— „Atunci ești un om cu adevărat sfânt. Il adusești îndărăt pe dungos, fără să-ți dai seama. De luni de zile se căsnește o lume să-l descopere, să-i vorbească, să-l înmoae. Si-acum vine singur, umilit, ca un câine. E fugit de-acasă fără să știe nici el dece, de pe când plecași,

e anul, dela noi. Din băiat de gospodar, ajunse sălbăticiune de stuf. Rupse inima taică-su, strică rostul unei căși. Si nu știe nici el de ce!"

Călugărul nu-și luă ochii dela Şefki. Femeia vorbea înainte și altele, dar el n'o mai ascultă. Apoi se apropiè, îl sărută pe frunte, în acelaș loc de ieri, își scoase dăsagii și-i puse lui pe umeri. Eră ca o îmbrăcăre de hirotonire, care-i înfioră pe amândoi, de fiori deosebiți. Nimeni nu zâmbea, nici chiar lelea Ioana, înrăită de durerea de dinți și de frigurile mlaștinilor. Şefki se strânse puțin de greutate sau se stăpâni numai, să nu îmbrățișeze pe bătrân. Avea în ochi acum bunătatea căprie a ochilor lui Ali.

-- „Iartă-mă!” zise. „Am bănuit că suferi, dar n'am fost destul de tare să și știu. Mergeam cu durerea alături și am râs. Să sim de azi ca doi drumeți ieșiți după aceeaș treabă, care împart pe din două tot ce le-aduce drumul. Acum mi-aduc aminte. Tu ești vecinul casei unde trag. Ești și nu mi-ai spus. Nu odată am vorbit pe vremuri de tine. Iar azi am fost așis-derea însoțitorului lui Tovie către Ecavatana, cum scrie la cărțile noastre sfinte, dar fără să mă fi luminat Domnul ca pe Rafail îngerul. Credeam că mă duci tu și iată că te duceam eu. Peștele cel mare din Tigru, care eră să te mâncânce, l-am tras pe mal și m'am fost mirat eu, și nu tu, de ce-i luam fierea, inima și ficatul, pe când carnea o crestam și o frigeam. — Lele Ioană, tu n'ai de unde să le înțelegi toate astea și poti

să-ți faci liniștită cruce! Cele vechi nu sănt moarte, ci se întorc. Altfel de unde ar veni sfatul și ce putere ar mai avea pilda? Sântem ca apele care intră în albi făcute și numai aşă pot să curgă și să nu-și risipească izvorul. Noi, cari ne-am închinat altarului, trăim întru totul după viața lui Isus. Ii știm de lungă către cuvintele pe din afară, iar în faptele lui ne adâncim cu desfătare. Niciodată nu ni-e mai bine decât dacă simțim cum ne sparge carnea pălmii și trece prin oase pironul răstignirii. Pentru că oamenii nu trăesc în fiecare zi. Trăesc din când în când, în vreunul mare al lor, ființă pământeană sau Dumnezeu coborât între noi și făcut om, și apoi toți calcă prin veacuri pe urmele lui, spun ce-a spus el, fac ce-a făcut el. Lumea trăește o vreme ca să se potrivească învățăturilor lui. Până când stăpânul tăriilor socotește zodia încheiată și trimete pe altcineva să siărâme tiparul și să toarne altul. Oamenii se nasc atunci din nou prin el. Noi ne-am născut prin voia fiului de tezlar din Nazaret, ai lui săntem și din ce-a pus el atunci așezământ, stropindu-l cu sânge, nu putem ieși. Toate se întorc. Și aşă am putut să fiu eu Azarie și să scot pe Tovie dela Ninivei, ca să găsească soție, talanții împrumutați de taică-su și vederea aistuia, mai înainte plină de albeață, de când, adormit fiind afară, păsările de pe perete i se găinățaseră fierbinte în ochi. Iar tu poți să fii, grădinărind pe-aici, Marta care așteaptă pe Dom-

nul și se umple de spațiu mare, când îl zărește, că n'are bucatele gata".

— „Iartă, părinte, că-mi fac mereu cruce ca o proastă. Vorbele pe care Sfinția ta le spune sunt cu adevărat minunate. Asta cu Tovie, mai ales. Parcă ai fi în toate socotelile noastre și n'ai fi lipsit nici dela mine așeară, nici dela sor' mea alaltăseară. Despre un Tovie cu alt nume ne frământăm și noi. Și nu ne închipuiam, păcătoase ce eram, că îngerul care să-l aducă, pornise".

— „Ca să nu dăm numai din buze și să știm și ce vorbim, ar trebui să mai începi și tu, Șefki, turcește. Eu m'am uluit de tot. Ori că m'a ajuns căldura, ori că dăsagii au fost prea grei, ori că lelea Ioana mi-a făcut vreo făcătură nefăcută, cu cuțitașul ei plin de sângele rădăcioarelor. Să intrăm iară în casele oamenilor, ca să putem fi iară ca ceilalți oameni".

Porniră pe potecă, femeia în frunte, încă mirată, călugărul senin pe urmele ei și Șefki la coadă, plin de cărți ca un știubeiu de cântăreț de biserică. El duceă toată legea veche cu coruriile lui Ismail și ale fiilor lui, coborîți dealungul Mării Roșii, și duceă Patimile Fiului Omului din Galileia, florile Sfântului Ion Gură-de-aur și înțelepciunea atâtore sfinți Părinți. Gândul lui era departe și, sub gând, drumul n'avea măsură. Cula răsărită la o cotitură peste șovăiala porumburilor, se legăna ca o corabie albă. Adierea mișcă pe marginea ei de jos frun-

zele ca niște valuri verzi. Apoi se ivi dintr'o parte un corn de casă bătrână, cu grinzile negre și olanul crescut cu mușchiu. Grădina se opri la un gard mai scund. Șefki stătu la încială încă odată înainte să treacă. Dincolo se vedea fântâna cu colac de piatră, jgh'abul de vite, groparul găinilor, un car dejugat, securea rezemată de scara prispei. Numai Antonova mai lipsea, cu limba ei ca foarfeca.

— „Adineauri pică și sor'mea“, zise lelea Ioana ca un răspuns, deschizând portița. „O lăsai în han. Dacă vrei intră, pân'o chem, în soba de oaspeți, părinte“.

— „Ba n'oiu intră în nicio sobă de oaspet! Bine că oamenii sănt aici! Deacum știu eu unde să-i găsesc“.

Si călcă sigur, ca la o casă cunoscută, până la ușa cea mare din dreapta, care de pe prispă dădea în prăvălia hanului. Deschise și rămase o clipă în prag, fără să vadă. Înăuntru era aproape întuneric. Lumina nu putea să-și facă loc decât anevoie pe subt șatra aplecată mult dela drum, iar, câtă își facea loc, trecând prin sticlele cu rachiuri de izmă, de vișine sau de prune din rafturile ferestrei, se coloră în fâșii verzi, roșii, galbene. Unele cădeau tocmai în fund și tremurau pe perete ca un chil'm în vînt. Altele se opreau pe tabla cu zimți a cortului unei lămpi de tavan, râzând ca din dinți de smarand în mijlocul odăii. Altele se amestecau în vreo pădure de păr și învâlvorau fruntea

cuivà dintr'o ceată nelămurită, cu un cerc de sfânt viforos. Ochii, până să se dedeà cu întunericul, îl descopereau cu tot ce cuprindeà în adâncime, după aceste semnale luminoase, aprinse la depărþări deosebite și mereu în alte chipuri. Călugărul le priveà pe rând, nesupărat. Lumea era preà lipită de buzele unuia dela masă, ca să-l bage pe el de seamă, aşà cum umpleà uşa, cu mâna pe clanþă.

— „Fugeam cu căruþele noaptea“.

Povestea omul cu foc în păr. La mișcările capului, lumina rochie îl mângea pe obraz sau pe gât, ca și cum ar fi pierdut sânge dintr'o rână groaznică. Mânuia graiul ascultătorilor cu stângăcie.

— „Fugeam cât puteam. Tinusem o bucată Neva în sus și pe urmă o luaserăm rasna. Rotile nu făceau zgomot din sine pentru că pământul era jilav. Dar alergam într'un zgomot de alte fierării, care ne împuiă urechile și nu ne lăsă să ascultăm. Eram singuri cu stelele, mari, lăcăritoare împrejurul nostru ca niște ochi de fiare. Băteam caii cu desnădejde. Ni se parea că sătem urmăriþi de un galop de cazaci sau de un zhârnăit pe firele de telegraf ale câmpiei, care mergeau cu noi și ne legau drmurile. Atunci nevasta, care boleava pe o cergă, tipă deodată tare. Mă intorsei și o pipăii în hurducăturile goanei, care ne aruncă unul peste altul: murise. Vizitul opri. Opriră și alte căruþe. Doi oameni se dădură jos și se apucară să sape grăbiþi pă-

mântul înghețat. Eu luasem copilul dela săn și-l țineam în brațe în neștire, lângă săpători. Mă uitam ca la o treabă care nu mă privea și nu rupea inima nimănuia. Copilul se zvârcoli prin scutece, ca și cum ar fi încercat să sară. Se zvârcoli odată în sus arc și apoi pe-o parte. Il simt încă aici, pe stânga. Parcă îl mai țiu și azi, mai strâns, cu frică. Atunci scânci întâiul slab, scânci mai supărat, plânse. Plângere prin scărățitul sapelor, în noaptea albă, și-i infioră și-i sperie pe toți. Fui urcat mai mult cu sila în căruță. Văzui cum îmi pun femeea în groapă și dărâmă bulgării peste ea. Vizitiul trase biciu cailor. Copilul se mai zvârcoli odată. Vreă pe măsa? Ce era să se aleagă de el, curând, peste un ceas, două? Și azvârlii din fugă pruncul peste mamă. Bulgării cădeau tot mai repede. De subte ei se auzeau țipetele cărnii mele. Câini eram toți, cu inima de piatră. Le aud și azi. Pe popa Gapon cu crucea ridicată înaintea soldaților, îl văd în zăpada de Ianuarie, în Duminica roșie, ca într-o icoană de gazetă, de parcă nu i-aș fi fost și eu acolo alături. Văd și oameni zdrobiți sub copitele cailor și înțepăți de săbii, fără să mai sufăr nimic. Numai plânsul ăla, mic și crud ca o floare, care rămase îndărăt pe câmp, abia acoperit de pământ, veni cu mine întreg din Rusia și din revoluția astă din nouăsute și cinci și mă macină".

Un plâns de femei izbucnii în suspine mari.
— „Sărace Vasile Ilici, sărace!”

— „Hai tac, fată!“ zise un glas aspru și un om înalt se sculă din umbră.

„Uite pe părintele Antim. Ce faci, călugăre? Indrăsnește!“

— Bine te-am găsit ba' Anghel, și pe ceilalți toti. Domnul fie cu voi și binecuvântarea lui asupra casei aistea“.

— „Căzuși bine, părinte. Altfel trebuiă să auzim bocetele Ancăi și poveștile muscălești de-o căpeică bucata, ale lui Vasile Ilici. Nu scoate nici rachiul pe care-l bea! Ia șezi pe scaunu-ăsta, rogu-te. Și spune-ne ce mai e pe la Neamțu, pe la mânăstirea cu Maica Precista făcătoarea de minuni?“

Și ba' Anghel trase un scaun și-l sterse cu mâna lui scorțoasă. Vorba îi sună uscată și luătoare în râs. Uscat și luător în râs îi era și obrazul ras proaspăt, cu mustățile țepoase, pe care le netezea din când în când cu dosul palmei, fără să aibă de ce, ca scaunul de adineauri. Numai ochii rămași tineri se deschideau în înalt sub sprâncenele viforoase, ca o tufă de liliac înflorit într'o poartă cu streașină de șindrilă. Ii adusese dela Jii ca băiat acum patruzeci de ani, în căruța cu cergi albe a părinților plecați în pribegie. Cu umezelile și ascuțirea lor neîntreruptă, ei arătau o bunătate ferită și înfrânată.

Călugărul întinse mâna. Ba' Anghel o apucă repede și dădu s'o sărute, dar nu fu lăsat. Din umbră își făcă loc și se lăsa la genunchii sfinti, Anca lui Anton, mama Floarei, a lui Florea și

a Petriei, cu marama vărgată încă la gât, cum picase de pe drum.

— „Scoală, femei, că încă n'am fost la Ierusalim. Vezi mai bine de Șefki, care mi-a adus dăsag'i cu cărți sfinte. Am în ei și icoana Cuvioasei Paraschive, cum ai cerut-o, schimnică, după tipicul nostru bizantin, și nu bucălată și trandafirie, cu coadele galbene în testemel, ca mucenicele care vă vin dela Kiev. Cuget s'o slujesc și s'o aşezăm în bisericuța din pământ a lui Matei Voevodul. Poate că odată, în vreo oprire la București, să deschid ochii Domnilor de-acolo și să câștig pentru voi acel locaș vechiu, zidit de-a noștri și împuns tot de sulițele necredincioșilor“.

— „Şefki, unde-i Șefki? Drăguța de cuvioasa Paraschiva! Vai, părinte, cum să-ți mulțumesc? Dar cum nimeri el aici?“

— „Despre necazurile lui vom vorbi două cuvinte la urmă, numai noi doi și el“, zise călugărul, îndemnând-o să se ducă.

Anca se zăpăcise de abinelea și se strecură către ușă vorbind fără săzire.

Rezemat de ușorul ei, subîncărcătura de cărți și icoane, stăteau Șefki. Femeia se opri înaintea lui ca înaintea unei arătări. Se temea să nu piară.

— „Dar ornicul meu ăl mare, cu sfintii de toată ziua, sosì, părințele?“ întrebă alt glas, apropiindu-se.

— „Ce, aici erai, Dinule? A sosit și ornicul

mare și au sosit și mineele pentru Kirimbeg, ca zania Sfântului Vasilie pentru Gânzova, bez cărtile de învățătură pentru cele sălașe de băeși din Țara sârbească".

— „Parcă ești Sfântul Cristofor, de care ne vorbea pe vremuri popa unit. Treci Dunărea și alte ape și ne aduci pe umeri pe Isus", zise cu glas puțintel logofătul de strană din Kumbair.

— „Pavele, tu tot cu slăbiciunile tale ai rămas? Eu în rătăcirile mele am fost la Blaj sau la Cluj și am intrat prin casele de rugăciune lipsite de podoabe ale lui Luter, prin Sibii și aiurea, pe la cei cari își pun păcatele ca pe un măgar pe Cristos, să li le ducă el, că de aceea a fost trimes, și ei, curați și sprinteni, să-și vadă de treabă cucerind lumea. Invătați mai căti decât noi și cstași buni ai bisericii i-am fost cunoscut pe cei de-acolo. Nu m'am sfiiț, călugăr nedăruit ce mă găsesc, să stau cu ei la stat prin bibliotecile cu nume mari sau prin trapezele cu ziduri de cetate. Dar tu, cu dragostea ta față de cele mai răsnite oi ale Evangheliei, mă covârșești. Ce făceam eu erau numai niște plimbări și agape frătești, pentru care starețul și duhovnicul meu mă cartă la fiecare mărturisire. Tu bați drumuri apostolice și te gândești la o unire care mă sperie".

— „Are să-mi iasă carteia pe care o dădui la tipar în Dii și ai să vezi atunci mai bine ce cred. Dar chiar dacă ar fi să mor logofăt de strană sau ascultător cu luleaua de mucărit lu-

minile de sub sfeșnice, clopotar, îngrijitor de morminte sau cerșetor cu săculeața, și să nu mai ajung la drepturile mele preoțești, cum mă amenință Vlădica, și tot n'are să-mi intre în cap că, oricât se depărtără ei unii de alții, creștinii de orice rit, n'ar fi o singură obște, trup văzut al lui Isus, sfântă și sobornicească biserică, una! — Lasă că nu m'aprind și țiu eu seamă și de ăilalți! — Știu că ei ar fi gata, aşa cum ii vezi, Oltenii noștri, puși pe altele decât pe ale sufletești, să mă toace cu ciobârneacele cum le-aș ieși în ușa altarului, cu odăjdiile dinainte de se sfărâmară icoanele la Tarigrad, dar nu pot altminteri. Sunt și eu Oltean ca ei, și când imi intră cevă în cap trebuie făcut".

— „Puteă să-ți intre altcevă".

— „Bine, bine! Vezi numai că ai să te duci la Bregova. Acolo se pripășiră de astăprimăvară doi băeți veniți de peste Mare. Ăștia nu cred că niciunul din noi. Făcură școală de biblie și osul, pe care noi îl tot sugem și după ce nu mai rămase carne pe el, ei știu să-l bată și să scoată măduvă neașteptată. Ai să ascultă ce propovăduiesc. Și ai să ascultă mai ales câți ii urmează de pe acum".

— „Când te-i duce la Bregova, decât să te întâlnești cu pocăiții lui Pavel..." apucă să-i spue hangul.

— „Pocăiții mei începură mai de mult să se strecoare și în Ardeal, prin părțile Ardealului, și părintele Antim are să-i întâlnească aşa sau aşa..."

— „Ai să mă lași să vorbesc și eu, Pavele?“ făcù țeapăń ba' Anghel, zbârlit deodată și cu ochii puși ca două sulițe pe logofătul de strană. „Când te-i duce la Bregova, vezi de te abate pe la un lucru mai de minune decât pocăiții lui Pavel. Sânt pe râulețul careiese din niște cișmele de sub Gânzova șapte pâlcuri de sălcii și de mălini. La fiecare pâlc de sălcii și de mălini stă căte o moară. Una din ele e a noastră și în ea ai să găsești pat și masă, la o parte de priviri. Cum pot ele de șapte ori să-și dea din roată'n roată un pumn de apă și să miște cu el atâtea pietre ferecate, nu cred să fie minte să priceapă. La una din mori, apa, și aşă, puțină câtă e, pierie cu totul. Mustește ea mai încolo și se alege iară, într'o albie cu pietricele de var, dar în locul ăla nu se mai vede nici de cuș. Numai pământul e umed și mincinos. Dacă pui piciorul îl acopere cu răcoare și fuge încet subt el. Când vrei să-l tragi, nu mai poți. Sub talpă te suge, iar pe țărloiu urcă un inel rece. Sare cineva să te scape, fără să se apropie cumva de tine, bine; nu, te duci, și dus rămâi. Zilele trecute își pierdură în gaura aia de noroiu niște băeți din Balei un bou. Întinseră ei blâni deasupra, aruncără cu arcanul pe după coarnele vietii, și rupseră picioarele, ajutând-o: de geaba! Dacă te duci cu Florea al nostru, cum auzii că e vorba, ți-arată el locul. Și dacă întâlnești pe pocăiții lui Pavel, dă-le drumul pe lipiciu-ăla, la fund. Poate se întorc la el și-i spun ce găsiră acolo“.

-- „Ocoliți Ciorocălina, dacă luați drumul Gânzovei”, zise un glas subțire de femeie, tocmai de lângă peretele dindărăt.

-- „Dar ce e în satul de douăzeci și cinci de case, Florentinova?” întrebă călugărul.

Florentinova, către care se întorsese cu scaunul, acesta, nu mai apucă să răspundă. Ușa de la uliță se deschise de perete și soarele puternic al după amiezei năvăli întăuntru cu suluri de pulbere luminoasă. Acum se desluși tot soborul, de după mese și de pe lavițele dela spate, oameni amesiecați, târgoveți, femei și mai cu seamă săteni. Trei însi noui intrară, cu părul mare, retezat pe frunte și la ceafă. Intrară la rând, de aceeaș înălțime, la aceeaș depărtare unul de altul, cu aceeaș umbră între ei și aplécându-se deopotrivă sub pragul de sus, deși, chiar drepți rămași, nu l-ar fi lovit. Erau cei dințai trei epitropi ai bisericii. Negreșit că-i mânase încoace vorba Ioanei, care se simțeau pe afară, umblând și punând la cale. Erau cunoșcuți vechi ai călugărului și își dădură binețe bucuroși. Ba' Anghel le împinse înante o măsuță joasă, cu păhările pline de o zeairă gălbioară.

— „Luați că e rachiu de cocoane, cu ananas și alte dănanăi în el, bun de bătârni”.

— „Nu uită, ba' Anghel, decât să mă ispătești cu spărtul dumitale, să-mi pregătesti un fedeleș de apă, cu toarte și tățără bună. Fu mâine pe la ceasul aista gândesc să rlec. Dacă vine Florea cu mine, l-încinge pe băiat cu el”.

Şefki, în colțul lui, simți că-i pune cineva mâna pe dăsagi. Rămăsese până acum acolo, cu ochii mari în odaia hanului, fără să se gândească să-şi lase jos povara. Era o lume nouă, aceea în care căzuse. De unele lucruri și de unii oameni de-aici auzise numai din zvon. Drumul lui fusese mai mult furioz, împrejurul hanului, peste garduri și prin grădini. Pe bătrâni aceştia în alb, ca tăiați din piatră, abia dacă-i zărișe de departe. Ba' Anghel il speria cu singur numele.

Când se întoarse, văzut pe Antonova. Anca îi stătuse toată vremea alături, fără să cuteze să i se arate. În mintea ei Şefki era fugitul, pe care ai casei și poteri puse pe urmă, nu-l putuseră prinde. Pescarul cu părul galben își croise o viață a lui, depărtată și grea la descurcat. O milă nouă de Umurli o cuprinse, privindu-l din preajmă și nevăzută, pe flăcăiașul acesta voinic și ars de vînt, care abia dacă mai aducea cu copilul de-acum un an. Cum să ajungă la el și cum să-l ție? I se îngrăndăreau zece începuturi deodată în gură. Dar dacă, la vorba ei, simțind ce i se pregătește, ar fi sărit ca din arc și s-ar fi oprit drept în răchitele și între loturile lui? Niciodată, dela fugă încoaace, vreunul de-ai lui nu se găseșe aşa de aproape de el.

— „Dragă Şefki, lasă jos dăsagii“.

Voice să zică altceva și se miră și ea de ce ieșise.

Şefki tresări, se uită pe el, văzut dăsagii și-i

scoase. Nu știă unde să-i aşeze. Anca ii arătă o firidă în perete. Ii tremurau picioarele. Ii era frică de urmare.

— „Bună ziua, Șefkì“.

Şefkì o privi lung.

— „Bună ziua, Antonova“.

— „Auziși ce zise părintele: adusești și icoana mea. Iți mulțumesc“. Se prindea vorbindu-i ca unui domn și cerându-i aproape bunăvoieňta. Nu știă dacă trebuia să-i fie necaz ori să râdă, dar nu putea altfel.

— „N'o adusei prea de departe“.

— „De mâine ai să scapi. Trimit pe Florea călăuză și ajutor. Destul bătu el drumurile cu hoții de cai în Sârbia și trecu Timocul înnot, cu unda subțioară, ascultând fâșiitul malului și cotind după zgomot. Să-și spele acum păcatele alături de omul sfânt. Ajunsei și eu până la Morena, dela Bregova, acolo, unde mai marele gării, unul Ristici, pusese să tae pomii ca să nu mai aibă umbră României din satele dimprejur și să se mai îndemne să vie cu trei, patru ceasuri înaintea trenului, dela Negotin sau dela Zaicear. Ne deprinsese limba, bată-l, și numai rău și nărod nu era. Dar plugarul, ca plugarul. Ii umplea locul de dăsagi și de traiste și, de unde se sculă, lăsa coji și semințe de lubeniță. Și-i dăduse gândul ăla haïn prin cap, de stă fară bătae de frunză, în inima câmpului“.

— „Vine Florea aici?“

— „Vine, da. El te căută și ieri în bazar, dar

nu te arătaș! Nu știi ce fu între voi acum e săptămâna și tare îi era dor să te vadă. Tu îl cunoști! Il mai are și pe dungosul ăla de Vanci cu el! Cum e mai nimerit ca să-mi ridice toată mahalaua în cap! Altfel era când vă aveați voi bine! Il mai țineai tu. De când plecași, multe nu mai sănt cum trebuie în ulița Cerșiei-mici".

— „Ascultă, Antonova. Eu nu cred că Florea ar vreă chiar atât să mă vadă. Uite ici!"

Și își deschise cămașa la piept. Urme de răni nebune, ca un joc de copil cu condeiul, îl brăzduau în toate felurile. Dela câte un loc, de unde ghiara trăsesese, lipseau bucăți mari de carne. Anca se înfrigură și își înălță ochii la Șefki. Ochii pe cari-i întâlniri erau însă plini de zâmbet.

— „Bietul băiat! Și cine te spălă de sânge, te unse și te legă? Singur, în băltile-alea blesteme?"

— „Rănilor astea mi le făcù el și cu Vanci. Le vezi, sănt aproape cojite. Carnea uită. Uitai și eu".

Zise, mai adânc și mai prelung, și se încheea la loc.

— „Auzii eu cevà de niște pui de erete. Dar cum îți făcură băieții rănilor? Poate din alta să ai necaz pe ei. Cât înțeleg, tu te apucași să vâri puii luati din cuib, în săn. Ce erau să facă decât să te zgârie? Mă mir că nu te gândiști".

— „Vezi că nu prea fu cum zici, Antonova! Puii nu-i băgai în săn decât la urmă, când Florea și Vanci mă țineau deasupra șanțului și

nu mai trăgeau. Vream să mă agăț cu mâinile de beden și să ies singur. Trăsei din cămașe puțin afară și lăsai puii acolo, într'un fel de groapă, ca să stea aşă și să nu m'ajungă. Totmai atunci ei deteră drumul. Dar nu-i nimic. De asta nu le port nici o pică”.

— „Tu ai tot inima bună pe care ti-o știam, Șefki“.

— „Antonova, îmi cerură băeții atunci cevă. Mi-o cerură pentru a nu știu câtea oară. Nu-ți mai spuiu ce. Nu e vreun lucru mare. Dacă nu Florea, Vanci nu se poate să nu-și aducă aminte. Ca dovedă că uitai de pozna lor, zi-le că sunt gata, să le fac ce-mi cerură“.

— „Bine, dragă Șefki, le zic. Le trimet chiar acu vorbă să vie. Nu știi cât m'aș bucură să te legi iară de lucrurile de care te rupseși de un an de zile! Și mult aș da să mă pui să chem și pe alții, nu numai pe Florea și pe Vanci“.

Anca ieși repede, aproape încurcată. Ea, aşă de bună de gură și de desghețată, se temea că spusese prea mult și nu nemereă vorbele. Pusese atâtea la cale despre Șefki, toată săptămâna, și mai ales de ieri începând, de când văzuse că nu mai are de gând să dea prin bazar! Se învinovătează că nu făcuse destul înainte. Cum putuse să lase o fată fragedă, ca Umurli, nedumerită de ce se petreceă cu ea, și pe un om haihui, ursuz și stângaciu, ca Ali, să încearcă să încerce să desnodareze unei atât de încâlcite trebi? Se uitase numai de peste gard, cum li se dăra-

până rosturile, își frânsese și ea câtvă timp mâinile și apoi se culcase pe urechea aia. Nu simțișe că alături fierbea o durere mai grea. Abă intâmplarea cu băetii și purtările tainice ale lui Viciè îi trăseseră pânza de pe ochi. Și i se părea acum că toți știau mai mult decât ea, și Florica ei, și vecinii, și Șefki, și trebuie să se oste-nească îndoit, ca să-i ajungă. Iar el stăteau înaintea lor, ca o pasare sălbatică bălană, cu alte obiceiuri, și ei căutau s'o prindă și să-i bagă piciorul în inel, întinzându-i pe palmă nade minciinoase. Să nu bagă numai de seamă, să le tragă un cioc de fier prin oase și să-și ia zborul, răsturnând tot împrejur cu aripile furtunoase!

După plecarea Antonovei, Șefki se rezemă ca înainte de stâlpul lui și se uită iară în odaie. Era liniștit ca după orice punere de treabă la cale. Așteptă.

Călugărul tocmai se întorcea dela cei trei epi-tropi, cu cari vorbise până atunci și căută din ochi pe Florentinova. Florentinova era o fată puțintică, răsărită încă dincolo, totdeauna urmărită de o nevoie. Tată-său se trăgea poate din satul de piatră de pe Dunăre, al cărui nume îl purta, dar aşezat de mult în Dii luase acolo slujbe de ale stăpânirii și se ferise să mai spue cuivă că e Valah; la fel fetele lui, că sunt Vlaică. La moartea lui, copilele, două crescute pentru alt traiu, se treziseră fără nimic și se apucaseră de orice, ca să scape. Scriitoare pe la poștă, învățătoare prin sate, sau pierite

câteva luni prin alte orașe pe la rude închipuite, rămâneau la fel de și de aprige. Aveau un simț rar de adulmecat întâlnirile și praznicele, unde puteau să se arate între oameni și, ca o cinste făcută acestora, să se ospăteze. De multe ori nici nu mâncau decât dela un praznic la altul. Se sfiduleau ca niște regine și sărăcia nu le umilea. Le împiedecă mândria. Nimeni, afară poate de Anca, nu le văzuse acasă. Iți făceai loc printr-o ușă deschisă într-o poartă de lemn, mare cât depărtarea între cele două clădiri de care se rezemă. Sărei că pe un părleaz pragul de jos înalt până la genunchi. Partea întâia din curte era oarbă, între două dosuri de casă netencuite. Făceai la dreapta prin gunoiu vechiu, pene de gâscă răvășite, talaj ud și putrezit, scamă de pustiu. O scără lipită de zid începea, cu trepte lipsă. Ferestrele dela pământ, unde fusese poate pe vremuri o tâmplărie, erau bătute în scânduri. Florentinovele ar fi fost în stare să vorbească și de acolo, de pe pridvorul spart, cu ostrețe de pălimar numai din loc în loc, ori cui ar fi întrebat de jos de ele, cu aceeaș măreție. Călugărul le întâlnise de multe ori și le cunoștea bine.

— „Și de ce ziceai, Florentinova, să nu dăm prin Ciorocălină?“

— „Poate unde e numai câteva căși acolo, ca o caraulă“, zise logofătul de strană. „Ea nu trece de douăzeci și cinci de căși. Iar, când trece, și de trec mor, și Ciorocălină rămâne iară

cu blestemul ei și cu ale douăzeci și cinci de căși, câte trebuie să aibă".

— „Nu de-aia", răsunse repede Florentinova, și-și strânse pe sub rochiță umerii ca de friguri. Ne duserăm acolo cu soră-mea, călare, acum câteva zile. Ea fu numită învățătoare în sat și vreă să-l vadă, și să vadă cum e școala și locuința. Dacă nu eră să-i placă, stăteau mai bine acasă sau plecă iară la ruda noastră, la doctorul, în Craiova. Lumea ne primi bine. Ne ieșiră înainte primarul, țăranii, se făcu praznic. Erau veseli parcă nu-i mai călcaseră oameni. Mâncărăm, băurăm, văzurăm ce-aveam de văzut, le mulțumirăm și încălecarăm de întoarcere. Pe lângă cai ne însoțeau toată Cierocălină cu pâini și colaci și ne rugă să-i luăm. Si când ne uităram râzând la ei, abia atunci văzurăm că erau cu ochii plini de puroiu și cu obrazul de bube vinete. Mâinile care se întindeau la noi, întindeau cu pâinea și colacii, și vărsatul negru. Izbirăm caii în pântece și fugirăm tipând. Când căutarăm îndărăt tot satul mișcă din steguletele roșii puse la cele douăzeci și cinci de căși, pentru fereală de boli lipicioase, iar femeile și bărbății strigau după noi cu brațele încă ridicate. Plânserăm toată noaptea în asternut și a doua zi nu știurăm cum să ne îmbrăcăm mai repede, dârdâind toate, ca să alergăm la altoit".

— „În fiecare primăvară se umplu satele de steguletele roșii ale scarlatinei și bubatului, iar spre vară se înalță cărdurile de Tânțari și de

muște, care aduc din Dunăre frigurile. Oameni sunt învățați și Dumnezeu îi apără", vorbi logofătul ca o mângâere, dar cu mintea în altă parte

— „Le vom duce noi cuvântul care mantue", răspunse călugărul, privindu-l cu stăruință. „Ce pot să însemne toate bolile aistea vechi și suferințele de azi, alături de veșnicia lui senină? Doftorii de suflete ne lipsesc, și drumurile dela cer, pe care umblă ei, sănt cele grele! De cei-lății, dacă nu poartă de grija azi Chezarul, are să poarte de grija mâine și steagurile roșii scoase în calea molimii au să cadă într-o singură zi. Steagurile negre ale împietririi de inimi și ale diavolului, fălfăe pretutindeni. Ca să le dăm pe ele jos, săntem noi aici, Pavale! Si mai bine te-aș vrea clopotar, care să tragă toată ziua clopotele primejdiei, decât preot cu cartea ta cea nouă, de unire a credințelor, în mâna".

— „La Roma ca și la Tarigrad, Isus e unul, și una cartea cu învățătura lui".

— „Eu nu vreau să mă războesc, logofete, cu părerea ta. Aproape îmi place că te aflu tot unde te-am lăsat. Știu că în sufletele în care o rătăcire sau un adevar sunt zdravăn înfipte, cine dărâmă, greu poate să așeze altceva în loc, ci lasă răni și ruini. Numai că ce sfătuiești tu e o nouă depărtare de Ierusalim. Alături de alte erezii, o nouă erzie. Lângă atâtea biserici de târguri și de înălțimi, un paraclis mândru și sălbatic de balta. Credința noastră e cea de demult, cum au primit-o dela apostoli sfinții pă-

rinți și ne-au dat-o moștenire. Ea e bătrână ca noi, cu bărbi lungi, aproape de Dumnezeu, tare pe litera dela început și pe tipic, fără adânciri și fără ispite...“

— „Nici eu nu zic altfel“.

— „Bine, lasă-mă să vorbesc! Alții au pus-o pe a lor să umble pe pământ, au dus-o mai departe, au subțiat-o. Sfinti noui au umplut calendarele, mănăstiri au cugetat și au învățat învățături cu alte tâlcuri, știința crucii s'a luat la întrecere cu știința lumii, cârja a vrut să se facă sabie și rugăciunea pentru Dumnezeu lege a vieții de aici. Din toate n'au ieșit decât o oboselă și o sete de Cristos, care, ca să se potolească, umblă, cum umbli tu, după o întoarcere la curătenia dela început. Noi n'avem trebuință de nicio întoarcere. Unde săntem e bine și putem să rămânem. Ieslele cu pruncul iată-le lângă noi, și lângă noi drumul pe care Domnul abia ieșit din mormânt, calcă necunoscut între Simon și Cleopa, către hanul din Emaus, al destăinuirii. Între el și noi nu mijlocesc decât cei ce l-au văzut, și câțivă schimnici și visători, mai mult ai deșertului și afară din biserică. Biserică, cetatea celorlalți, cu oști de călugări sau de doftori după ziduri sau în înaltele ei școli, la noi n'a putut să se nasca. Biserică a rămas o săracă poartă, cu ușorii mâncați de cari, numai de trecere, dar de trecere către cer. Credința duce pe sub acea poartă...“

— „Atunci ea ar putea să-și aleagă și alte porți decât aceea a bisericii?“

— „De ce vrei să mă abați, Pavele? Tu știi ca și mine că la noi credința s'a amestecat cu viața, și uneori ca un vrej scump nu s'a sfiiț, în ridicarea ei, să se împletească pe după erezuri. Numai că vrejul se deosibește ca aurul și vrejul nu-i strică. El amintește de timpul strămoșilor dintâi, de când pe alte tărâmuri, peste Mare, Scriptura legii celei vechi abia venea anevoie cu Macaveii către deșertul unde Ioan se hrăneau cu mierea viespelor. Ceeace a fost se păstrează în ceeace e și firul care s'a tors de aceleași degete veșnice nu s'a rupt. De aceea și eu, care nu sunt un om al bisericii ci un om al credinței, viu cu cele mai bune azime ale ei, pe unde ele lipsesc mai mult. Sunt supus chezarcăresc, dela sfânta mânăstire a Neamțului, pentru că noi de mânăstiri n'am fost învredniciti, și pogor la voi, ascultători de stăpânirea dela Sofia, trecând pela frații noștri slobozi de peste Dunăre, cum aş trece pe la ceice se închină Tarului tău, Vasile Ilici, sau cum am să ajung pe săptămâna cealaltă la descălecații prin plaiurile sârbești. Toți stau de vorbă cu Dumnezeu în acelaș graiu și oriunde răsună el, săntem acasă. Cine m'ar prigoni pe mine ar prigoni cu vântul, și cine l-ar prigoni pe el, l-ar prigoni pe Dumnezeu, iar cine prigonește pe Dumnezeu nu lasă în urmă nici pulbere. Eu leg de trecut și ies din Evanghelie, Pavele!”

Toți ascultau. Călugărul nu se încălzise, dar nu mai zâmbea. Vorbise anume pentru logofătul de strană, cu toate că se silea să nu pară.

In odaie lumina scădeă. Pe o poliță un șoarece mic ieșise pe marginea scândurii și mustăcea la oameni, cu ochișorii lui ca două alice.

— „Uite la el! Noi facem zdăniile cu cheluiială, și șobolanii stăpânesc geaba!“ strigă o femeie în rochie cu flori, de târg, atunci intrată prin fund.

— „Şobolanii mânâncă din avereia mea și tu n'ai să te amesteci, barză!“ o tăe ba' Anghel, supărăt că spârsese cu glasul ei liniștea. Dar „barza“, cum îi zicea moașei satul, avea pliscul râu și nu se dădu bătută.

— Să-l vezî, părinte, pe ba' Anghel, când adastă pe la ușă vreun nou nepot și eu sănătăinăuntru și i-l primesc. Atunci nu se mai strâmbă la mine ca acum, când dau după un șoarece, să nu mă amestec. Mai bine mi-ai pune și mie o bucată de pastramă și un păhărel, ghiuj ursuz ce-mi ești!“

— „Babă Leanco, tot aşă de ascuțită ai rămas?“ o întețî binevoitor călugărul.

— „Tot, și mai supărătă încă pe bărbați. Săracele femei, câte mai văzui și anul astă suferind sau murind pentru ei! Când e vorba de ținut gospodăria, ele! De făcui copii, ele! De îngrijit de ale sfinte, ele! Zău că nu mai știu la ce e bun bărbatul! Eu nu-l întâlnesc decât în cârciumă sau când e de înfruntat o femeie bătârnă“.

— „Sau când e să-i pue pe taler de lemn o bucată de pastramă grasă de capră și un pahar.

de vin înainte, ou fără plod ce-mi ești!" o întrerupse ba' Anghel, bufnind și făcând ce zicea.

— „Nu știu zău, părinte, la ce-ți mai pierzi vremea să le spui lucruri sfinte bărbăților! Posturile noi le ținem, pomenile noi le facem, bisericile noi le umplem. Noi aprindem candelete la icoane și punem pe Tatăl-nostru în gura copiilor. Biserica o duce femeia pe umeri. Dacă i-ar scăpa ei, nu bărbatul ar sări s'o ție. Creștini nu mai sănt nici câți pe vremea întâelor Rusalii, ale lui Sâmpietru. Creșt'nele acopăr pământul, ca Amazoanele din Alicașandria, într'o luptă de fiecare zi cu păgânii, cari sunt bărbății lor".

Ba' Anghel nu zise nimic și deschise numai ușa. La casa de peste drum tocmai se întorcea la cuib, în împletitura de coceni și de răchită de pe cutrupiș, o barză. Clămpăneau oscs și des. Oamenii râseră. Moașa întoarse spatele ușii și hangiului și se apleca spre gustare.

— „Eu vă ascult pe toți", zise Dinu Chlipir din Coșava, un prieten vechiu al lui ba' Anghel, „și mă tot gândesc ce păcat că Români de dincolo nu-și intinseră țara și peste cotu-ăsta. Sarăea e la ei, gazul la fel, blânilor nu mai puțin. Si sufletul nostru e tot acolo. Noi săntem niște bieți catâri. Azi luăm dela Bugari una, mâine alta. Câte se schimbară numai de când trecui eu în Cetatea, cumnat-de-mână de doisprezece ai! Trebuie să fi fost băetan frumos și deștept, cu limba mea iute și cu ochii albaștri, cari n'a-

veau ațele roșii de azi, ca de smalț plesnit. După ce fârși nunta, la trei zile, nu vrură să mă mai lase îndărăt și mă băgară acolo în șicoală. Până atunci nu știam buche. Și-mi căzù cartea aşă de dragă, dar mi-eră și de casă aşă de dor, că peste un an fugii, învățat, încoace. Cu cât apucai în anul ăla în Cetatea și cu cât mai citii eu singur, sunt învățător la mine în sat de patruzece de ai, mii de copii mi se vânturără prin mâini și nu mă pricep să zic după atâtea petrecute decât, ce păcat că țerenii la vremea aia nu-și întinseră țara și peste cotu-ăsta uitat!

— „Să se să intâmplat cum zici tu, Dinule, Ion Desculțu trebuie să se lase ieri mai jos pe Dunăre“, râse mânzește ba' Anghel.

— „Eu știu că n'am să mă bag la școală ta, bade Chilipir“, zise de pe lavița lui omul, săltându-și sumanul petecit pe umeri ca și cum să fie pregătit de plecare. „Pentru boala mea sănăt mai bune leacurile muscălești ale lui Vasile Ilici. Și când s'o înrcosi într'o noapte tot malul de dincolo să vă gândiți la îndrumările pe care le primii aici. N'am să mcr până nu le-oiu înțoarce-o cu vârf și îndesat ălor de mă goniră dintr'ale mele și-mi lăsară copiii și nevasta la mila satului“.

— „Ioane tu vorbești ca un tâlhar de drumuri. Pune cuvintelor tale de ură zăbală și, dacă n'ajunge, ia biciul și te lovește“, il înfruntă călugărul.

— „Părinte, ăl mai mic dintre copii mi se jucă

în praf lângă poarta casei, când mă luară vechilul cicocoiului cu doi oameni la curte, pentru nu știu ce blestemate de învoeli. Bătură la mine ca la făsui, de geaba. Ce-mi arătau în condiția lor nu era drept și cât mă scoteau dator nu puteam să cunosc, sau mă robeam tot anul viitor. Si pe când le ziceam, cu pumnii după ceafă și peste gură; stați, mă oameni buni! dați mai cu milă fraților! dar, fir'ați ai cutăruia, n'ăți vreă să mă schilodii? ei își căutau de treabă. Până mă repezii la gard, plin de sânge, smulsei o șipcă și, când mă învârtii odată, ia-i de unde nu-s! Trăsei de necaz și în vreo trei geamuri dela conac și o luai spre Dunăre. Copilul era tot în praf și se uită mirat la mine. Intrai în casă să-mi iau cevă și nu nimerii decât sumanul ăsta, că în vânzoleală mi se ferfenițise cămașa de tot, și cavalul dela grindă. Jandarmii și argații erau pe urmele mele, cu frânghii uđe. Sunt trei zile de-atunci. Nu mă născui tâlhar, ci băiat de gospodari. Alții mă făcură tâlhar".

— „Știu eu pentru tine niște pietre cu tufișuri deasupra Ohridei", se băgă în vorbă încă cineva din ceata tăcuților. Picioarele lui lungi întinse sub masă mișcau pe când vorbea ca din clopoței fără sunet din iminei negri foarte aduși, cu ciucuri mari de ață în vârf. O mâna se oprise pe mătăni, iar alta căută cevă în seleaf. Mînteanul flocos ii ajungea până la marginea fustanelei: „Dar cavalul poți să-l lași liniștit cuivă de aici. Din alte unelte cântăm noi pe munte

când se arată jos, pe drumul lat abia cât încape o căruță de poștă, vreo caraulă de arnăuți sau de Cerchezi dinspre Corcea. Hai să fii macedonean cu noi! Peste trei zile mă întorc. Te fac ajutor de chirigiu și într'o săptămână ai să vezi Presba și oamenii noștri veniți să scoată din dăsagii de pe caii de tovar praful și plumbii de pușcă. N'o să-ți pae rău! Ți-o spune Apostol Doda. Ce le făcură maimuțele galbene Muscalilor putem să le facem mai bine noi, Turcilor, și să scăpăm de ei Macedonia și pe creștini".

Ajuns aici Doda își oprî jocul ciucurilor de scamă și se întinse înainte pe masă, descooperind bine sub colțurile ilicului brâul puternic până sub coșul pieptului. În el erau umflături care puteau da de gândit și unde o mâna de prinșă găseă repede la o nevoie, ce-i trebue. În mijlocul odăii venise ușor un turculeț, ca la o chemare. Era un băiat bălaiu, cu fesul roșu pe un păr ca un scul de mătase încurcat, încurcat ca de degete de fată, care s'ar fi jucat în el. Ochii lui nu vedea decât pe Ion Desculțu, care-și aducea din când în când, cu aceeaș mișcare smucită, sumanul pe umeri.

— „Uite-ți cavalul, bade Ioane".

— „Îl dădui pe un pește într'o zi de post și nu mai e al meu. Dar tu de unde ieși?"

— „Auzii de-aseară că nu luași altcevă de-acasă și ieșii din baltă să îți-l aduc".

— „E crestat și ars de mine într'o vară la oi. Eram flăcău cevă mai răsărit decât tine. Câte

cântece mai curseră prin găurile lui! Pe urmă, ia, mă cutrupiră necazurile și din brâu, cavalul său la grindă. Numai iarna, când bușneau moș-crivăț prin pod și guia ca purceii de-o lună, ridicam ochii și dam de el. Il luam, îl încercam, dar nu mai zicea ca pe vremuri. Răgușise lemnul, iar sufletul din mine nu mai era ca argintul, să-l curețe. Il puneam la loc și mai trecea un an. Până venie furtuna astă și plecai, fără să știu cum, cu el în țară străină. Tine-l tu, băete, e mai bine".

— „Și eu am să plec în altă țară. Tie-ți aduce aminte de acasă, unde ai să te întorci".

— „Când m'oiu întoarce eu, n'are să-mi mai arăde să cantat. Pe multe căși de ciocoi are să bată atunci din aripă cocoșul roșu. Cum ne spuneau Vasile Ilici că făcură țăranii la Muscali. Dar, dacă vrei tu, uite și-l iau, și de-oiu mai suflă vreodată în el, am să mă gândesc la tine".

— „Imi furași cu cavalul tău un comitagu, păgânel de baltă", mormăi Doda și se lăsa iară pe spate, clătinându-și imineii cu canafuri.

Şefki nu mai auzi ce zise Aromânu, după cum n'avea să mai audă nici altă vorbă spusă de cineva vreodată în han. Cu pașii grei ieși pe ușa dela curte. Toată latura cu umbră, plină de capete nelămurite, se uită după el. Vasile Ilici, Rusul, care trecuse prin amândouă revoluțiile, din Ianuarie și din Octombrie, se făcuse câtvă timp lipovan pe la Periprava prin Delta și ajunsese, tot urcând pe Dunăre, la Dăi; Ion Desculțu,

țăranul din Mehedinți, care dupăce în Maiu umblase rara, rara, prin expoziția din București și încremenise subt balonul de mătase galbenă dela poarta cu turnulețe și steaguri, venise în sat și la sfârșitul lui Iunie fugise la Bulgaria de răul ciocoiu; Apostol Doda, Fărsherotul, plecat după ajutoare și sfaturi spre Miază-noapte cu roți de cașcaval și gata să ia drumul îndărăt cu puști și ghiulele de mână; ba' Anghel Lepădatu, care-și aducea aminte că odată fusese Tânăr și fără griji, prin luncile cu sălcii și anini ale Jiului, până când o fată focoasă de dinoace, mai Olteancă decât el, îl luase dușea și luat rămăsesese; Pavel al Băsului, logofătul de strană, care zidise din cerșit prin țara-românească biserică din Kumbair, și din alte rătăci, acestea sufletești, râvnează acum să ridice biserică nouă, de gând, cu turle necunoscute; Dinu Chilipir, învățătorul de buchi, muncit de suferință că e străin la el acasă și că nurai o mică revărsare de țară l-ar putea cuprinde; Dumitra lu' Ghiozdăș, „barza”, care n'avea decât milă de atâta adunare de bărbați colțuroasă și stângace; Natașa Florent'ova, fata fără vîrstă, cu ochii aprinși deodată de vedenia fulgerătoare care se depărta într'o rază de asfințit.

— „Bietul Şefki!” zise călugărul dupăce băiatul trăsese ușa în urmă. Noi pentru el săntem veacul nou, raiaua care s'a sculat și-a izgonit stăpânii. Trece prin lume ca un om mutat în somn pe alte tărâmuri. Il vezi că nu înțelege ori

cât e de ager și se silește, iar de întrebat e prea mândru să întrebe. Toată istoria mai veche se crapă și cade cu el și cu toți Turcii căti s-au mai păstrat pe-aici, cum crapă și cade câte un colț din cetatea Diului. Nimeni nu mai caută să-l ție".

— „Din an în an se fac mai puțini”, susține Florentinova.

— „Ei își duc viața lor, și toate ale țării, oameni și lucruri, trebuie să se arate altfel, privite de ochii aiștea de sub sesuri și turbane, decât ni se arată nouă. Noi între noi și abia ne ghicim, că ne săntem cei mai mulți rude, și creștini toți. Vine unul, spune cevă, s'adună mai mulți, se despart iară și fiecare duce acasă vorba ca o bucată de azimă, tot din alt grâu și cu alt gust, pentrucă a trecut prin palmele lui tot de alt om. Bulgarii ar judecă toate cele de aici într'un fel, de nu le-am recunoaște puse sub ochi; Români, după gospodăria lor mai strimtă și mai mult țărănească și cu ce mai știu de-acum o sută de ani sau mai trece Dunărea de dîncolo; Spaniolii Sefardim din Cetate, cum îi arată Talmudul și sinagoga după a doua ieșire, de acum patru sute de ani, din pământurile regelui creștin; Turcii, ca foști domni, departe și prin credință și prin timp, cum îi privim și noi pe ei, ca pe niște călăreți tesuți în covoare. Staț cu sulița la șa, pe calul cu coada fuior, găurindu-te cu ochii; te dai la o parte speriat, dar nu trec; fierb în loc, fără ființă și numai cum vor

fi fost odată; Turci de poveste și de lână colorată. Aceeaș lume ar ieși în patru, fără să semene două împreună deși înaintea lui Dumnezeu e neschimbată și una singură".

— „Lasă-i Ântime, cu scarta și cu legea lor“, zise făcându-și loc printre mese ba' Anghel, „să se ducă și ei cum simt că mă duc eu. Oasele încep să-mi scârțâe și cutrupișul hanului să se burdușească, amândouă ca de un vânt, de vântul anilor. Ca mâine are să fie o casă părăsită la o margine de drum, și nimeni n'are să se afle care să-și mai aducă aminte de noi și de vorba noastră de astăzi. Eu subt o cruce în curtea de-alături, iar voi cine știe pe unde. Dar până atunci să ne ținem dârji și să ne împlinim rostul. În soba a mare încap numai bine după cînă zece bărbăți. Alor cie lipsesc le trimet eu până la vremea aia cuvânt. Avem de isprăvit oarecari treburi, și, dacă le isprăvim, mâine, părinte, poți să pornești iară în căile tale!“

Şefki dăduse din pridvor în curte și din curte în șosea, cu acelaș mers de cale lungă. De cum intrase în han, ii sunaseră în ureche vorbele de-aseară dela foc. Lumea aceea se zbăteă, colindă locuri necunoscute și cu primejdii, iscodă, întărâtă, mișcă stâlpii pe cari stă pământul, iar el, cu toți ai lui, priveau. Nimeni nu-i vedea și nu-i chemă. Erau ca niște năluci străvezii intoarse după sute de ani între oameni, cari își căuta de ale lor alături sau treceau prin

ele fără să le bage în seamă. Pățise și el ca băiețelul otacului, când nu putuse să ia dela Ion Desculțu decât cavalul, și încă după ce hotărîse să cânte din alte scule, și ca ceaușul care ținuse de dărlogi calul învățătoarei socialiste dinaintea casei unde se chibzuiâ despre o nouă aşezare a vieții. Dăsagii de cărți ai călugărului îl apăsaseră, acolo în ungherul lui, mai greu decât povara lucrurilor dinăuntru. Iar când, îi luase de pe umăr, se simțise ca o bârcă din care ridici deodată, cu o macară, toată încărcătura. Abia se mai răbdase în casă. Vreă să plece, să răsuflă lacom, să cânte. Era ușor, era tare, era slobod. Aveau și ei o lume, unde le priă, și n'avea decât s'o caute. Ea îl așteptă în altă parte, prin orașe cu bolti albe și prispe înalte în soare, și pe corăbii la țărmuri cu smochine.

Îi venea în minte cafeneaua joasă, de lângă vamă, pitulată între pomi, pe unde trăgeau în scurtul lor popas drumeții apelor. Acolo trebuiau să se găsească și acum, la filigenele de cafeă, trei, patru căpitani mustațioși, cu fețe ploieite de vânt și roase de sare, ca niște bani de aur ai Mării. De căteori stătuse jos pe un colac de papură și-i ascultase! De căți nu se îndrăgostește și nu s'ar fi rugat să-l ia, spre Trapezunt sau altă gaură de stâncă, din Arhipelag! Până când la urmă, neputându-se indură să se rupă de-aici, nimerise sub cortul ceaușului, în marginea Cutovei.

Astăzi se judecă și-și dădea seama de gre-

şală! Fugise, dar n'avusese înima să fugă până la capăt. Se abătuse pe subt un cotlon de mal pe-aproape, de unde mai putea să vadă acoperișul cu turturtele de sub geamie. Avea un gând și nu îndrăsnea să și-l mărturisească! Fuga aceea ținea încă. Ținea cu ocoluri și întârzieri, în văzul unei întregi mulțimi, care încunună bedenul și făcea haz. Trebuia să se hotărască și s'o apuce iară drept, peste orice piedici și cu orice sângerări. Să iasă la un liman și să stea locului însfârșit, scăpându-se pe sine și scăpând și pe alții de ceeace era scris, dar nu se cuvinea să se întâmple.

La început voise să piară în adevăr, punând la mijloc mari și țări, și nu pierise decât în închipuire. Arătase mai mult printr'un semn că se socotește plecat, și rămăsese. Treceau printre aceiași oameni, ca și cum ar fi avut pe cap tichia care face nevăzut a basmului. Il vedea toți și se învoiau toți să tacă. Il așteptau să se vindece de toana-i copilărească și nici că mai încercau să-l aducă îndărăt. Unde să-l aducă odată ce nu plecase?

Trebuia să piară acum aevea. Să nu se opreasca decât pe la Rodos, pe unde, după spusa prietenilor lui Spanioli, sunt oamenii cei mai înalți de pe pământ, sau pe la Beirut și mai la Miazăzi, pe unde poporul pentru care s'a făcut lumea aleargă după orașul Kiteș, ieșit cu finici și cu fântâni din deșert și surpat iară, când îl calcă întâiul pas, cu finici și cu fântâni

în deșert. Un căpitan dintre cei patru avea să-l scrie într'o condică. Zece oameni cu sesul pe o parte, desculți și cu mâinile proptite în brâu, aveau să-l privească urcând, dela catarg, de pe punte și din marginea copăstiei și să judece după pas vlagă nouului tovarăș. Iată-l sus! De bucurie se repezea la întâiul marinar și-l sărută pe amândoi obrajii. Apoi se aruncă, sărind câte două trepte, dedesubt în odaia mașinilor. Marinul se ștergea de pupătură, se uită la ceilalți și deodată izbucneau în râs toți. I-așcultă, de jos, și cum alergau la treaba intreruptă: unul la zvârlit găleata pe scânduri, unul la scos gluga de mușama de pe roata cârmei și altul la desfăcut și tras parâma.

Aveau să pornească. Să plece către Mare, iar el să stea în fund, ca să nu vadă și să n'audă locurile copilăriei, cu chemarea lor de ziduri, de minarete și de feregele.

Trecuse de pământul bisericii și grăbea acum pe creasta șanțului. Până seara putea să îspravească. Se întorcea apoi la han, să încheie celealte socoteli.

Celealte socoteli se vede însă că nu voiau să mai aștepte. Șefki iși încetini fără voe pasul. Un tremur de cârcel îi scutură pulpa dreaptă. Pe partea cu porumb a șoselei veneau trei însi. Dând din mâini și vorbind, în frunte era Antonova. Se duse chiar ea după ei. Indărătul Antonovei băteau marginile Florea și Vanci. Il zăriseră înainte să-i descopere el. Se codeau.

Până și femeia păreă să aibă nevoie de ajutor. Simțea că băieții slăbiseră și se temea să nu-i scape.

— „Ti-i aduc, Şefkì!” strigă ea de departe, aruncând vorba ca o punte.

Şefkì se opri de tot. Era bine și aşa. Trebuia, înainte să plece, să înceapă a-și plăti din datorii, capete și dobânci.

Nepăsător ce tropăia prin pulbere, Vanci ăsta! Si-o însemnă pentru mai târziu. Florea parcă se supse pe după maică-sa. Mincinoasă viață își făcuse dacă doi omuleți puși pe stren-gării, cum erau cei doi vecini din Cerșia-mică, aduși ca de funie de-o femeie, i-o putuseră scoate din țâțâni! Si nu cumvă se răzbună pe ei de-o vină care era numai a lui? Ce știau ei că se înfățișează înaintea unui scaun de judecată? Că osânda era și dată și că uneltele pedepsei se pregătiseră? Ca să nu se mai gândească la altcevă, își duse repede mâna în sân, apăsând rănilor, care-l mai dureau. O coaje se rupse și degetele ieșiră pline de sânge. Eretele înainte să lovească, își încrâncenă ciocul în propriile mărunte.

— „Să știi că basmaua o dădurăm, Şefkì”, zise Florea grăbit, când nu mai fură decât la cinci, șase pași.

— „Bine. Știam”, răspunse rar Şefkì, „dar nu e vorba de basmă acum”.

— „Să nu te fi gândit iară la vreo ispravă ca a de fu ieri săptămâna”, făcù Vanci. „Nu ștui

ce-o fi la tine în sân, dar de pe palmele mele trei rânduri de piei se duseră. Dacă nu se spălară în șarampoi, mai poți să le găsești pe funie".

— „N'ascultă la gura lui, Șefki!“ sări Florea. „Dacă vrei să ne împăcăm, gata sântem. Uită tot ce fu. Să nu mai vorbim!“

— „Mă gândeam“ zise Șefki, întinzând mâna către Antonova care vreă să se amestece, și făcând-o numai decât pumn, ca să nu se vadă sângele; inelul îl scosese de ieri, „mă gândeam că singur eu suferii. Dacă nu vă fu nici vouă bine, cu-atât mai lesne. Atunci sântem ca și împăcați“.

— „Cuminte vorbă spuseși, Șefki băete“, ofță Anca, intrată în sfârșit în firea ei. „Ce-i aia la niște prieteni de mici ca voi, să nu puteți să vă vedeți în ochi pentru nimica toată? Destul ne amărîm noi oameni mari, aşă, fără rost. Asta e semn de bătrânețe. Tinerețea e veselă și fără gânduri. Nu pune la inimă. Curând îi sare bâzdâcul și curând îi trece. De-acum vă las liniștită. Puneți la cale ce-aveți de pus la cale. Nu-mă băgați de seamă, să nu iasă iară vreo drăcie măi brează decât a de acum opt zile, când pornirăți tot pentru o ispravă copilărească și măi să ajungeți la cuțite. Eu mă reped la părintele Antim. Când s'o înseră veniți la cină în sobă mică. Atunci o să avem noi cevă de vorbit în patru ochi spre binele tău, Șefki. Te văd acum băiat în putere și copt la minte. Nu se poate să nu ne înțelegem. Tu nu uită, Floreo, să te depărtezi pe undeva, că măine pleci!“

El lăsă într'adevăr liniștită. Iși zicea întâiu că Şefki el singur fusese mânat încoadă de un dor de casă, fie că iși da, fie că nu-și da seama; altfel ce l-ar fi pus să vie? și pe urmă că tot copiii puteau să-l câştige mai cu ușurință. Ce-ar fi fost dacă, dela jocul lor, astăzi, deseară l-ar fi întors acasă? Se putea prea bine! De ce să nu se poată? Chiar aşă era să fie! Ce minunare pe Viciè! Le-arătă ea lor cine era Anca din neamul Lepădaților și câte ar fi fost altminteri dacă nu se apucau să facă pe ișteții și să se ascundă de ea cu tot felul de potrivelii turcești incurcate. Si porni veselă spre han.

Băetii lăsără șoseaua și se afundară în grădină. Vanci era fără grijă ca de obiceiu, numai că poate mai zănatic și mai pornit. El nu crezuse niciodată într'o răzbunare a lui Şefki. Așteptă să audă de ce-i chemase și se pregătea de ceva boacăn, gogonat, de ținut minte. Văzuse de curând de ce-i în stare băiatul. Avea incredere. Celelalte, temerile lui Florea, erau prostii. Ce cursă? Ce pățanii? Si, la urma urmei, erau doi și niciunul cu degetul în gură. Câteodată o luă înainte drept, zdrobind dovleci, rupând curmee de fasole. Apoi se potolea și sta să vie și tovarășii. Florea, în schimb, era tot tulburat și nu îzbutea să se deschidă. Se uită pe furiș la Şefki. Nu-i intră în cap că-l vede atât de pașnic între ei. Il cunoștea mai bine.

Deocamdată mergeau alături sau săreau peste brazde, fiecare cu gândurile sau cu temerile lui.

Sub nucul din marginea moșiei Lepădaților se opriră. Șefki se așeză și le făcù semn și băeților. Il ascultară. Iară avea întâietatea ca pe vremuri. Vanci se lăsă lângă el. Florea încercă, dar se răzgândi și rămase în picioare.

— Auzii că mâine o iei cu dervișul vostru spre Timoc, Floreo. Peste două, trei zile n'am să mai fiu nici eu pe-aici. N'o să ne mai întâlnim".

Florea nu-și credea urechilor. Pleca? Ce băiat de treabă, Șefki ăsta! Simteau că întotdeauna i-ar fi fost frică de el. Nu putea să-l mai vadă decât plin de sânge în marginea apei, cu pumnul la ei. Ușurat deodată, se ciuci chiar unde se găseau, ca și cum l-ar fi strâns cineva pe niște arcuri.

— „Și unde ai de gând să te duci, Șefki?"

— „Parcă eu știu? Știu atât că de unde mă duc nu mă mai întorc îndărăt".

Și mamă-sa care-i spusese să-l ia domol că să nu-l sperie, că de-acum puțin mai avea și venea acasă! Tot de geaba! Bătrânii îi fac și-i ţin pe lângă ei, dar nu-i înțeleg. Le cresc și mici peste cap.

— „Te duci și nu ne luași măcar odată la pește", zise Vanci alene, trântit pe spate și cu ochii în frunzele pline de umbră. „De mult mă tot gândesc eu la o mică ispravă pe apă. Tu și lucrași cu pescarii, Floreo. Păcat să nu folosești câte deprinseși atunci. Tare chef aș avea de-o seară de pescăreală ca asta!"

Şefki îşi îndreptă încet către el ochii scânteitori:

— „Ce nu făcurăm până azi, putem să facem azi. Eu şi-aşă vream să ne întâlnim odată şi să petrecem împreună. Buni, răi, voi îmi sănăteţi singurii prieteni. Şi nu e bine să ne despărţim cu vreo părere de rău unul de altul. Dacă vă sănt cevă dator, spuneţi-mi. Să mă plătesc“.

— „Când i-oiu aveă, am să-ţi dau zloţii de ţi-i luarăm“, şopti Florea uitându-se în altă parte.

— „Dar nu e vorba de niciun zlot aici. Aşă sau aşă puii ii avui. Să facem ce zise Vanci. Şi decât un ghiveciu cu carne de oaie la han cu oamenii mari, parcă tot mai bine nişte peşte fript hoţeşte, la foc mic, în Ostrov, numai între noi“.

— „Al tău sănt, Şefki“ strigă Vanci şi sări de jos. „Eu nu plec, auzi tu? eu nu plec nicăiri... Şi Florea se gândeşte să se agaţe sub vreun tren la Calafat şi să nu mai iasă de-acolo trei zile şi trei nopţi, unde l-o duce. Numai eu nu plec, şi tare-aş vreă să se ducă vestea de noaptea asta. Să facem un foc să se creadă că s'aprinde tot stuful. Ştiu eu un loc la o limbă de sălcii“.

— „Timpul e numai potrivit. Peşte cade mult. Şi nu ştiu cum mi-adusei aminte adineauri, când şedeam de vorbă cu Antonova, în han, de ce-mi ceruşi tu, Vanci, în Dii, acum în urmă. Dacă n'o facem azi, n'o mai facem niciodată. De-aia vă şi trimisei vorbă“.

— „Nu te lua după Vanci, Șefki! Azi nu-i sănt boii acasă și lesne ar putea să facă vreo prostie. Crezi că venea el încoa de bunăvoie? Dar ne spuse mama că chiar luna ce vine vreă să trimătă la București, la învățatură și procopseală, întâiul pe Florica și după ea pe Petriția. E un om aici care-i întoarse capul cu câte-i povestiri de expoziție și de lumea de-acolo. Eu nu văzusem încă pe Vanci furios... Fetele se duc. De-acum rămâne și Umurli singură”.

— „Hai, Șefki, spune, ce facem? Vii tu cu târna plină ori te-ăi îndură să ne lași să ciupim noi ceva dela Turcii tăi? Dar trezește-te! N'auzi? Unde-ți sunt mințile? Ce-ți pasă ție că pleacă Florica?”

— „Eu”, începù Șefki aproape gâfăit, „trebuie să mă duc la otac să-mi iau rămas bun dela ei. Până mă întorc, voi puteți să căutați niște vînteare pe grindu-ăl mare. Apele se cam traseră și luna ieșe târziu. V'arăt eu bețele. Puteți să luați lotca și puteți să vă duceți și cu piciorul. Nici nu vă stropiți nădragii, dacă vi-i suflecați bine. Să băgați numai de seamă să nu bălăciți. E acolo un adăpost de unde toate sună întreit, ca din megafon”. ?!??!

— „Să nu dăm de vreun necaz, Șefki! N'ar fi mai bine să aduci tu vreun crap în sân?” zise Florea speriat fără să fi putut spune de ce. Vanci se aruncă între ei ca un nebun.

— „Ce pește'n săn? Am poftă astăseara să desfac chiar cu mâna mea câteva vârșe, și nu

deia alții, ma dela Turcii lui Şefki, pe care-i cōcoleă mai mult decât pe tat-su. Hai, Şefki, să-mi arăți locul. Dacă-i e frică lui Florea crap-însân, merg singur. M'oiu descurcă eu și aşă ne-priceput, acolo prin sfori, dacă pricepuții se lasă pe vine și dârdăe".

— „Dacă vi-e frică, rămâiu și eu cu voi".

— „Āuzi, frică! Du-te tu la otacul lor; tocmai bine ni-i tii de vorbă! și lasă-ne pe noi să lucrăm cum știm. Mai rău ne-ai încurcă. Are să-ți placă și ție ce-o să luăm. Prospătură pe alese! Iar tu fă bine, Floreo, frate, decât să stai aici plouat, de-o șterge și găsește pe la ba' Anghel vreo ploscă cu cevă udătură pescărească și vreun colac, doi. Vezi numai să nu te prindă și să te descoase Antonova".

Floarea se pierdă prin porumburi, fără să zică nimic. Aveă el aşă ca o īndoială, care-i lua orice voință. Ar fi ascultat de oricine și la orice. Nici nu cereă altcevă. Asta îl scutea cel puțin să se gândească.

Băetii o luară pe sub floarea-soarelui, spre pârleazul din fund. Mergeau încet, ca să-i ajungă. Vanci încercă să scoată o sămânță din tipsia crudă încă a unei flori plecată greu de amurg peste capetele lor, și se treză cu un bărzăune în palmă. De ciudă o rupse toată și o aruncă peste gard. Floarea fălfăi din cercul de foioane galbene, ca o da'reă din panglicuțe. Două, trei viespi se ținură după ea și pieriră și ele dincolo în câmp. Şefki se opri și și încinsese mai

bine brâul, ca la o pregătire de drum sau de furtună.

Soarele căzuse după dealuri. Aerul se albăstreă. Fierbințeala zilei se înălță ca o pâclă și se risipește în văzduh.

Cei doi drumeți răsărîră deodată pe gard. Vanci era mai îndesat și arătă mai scurt în hainele lui roșietice, drepte și fără măldure după scobiturile trupului. Pălăria de pâslă pe ochi, ieșită de ploi și de soare, îl facea crunt peste vîrstă și fire. El căută îndărăt, nerăbdător, lacula albă și la acoperișul de olane al hanului, strâns alături ca un test. Șefki îl întrecea aproape cu tot capul. Fesul aprins, care-l înălță și-l subțiată, cămașa vărgată plină de vînt, brâul pestriț, îl faceau ca un paznic de flori, îmbrăcat în culorile lor. El se uită înainte, peste arături și crânguri, măhnit de tot felul de gânduri. Hogaia făcuse din el un mic învățat și otrava înțelepciunii primite îl desbînă și-l rodează. Sângele din două neamuri se luptă în vienele lui și-l tragea când intr-o parte când într-alta. Uitase că e cu Vanci și poate și încotro pornise. Păreă o podoabă a locului, născut într'un anotimp mai sprințar, și trecătoare cu el. Seara avea să-l scuture ca pe un om de iarbă în sânul ei.

— „Vine!“ zise fără veste Vanci și sări afară. Șefki tresări și, fără să se întoarcă, își dădu drumul după el. Peste puțin îi prinse dindărăt și Florea. Lăsase vorbă că au să vie ceva mai

târziu. Dinspre partea aia nu eră nicio grijă. Iși împărțiră merindea și porniră prin miriști, pe lângă roți cu apă de grădină și peste ceară către gura Părăsitei. Li se păreă mai cuminte să n'o ia deadreptul și eră și preă de vreme. Așă, o țineau cât găseau uscat, tot în văzul Dunării. Subt Cutova apucau grindul și așteptau ascunși în porumb până se limpezează întunericul. Întâiu plecă Șefki cu lotca și, tiptil pe urmele lui, ei. După vreun ceas se întâlneau tot acolo și se strecurau la locul ospățului. Acum îi ducea Șefki. Atunci avea să-i ducă Vanci.

Şefki eră cu trei pași înaintea lor. Se grăbea. Scăpă așă și de vorbă și scăpă mai repede și de zarea de minarete și cutrupișuri joase roșii ale Diului, ivită iară deadreapta. Florea, care ducează plosca, o ploșcă grea de naș, morămăia:

— „Şefki, tu ăi fi bun de toate, dar de prieten nu ești bun. Iți place să hotărăști singur, iar ăilalți să asculte. Așă sănăteți voi Turcii, săraci, măreți și fudui. Fesul vă face, că vă deosebește, iar turbanul e ca un cuib de barză. Dar să nu-ți iasă odată prost fudulia asta! Acum nici nu te uiți la noi. Ca niște câini trebuie să ne ținem de călcâele tale. Mă mir că nu rupi vreo joardă de salcie, să ne mai și arzi peste greabăn, după toate alealte“.

Vanci flueră plăcăsă, de cât aveau de adăstat, și smulgează din treacăt nulele de răchită. Vrea să-si impletească până la noapte o târnă,

în care să deșerte peștele. Din când în când aruncă și câte o vorbă, pe care n'o auzează nimeni.

Şefkì nu răspundeă nimic. Iși lungea numai pașii. Casa podului rămase îndărăt și rămase îndărăt și gârla amețită de atâtea cotituri. Pădurea argintie, cu mișcarea în loc de frunze altfel la boiu pe cele două fețe, pe care le arăta pe rând ca o înmuiere în răcoare, li se puse zid înainte. Cei trei p'eriră în lăstari. Ca de mersul a trei mistreți tineri frosneau și se deschideau părțile crăcile în drumul lor. Dar un freamăt neîntrerupt mai tainic decât al vântului și mai catifelat decât al unei mulțimi, începuse să se deosebească. Șefkì îl prinse cel dintâi și zâmbi. Era un zâmbet de față încă posomorită și cucerind-o treptat până sub ochi ascuțiti și triști, ca o văpae de lună, care urcă pe un turn. Când ajunse acolo hă'atul se opri și făcù și pe ceilalți doi să stea. Prin desis sclipea ceva. Dunărea curgea subt mal, aproape, în ochuri de horă sau în înfrigurări schimbăcioase și fugărite, se lovea fără zgromot de ostroave sau ridică puțină coamă sforului apei. Aceiaș fior trecu prin toți. Erau copii râului și nu ruteau să-l vadă liniștiți. Din câteva salturi ieși-ă la lumeniș.

Albia era abia în stare să încapă atâta undă. Îucăti de pământ rupte, cu câte o salc'e mustăcioasă alături, se sfârâmău și plecau încet. Până când cöpacul se urnea și el, iegănat și căutându-și cumpăna. La douăsute de brațe voinice de uscat se învărteau roțile a trei mori. Se ve-

deau de-aici, șaică bătrână lângă șaică, legate cu lanțuri de fund, și se vedeau gospodăria săracă de pe ele. Rufe tremurau la zvântat. Un cocoș tipă dinăuntru la cea mai apropiată, cea-sul serii. Poate că era singurul locuitor al casei de pe apă. La grătile din dreptul ușii, unde sătă priponită lotca, nu se vedea nimic. Îndărătul lor se mișcau mici ca niște mosorele, în pale albe de fum, vagoanele unui tren pe liniile de marfă ale Calafatului.

Băeții se dădură până în margine și-și îninuară tălpile. Ghetele și le prinseseră în șireturi de cingători. Răsuflari de câteva ori adânc, beți de miroslul de putregai și de mâl cogorit. Fluvial venea nesfârșit de după maguri păduroase și trecea măreț desfăcându-se în brațe pe după ostroave, umplând porturile, bătând zidurile sure și purtând cu el în zarea amurgită minarete de aur răsturnate!

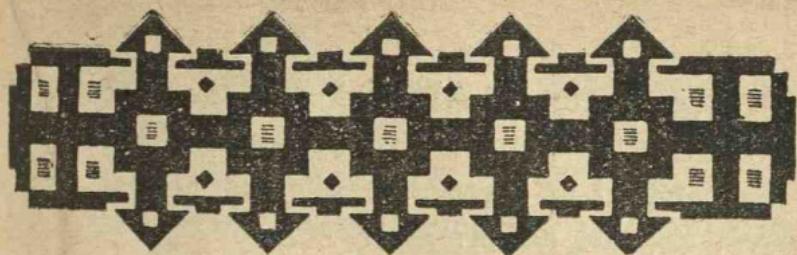
O veselie fragedă ii năvăli. Erau trei draci ce copii plecați la gârlă. Se alergară plescăind și alunecând. Florea vreă neapărat să se desbrace și să se ducă să dea ocol morilor stăpânite fără zgromot de marea mișcare rotundă a roților, care stropeau lumini din treptele lor piezișe. Plosca spânzură de curea, uitată într-un crac de salcie. La colac nimeriseră niște cercetași de furnici roșii întârziate.

Vanci aruncă atunci cu o piatră. Piatra călcă de cinci, șase ori luciul, ca o rândunică. Ceilalți se uitări uimiți ca și cum ar fi fost întâia oară

martori unei asemenea isprăvi. Se aplecară și ei, scobiră după rămășițe de prundiș și întrecreea începù. Erau certuri și râsete când să se hotărască cine dăduse mai departe sau mai sus. Florea își făcea vânt, pe când Șefkì cu mușchii tari de tras la lopeți, se răsucea icnind în loc și piatra cădeà cu un gâlgâit dincolo de ale tuturor. Cine, văzându-i, ar fi ghicit la ce porni-seră și ce sta la capătul acestui joc, așteptând fără milă și fără grabă?

Și în acelaș timp, undeva în sus, crapi ochioși, somni aprigi, știuci albe, roșioare iuți se mișcau pe lângă vârșele scufundate în răspântii bune și cu un tremur de aripioare străvezii sau cu o bătaie de coadă, intrau. Bețele se clătinau de un vânt fără ființă, sub zvârcolirea lor strâmtorată. Șiruri întregi de capcane mădioase ispiteau pe călătorii adâncului, nebănuite ca o impletitură de apă, și așteptau.

Peste cotul acela cutovean întunericul venea ca un năvod sau ca un perete de tresti. El înțindea alte curse și-și aștepta la rându-i prin-soarea lui.

In aceeaș seară, în bucătărioara cu fereastră zăbrelită întoarsă către Dunăre, Umurli scrumea și tundeà lămpii. Flacăra se zbăteà ca de durere în mușcatura foarfecii. Pe pereti jucau umbre sfărâmate.

— „Nu e mai bine să nu te duci?” zise fata cuivă dindărătul ei, nevăzut în acel sfâfâit de umbre și de flacără.

Nu răspunse nimeni.

— Șefkì n'are să vrea să stea de vorbă cu tine”.

Tăcerea rămase aceeaș.

Când sticla pusă răspândi peste tot o lumină liniștită și lucrurile își luară fiecare locul, jos lângă vatră se alese un om. Ținea capul plecat pe cocoașele puștii și le frecă înainte cu o piele galbenă. Umurli se dăduse într'un colț și-l privea. Avea în ochi și o milă iubitoare și o mare dorință să știe. Se ținea însă, și așteptă.

— „Am să-l aduc pe Șefkì acasă”, zise omul uitându-se pe țevi în lampă. Glas și față dă-

dură la iveală pe Ali. Eră gata de plecare, cu cîsme înalte și cîngătoare de cartușe peste brâu.

— „Ce-ai să-i spui, dacă ai să poți să-i spui cevă, ca să-l aduci?“

— „Umurli, ai încredere în mine!“

— „Am, dar nu vreau să-l pierdem pe Șefki printr'o greșală! Nu uitați că Șefki nu e numai al vostru, e și-al meu!“ zise ea mai tare, nemai putându-se stăpânî, cu mâna pe inimă.

— „Are să fie iară al nostru și al tău. Fii pe pace. Am eu cevă nou să-i spuiu“. — „Ce?“

— „Nu vreau să spuiu de două ori într'o seară, și altuia decât cui trebuie. Și nici nu-i timp acum. Întreabă de dimineață pe mătușa Viciè și ai să stii“. — „Ce să mai știe? Încercă să lupte cu sfârșeala. Iară Viciè? Și mai trebuia s'o întrebe pe ea? Va să zică se hotăriseră? Nu mai eră nici o îndoială. Toată stângăcia asta încăpățânată a lui tat-su, din care n'avea să poată să-l scoată cu binele, vorbea destul. Cum eră să-i lase pe ei să caute pe Șefki pentru aşa grozav'e?“

Ali puse pușca în colț, strânse tinichelele de alifii, cârpele, surupelnița și se sculă.

— „Fără Șefki nu mai viu acasă“. — „Umurli își impreună măinile, a uimire spețiată, și făcù un pas înainte.

— „Nu spune asta, tată!“ gemù ea.

El o înveli într-o căutătură înduioșată și o sărută pe frunte la rădăcina părului ca șofra-

nul. Fata îl îmbrățișă strâns și rămase așă, cu ochii închiși, pe umărul lui. Să-i spuie? Să-l roage să nu se grăbească?

Ali se desfăcă înțet, își aruncă o geantă de vânătoare la sold, luă arma și ieși.

— „Tată!” vră să strige din toate puterile după el Umurlı. Dar rămase zăpăcită, în mijlocul odăii, înaintea ușii închise. L-auzea pe Ali cum călcă cu mersul lui obișnuit.

Un gând îi veni atunci. Trebuia să-l împiedice cu orice preț. Alergă la o ladă în care păstra lucrurile lui Şefki și risipă pe podele tot felul de boarfe, până găsi de ce avea nevoie. Se îmbrăcă cu o haină, își ridică gulerul, strânse coadele cunună pe creștet și puse peste ele fesul de sărbătoare al fugitului. Când își împiedică mai sus șalvarii și luă un băt în mâna, era un băiat de turc din mahală ieșit să bată la un oblon după cevă cafea sau gaz. Făcă lampa mică și deschise ușa în al cărei gol răsări o grădină de stele. Ascultă. Niciun zgomot. Noaptea înghițise pe vânător și urma pașilor lui.

Îeși repede, cu nalâmii în mâna, de grija să nu bată pe pietre. În odăia de lângă poartă stătea de ieri Viciè, tocmai ca să nu rămână astăzi casa singură. Trebuia să se ferească de ea și să se ţie tiptil de tată-său, pe drumul spre otacul pescarilor. N'avea decât să i se arate undeva în câmp. S'ar fi întors de voe, de nevoie, s'o aducă îndărăt și cel puțin deocamdată își amână gândul. Mâine era altă zi și-ar fi văzut ea ce facea.

In uliță avu un fior de frig. Niciodată nu fusese singură la un ceas ca acesta nici până la piatra lată de prag. Cerșia era neagră de jur împrejur. Numai la o parte, în colț, strălucea alb, cu impletiturile de flori din daltă și cu pizania de scris arab, chioșcul de marmoră al ceșmelelor. Parcă înaintea fiecărei lespezi ardeă neclintită câte o candelă de argint, pe când lumina ieșea din chiar lespede. Înăuntru i se năzără că aude fâșii de apă. Poate la o vreme aşa târzie aveau să se înșire prin fața ferestruicii, săpată cu un desen atât de des de piatră că mâna care împingează pe jos prin deschizătură canele și ibricele aburite de îngheț, se vedeă, dar chipul de dindărăt, nu, toate fetele câte trecuseră de o sută de ani pe-acolo. Nu ieșise cumva și ea, scoasă, fără să-și dea seama, de aceeaș poruncă? Plecă ochii lungi, cu genele tremurătoare strengărește, ca niște cozi de codobatură, și se strecură în vîrful picioarelor pe lângă jghiaburile roase de ani. Apoi se grăbi până în răspântie și iară ascultă.

Aerul era ca vrăjit. Nicio șoaptă nu venea prin el, vreun suspin de pasăre de noapte sau hârșitul cu intreruperi al papucilor dervișului, mort acum zece ani în cimitir făcându-și slujba și de care se zicea că trece zilnic, în somnul ulițelor, la vechea căsuță de rugăciune. Ii fu frică să se uite într'acolo, la ferestrele lipite cu hârtie din peretele portocaliu. Prin găurile ei, pe unde cu alți copii se săltă din călcăe să

vadă feșele, tichiile și năsăliile îngropării, se putea să licăre acum ochi dinăuntru în afară. Lăsa techia la o parte și sări peste gropi și peste maluri, înainte.

Tată-său o luase sau pe sub beden, dealungul cazărmilor, sau pe Podul Gunoialui, prin grădini. Dacă-i era numai să se ducă la otac, de ceeace se temea, apucase drumul întâiu, dacă se gândeau să mai stea și la niște pândă și să abată cevă, ieșise pe-al doilea. Nu stătu la îndoiială și porni mărunt pe sub cazărmii. Vedeau malul de pământ al bedenului, aproape deasupra capului, stăvilind revărsarea scăparătoare a căii robilor. Dacă tată-său ar fi urcat cumva pe sus, l-ar fi urmărit cum mergea negru princer. Dinspre curțile pline ziua de soldați, întunericul păzit din loc în loc de felinare fumegoașe, neatârnate parcă de nimic, era și mai întunecat. La intrare, umplea drumul alb, paznicul. Înlemnii. Dacă întrebă cine-i acolo și-o chemă? Cătvă timp rămase lipită de zid. Omul din fund părea că vine. Peste capul lui fulgeră câteodată cuțitul dela pușcă. Făcă doi, trei pași deandaratele, pe când mâna căută în neștire fergeaua, să se acopere. Când intrare și paznic se șterseră, alergă chiar cum trebuie, cale înțoarsă. Numai sub boltile Porții Gunoialui se desmetici și fu rușinată și furioasă. Pesemne straiele băetești erau de vină, fesul asta greu care-i lovea cu ciucurele urechea și o sperie. Bătu din picior cu ciudă și ieși pe cealaltă

parte, dealungul sănțului, ocolind pintenii de zidărie și bălăriile, care aduceau cu capre vinete la pășune. Broaștele cântau dedesubt slab, ca o mutare de tălăngi. Ali nu se vedea, nu s'auzea.

Fata rătăci fără nădejde un ceas, două, ascultă jos în ceară, se furișă pe zăgazul cimitirului ovreesc, nimeri spre Kumbair. De-ar fi bufnit cel puțin o împușcătură, să se tie după ea! Tăcerea singură auiă și-i lua auzul. Il pierduse.

Se opri zdrobită. Dar, stând pe loc, noaptea prindea să invie. Un foșnet ca de dihor care se duceă la cotețe, sună pe-aproape. Se suie repede pe-o piatră. Clănțanea și de frig. Șalvarii i se îngreuiaseră de rouă. Pe sus se clătină ca un fâlfâit. Dar fâlfâitul se subție și se isprăvi într'un scârțâit încet, într'un sâsâit cu deget pe buze, și nu putea fi decât un ușor cutremur al porumbului, pornit cu o adiere poate tocmai de sub Cutova și umplând toată marginea înaltă a luncii cu întrebarea lui fără înțeles.

Parcă se căutau mai mulți, erau aci, unul pe lângă altul, răscoleau ascunși de negură, și nu se găseau. O stea mare gata de apus, era ca o lampă cu flacăra verde, lăsată pe pământ loc de adunare. Si deodată pâlpâi mai tare și căză în apă. Dacă s'ar fi încumetat să strige! Era amețită și moale. Acel umblet s'ar fi oprit poate și ea și-ar fi descoperit acolo pe-ai ei. Ce căutați toți afară la acel ceas Tânziu? Ce-i gonise din adăposturi? Ce-i împiedică să se întâl-

nească? O doboră oboseala. Nu, tată-său n'avea să vadă pe Șefki, aşă cum nici ea nu fusese în stare să-l vadă pe el, cu toate că i se ținuse de urme. O depărtare ca o ceață, în care pasul n'are spor, cădeă astăzi între ei, ii risipea și le înăbușă glasurile de chemare. Se simțea tot mai istovită și nu mai pricepea de ce ieșise, ce putere o smulsese din odae, în ce primejdie i se nălucise că ar fi toți.

Trebuiă să se ducă îndărăt acasă. Dacă tată-său se răzgândeau sau isprăveau? Să se răzgândească Ali? Dar dacă isprăveau? O frică de cevă ce puteau să se întâmple la ei în lipsă, o zgribuli mai rău decât răcoarea. Ar fi dat pe la Florica să-i ciocănească în geam. Să se fi strecurat în așternutul ei, să-i fi șoptit cevă la ureche și să fi fugit, cu carnea mai caldă și mai caldă în suflet! Inelul era acum la Șefki. Ce se gândise el primindu-l? Ar fi putut să vîe singur, s'o caute. Șefki, zbârlitul? Ha! O verigă-i trimisese, care trebuiă să-l ție până aveau să fie iară față în față și să se lămurească în sfârșit. Cum? Nici ea nu știa! El n'ar fi spus niciodată nimic. Ea, cu ce să înceapă? Dar dacă isprăveau Ali? Vreă să vorbească și cu Florica, să se ajute cu cineva, să nu mai fie atât de singură. Mai ascultă odată, se ridică în degete, că și cum ar fi avut să se uite peste un zid și plecă mai grăbită decât venise, deadreptul peste șanțuri și bolovani, către poarta cu cele două cule, trasă cu muchi și arcuri de cărbune pe bolta dela Răsărit.

— „Hei, Turcule, stai!” strigă cineva din răscrucea podului. Era vreun chefliu, care se intorcea pe afara din Cetate dela târg și se răzimase de pălimar.

Umurli îngheță și se opri. Omul de umbră se deslipi de locul lui și se apropiè. Ii tăia calea.

— „N'ai un chibrit, băete?” zise cu o gură plină de aburi de vin. Dar acum se oprise și el, copleșit de o mare uimire. Un braț se intinse lung, de păianjen al cetății.

— „Cadănă frumoasă, ce cauți noaptea pe drum?” bolborosi aceeaș gură cu aburi de vin, chiar lângă ea. „Vino cu mine, să nu dai de vreun rău”.

Umurli era pierită cu totul. Încă o clipă și degetele încovoiate o apuau. De spaima atingerii se zgârci toată și, pe neașteptate, ca o fată bărbată ce era, sânge de vânător și de pescar, se repezi înainte, căpriță tare în frunte, și răsturnă matahală care-i închidea drumul. Cu nalâmii iară în mâna, ca să n'o încurce, alergă săgeată pe ulița cerșiei. Indărâtul ei omul se sculase și o fugărea ocărând. Clefăiala lui se apropiă tot mai lîmpede. Coti însă la timp și trase poarta, lipindu-se de ea cu niște bătăi de inimă pe care căută să le ție cu mâna, ca într-o cupă. Pașii grei veniră, șovăiră chiar în dreptul acela, ca de-o băntuală, dar pe urmă tropăiră mai încolo și se stinseră. Sfărșită, Umurli intră, uitând cu desăvârșire de Florica,

împinse zăvorul și se lăsa nedesbrăcată pe divan, jumătate ea și jumătate Şefkì, într'un amestec de uluială și care avea să-i umple și visurile neliniștite.

Ali pătrunse demult în Ostrov și mergea întins spre Cutova. Mergea cât îl puteau duce înaltele cisme de baltă și-l îngăduiau gândurile. Vrea să prindă pe pescari la otac în zori. Avea el o socoteală a lui, cum să ajungă între ei fără să fie simțit. Altfel puiandrul de lup, după care pornise, îi scăpă iară, zbughit în vreun tuflis, sau lăsat pe apă la vale. Să-i fi pus mâna pe umăr și două cuvinte să-i fi zis, nu mai mult, și avea să-si lepede trufia băetească și să vie. La întors doborau vreo două păsări, fie și oprite, sau dădeau de vreun ie-pure, și eră iară ca pe vremuri.

Când auzise dela Viciè isprava băetilor dela șarampoi, avusese o bănuială. Se uitase și la Umurli care-și pierduse sprintenia. Se gândeau amândoi la fel. Când ii povestii după aceea hogea că Şefkì nu fusese într'adevăr Vineri în bazar, bănuiala se făcuse credință. Se temea să mai dea ochi cu fata. Pe toată fața ei trebuia să se găsească aceeaș părere, pe care numai i-ar fi întărit-o arătându-i dintr'o privire cât o împărtășește. Stătuse întreaga după amiazi în casa geamiei. Așteptă un îndemn de afară, pentru o hotărîre care avea nevoie și de ajutor străin ca să lucreze.

Nu vorbisera, el și hogea, decât douăzeci de

vorbă, întrerupte de cântecul de apă al narghilélei, dar se înțeleseră. Acum trebuiă trecut la săptă, și repede.

— „Nu e Turcoaică de-a noastră, Umurli asta“, zisește bătrânul cu ochii pe fereastra deschisă, la streașina de olane de care cerul parcă atârnă țurțuri.

— „E frumoasă, veselă și iute, ca mamă-sa“, răspunse el.

Târziu hogea adăugase apăsat:

— „Trebuie să-i unești. Șefki pleacă“.

După care tacuseră.

Seara intrase pe aceeaș fereastră în odaie. Tuttunul singur pufăit când și când, îi mai lumina cu dogoarea lui puțină, ca un ghem de putregaiu în intuneric niște moși bărboși ai pădurii într'o coaje de gorun. Ca un plâns treceă în zbor pe afară strigătul adormit al vreunui gugușluc. Erau mișcați. Multe lucruri de demult, de treizeci, patruzeci de ani, le veneau în minte. Știau că le veniseră la amândoi în minte și, fără să și le mărturisească, schimbul se faceă. Nu-și mai dădeau seama dacă nu le și vorbiseră. Se priveau fără să clipească, din ochii lor reci și strălucitori de safir și de topaz adevărat.

Vidinul de odinioară urcă în cerceveaua cu perdeă albastră de senin, ca într'o oglindă vrăjită, la dorința lor. Auzeau chemarea din minaret a ajutorului de hoge și le păreă o rugăciune mândră de pe vremuri, într'o cunună de candele aprinse, sus în jurul cerdacului; ca un

cort între stele. Arginarii soseau sunându-și papucii pe pietre și înfășurați în alb ca Arabii. Muzica subțire dela curtea pașei pătrundează și ea până aici. Bazarul cel vechiu din ziua sfântă a Vinerii se risipează cu șiruri de care pe săpte drumuri și cu buestrăsi fineri nechezând și ferindu-se de frâu. În fierberea aceea de oameni erau și ei. Si mai erau și mulți apropiatași și necunoscuți, cari se duseseră de-atunci cu Vîdinul împărătesc, pe Dunăre în jos, către orașul profetului. Era frate-său focos, pe la tarabele cu salbe și mătăsuri, cum trebuie să fi fost Șefki prin aceleași locuri și cu aceleași doruri, și era, acoperită până sus, pe lângă părinti, între alte fete, Nebiè, mama de mai pe urmă a băiatului. O întreagă lume nenăscută se mișcă poate și ea împrejurul lor, ca aerul. Cum se mișcă negreșit și acum, împrejurul cestorlalți, și nu pot s'o abată și s'o înăbușe, pentru că alte mâini mai puternice i-au dat drumul ca unui stol de porumbei, care în cercuri tot mai strimte și crescând mereu, se apropie.

— „Mâine l-aduc pe Șefki”, zisese la urmă sculându-se de pe chilim și punând parcă și aceste vorbe, ca țeava narghilélei, la locul lor, după ce le învertise și le răsinvîrtise în tăcerea din sine. Si acum, cu planul făcut, mergea să-l împlinească.

Fata era împotrivă. Vedeă el. De aceea nici nu stătuse de povestit cu ea. Umurli l-ar fi lăsat în pace pe Șefki și zece ani, numai să vie

singur. Avea mijloacele ei femești să-l îspitească, dar ținea mult. O fecioară fragedă, crescută ca o floare ascunsă, oricât ar fi de isteață, nu poate să pătrundă inima bărbatului. Și inima asta e mândră și încăpățanată, nu știe să se înmoie deodată ca a femeii și să cadă! Din ce i-ar fi mai dor să se poarte aşă, din ce se împietrește și se acopere. O vorbă nelățimp scăpată, o închide și o umple de lacrimi pentru totdeauna.

Până astăzi toate se întâmplaseră, ca printr'un blestem, tocmai cum nu trebuia. Șefki, de teamă că cei doi îl descoperiséră, se fereă mai rău decât oricând. Și, judecând după firea lui, se pregăteă să plece. Dacă nu se duceă să-l găsească noaptea asta, de mâine trebuiă să se ție de el prin port. Ca unchiu și tată de suflet se bizuiă în el și pornează în căile băiatului cu incredere. Atâtă timp nu mirosisse nimic, iar mai apoi se făcuse că nu știe și tăcuse. Asta fusese slăbiciunea lor și tot asta îl ținuse pe Șefki în fuga lui desnădăjduifă. Eră destul să-i vorbească limpede și părintește, și tot farmecul se strică. De el nu se rușină să-i fie rușine. Copilul, crescut bărbat, găsează pe singurul căruia putea să i se destăinuie și să-i urmeze.

Umblase poate un ceas. Carul-mare se deșise jos la miază-noapte din toate încheeturile lui de diamant. De partea cealaltă sclipează pieziș Grebla și odată cu mersul lui săltat, fără potecă, intră și ieșea din coama pomilor ca un

pieptene în niște vițe negre de păr. Zorile se aprobiau. Putea să fie ca la două dinspre ziuă. Ali se așeză pe o buturugă și-și aprinse luleaua. Apoi scoase cuțitul și cu muchia lui curăță încet cîsmele de norcoiu. Dincolo de rariștea pe care o ținuse ca să nu orbecăiască prea rău prin crăpăturile Ostrovului golit de apă, crângui începea să mișune. Fâlfâiri iuți treceau dela un desis la altul. Câte un piruit supărat stânnea patru, cinci țipete mai infundate, în vreun culcuș. Fiare mărunte se frecau de crăci și-și luau tălpășița.

Bătrânul ascultă pe gânduri, tără să-și slăbească pușca dela umăr. Ar fi putut și iepurele roșu al ceairului să-i facă sluj înainte și să mustăcească mirat, cu labele indoite în blana de pe burtă. Ar fi păcăit la el, fără să-l vadă, tot ca acum. Știă grîndul. Din câte auzise trebuia să fie pe uscate. La a treia măgură, de unde ieșea primăvara la rațe, o făcea la dreapta și mergea vreo cincizeci de pași în linia trestilor. Pe-o lature se adâncea Dunărea, umflată aici într'un sân nebănuitor, iar de cealaltă forță viitura. Unde prispa se înălță de sub apă și viitura se îmbucă în râu, se găsează otacul. Puteai să ajungi acum la el și cu lotca și cu piciorul. Il deosebeai de departe, după pânza poloagelor sau după lătratul câinelui.

Locul il cunoșteau amândoi bine, și el și Şefki, din zilele când băiatul ucenicea cu el la mesteșugul acesta al puștii. Ii mergea alături cu

geanta de vânat pe după gât. Credeă că-i aude și azi pasul ieșind din intuneric, mai greu și mai întins. Dar de ce pasul acela care se îndreptă spre el, se făcea des și o rupea încolo? Cel speria? Ce era fuga aceea gâfăită și turbată, peste tufe și prin mlaștini? Inimi tinere neașezate și aprige! Lăsa ciubucul și ascultă cu sufletul la gură. Un fâșit subțire, parcă adierea dimineții ar fi suflat în fiecare frunză, încercându-i sunetul, îi plutea peste creștet. Gorneagul coboră din dealurile de piatră, la apă. Bătaia lui străbatea la cealaltă margine a câmpului până la urechea agerită de grija a lui Umurlì sau umflă puțin la ceasul acesta pânza corturilor din văzul Cutovei, de lăsa țânțarii poziți pe ele mai lesne decât fumul. Miroslul de brazdă pe care-l aducea îi făcea pe oamenii de dedesubt să se miște prin somn și să-și treacă suspinând cu mâna peste obraz. Încolo nu era niciun zgomot. Fuga prin desăruncările o părere a așteptării.

Vânătoarea cea mare abia începea. Pușca nu-i era de nicio treabă și lațurile mai mult l-ar fi încurcat. Trebuia să se apropie de sălbăticiu zâmbind și cu palmele întinse. Si pe acele palme îi duceau pe Umurli stând turcește ca pe un chilim, cu capul plecat, a supunere, și brațele cruciș, a credință, ca femeile cele bune ale neamului lor. Si-i duceau casa în care copilarise, cu stupii și guguștiucii ei, cu pietrele cu stele și cu scrise adunate din Cetate, și cu sabia lui Pas-

vanoglu. În fiecare Tânăr, cum zicea hogea, se nașteau încă odată toată împăratia. Tânăr avea să se ivească cel vrednic, s'o ia în brațe și s'o ridice peste lume, ca Mohamezii și Solimanii.

Se gândeau aşă și plecase. Cotise în sălcii, dar ochii lui dedați cu pândele, vedeau ca ziua. Când ieși din ele, Golea se arăta pe luciu, aproape, arcuit și fioros, iar porumbiștea tăcea tainic. Iși trase bine cismele peste genunchi și intră în baltă.

Dela întâiul plescăit, două mogâldețe de umbără care se uitau întă pe apă, dintr'un colț ferit, tresăriră și se întoarseră.

— „N'auziști cevă, Floreo?” șopti una.

— „Parcă!” veni tot aşă și răspunsul.

Eră numai ca un fâșiit de frunză de porumb care caută să scape de vârful unui cărcel de fasole și-l lovește cu fața solzoasă. Dar apoi se întărî și limpezi.

— „E cineva la capătul cel mic din sălcii al grindului”, zise acelaș glas. Si mogâldețele încrenieniră iară, în aşteptare, făcându-se una cu noaptea și cu firele de porumb. Şefki ii adusese aici, le mai arătase locul și ce aveau de făcut și plecase cu iotca lui mică, priponită sub mal de azi dimineață, de când venise cu călugărul.

Ali o luase incoace dîbuind grindul. Pipăia cu piciorul și se fereau de mușuroaie și de găuri. În dreptul băeturilor îl găsi. Mulțumit stătu locului, scoase luleaua și aprinse. O flacără scurtă

și ascuțită fâlfâi ca un fluture roșu în aer. Văpaia ei lumină un obraz încrețit, cu ochii strânsi și cu buzele întinse de supt, și alergă peste umăr pe țeava puștii în sus.

— „Ali!“ tipară amândoi băetii și-si duseră mâninile la gură.

Ali n'auzise nimic. Le întoarse acum spatele și merse ca la vânătoare de rațe, în baltă până sub genunchi. Călcă lung și-si aşeză întâi bine talpa, ca să n'alunece. La aceleași răstimpuri, când pâcâiă, unda se roșea în jumătate de cerc împrejurul lui, ca de o pulbere pe care ar fi scuturat-o din cap, și marginea umerilor și a impletiturii de bumbac de pe tâmpale căpătă un fel de fir înseilat repede cu un ac de lunină. Apoi înegrindu-se iară și crescând cu cât se depărtă, își urmă calea. Patru ochi nemîșcați îl însoțeau în această scufundare în noapte.

— „Să știi că se duce la otac“, zise Florea.

— „Ce-l găsi tocmai azi“, bombăni Vanci. „Să nu ne strice cumvă socotelile“.

— „Mirosi cevă moșul. Nu ne spunea Șeski că are de gând să plece?“

— „Să ce tot au cu el? Eu l-aș lăsă arhanghelului“.

— „Ei nu sănt Turci ca toți Turcii. Nu-i vezi? Stau deoparte. Numai cu hogea, care zic toți ai lor că e tobă de carte, și cu doi, trei, în mahală“.

— „Ducă-se atunci de unde veniră și să ne lase în pace!“

— „Mie nu-mi plăcù azi Şefki. Nu te uitaşii
ce căutătură aveă?“

— „Asta-i tot goanga ta, că ne-o coace“.

— „Nu, nu-i asta. Ochii lui sunt mai, mai negri, ca trecuţi prin foc. Şi când ii vîne pe tine
te strâng haina în spate. Parcă privi moartea
în faţă“.

— „Treaba lui. Mai bine rupe tu o bucată de
cocârťău şi dă-mi. Nu ştiam c'o să ajunăm de
Duminică. Şi-acum mai cade pe capul nostru
şi Alii ăsta! Da' vezi de-alege parteia mai pră-
jită!“

— „Să-l fi mâncat cald, mălaiul, cum îl sco-
teă mama din untură! Eu îñfulicai atunci căşivă
bulzi. Unde-i Ali? A, da, uite-l în dunga săl-
ciilor“.

— „Ce facem acum? Mi se pare că rămâneam
păgubaşii de peşte?“

— „Poate-ar fi mai cuminte să ne întoarcem
la han. Şi ışă, pe Şefki n'o să-l mai vedem după“.

— „Nu cred eu că se lasă tiparu-ăla prinş.
Dacă zis, zis rămâne. Trece printre picioarele
lui Ali, vine înnot despuiat, dar vine. Şi chiar
dacă n'ar veni! N'am poftă să plec de-aici cu
mâna goală. Ori crezi că mai pupăm noi o
pleaşcă de milogi ca asta?“

— „Ce facem atunci?“

— „Zi şi tu!“

— „Hai, dacă-i aşă, să ne luăm pe urmele lui.
Ali se duce la otac, nici vorbă. Noi ne oprim la
treaba noastră, între sălciiile înecate. Tocmai

ajunse. Il mai vezi? Uită-te repede că pieră Turcii au să stea împreună la taifas. Lucrăm aşă mai fără frică".

Florea porni în frunte. Vanci venea lipit după el, cu coșarca legată în spate pescărește, cu două sfuri înodate pe piept. Erau aşă de încordați și cu luarea aminte întreagă înainte încât apa îi sperie ca o primejdie neașteptată. Cum îi cuprinse, rece și tăcută, săriră îndărăt și călcară alături, aruncând-o în toate părțile, ca într'un galop de cal. Rămaseră fără suflare locului, strângându-se ca în clește, de mâini. Linistea se aşeză numai decât iară. Se auzea numai foarte departe mersul tot mai slab prin viitură al lui Ali.

Băeții râseră mut, frecându-și nasurile, ca locuitorii goi ai altor ostroave dela miazăzi, și porniră, de rândul acesta deabinele. Nici vidra nu tae apa în mai mare tăcere decât umblau ei. Florea era și el un puiu de vîtă de Dunăre. O treceă încolo și încoace în joacă. Și, când trebuiă, și cu hainele făcute boccea în spate. Din când în când stăteau și ascultau rotindu-și ochii. Zarea era pustie. Șełki alese bine și locul și ceasul. De drag să lucrezi cu asemenea tovarăși! Iși dădeau seama a două oară în aceeaș săptămână. A doua oară, și, cum se arătau până acum semnele, mai cu noroc pentru toți decât înțâia.

Făcură aşă vreo treizeci de pași, mergând până la genunchi în apă și ținându-se unul de

altul. Dacă Ali nu le-ar fi luat înainte, cine știe dacă se mai îndemnau. Acum n'aveau decât să ţie drumul, iar de mai mari adâncimi n'aveau să se teamă. Aveau grijă numai, să se mai uite uneori înapoi ca să se convingă dacă se mai vedeă haina lui Vanci, spânzurată cu albul în afară, într'un arc la marginea porumburilor, ca o momâe de vrăbii. Dacă știai locul, o deosebeai. Ea trebuiă să-i ajute să nu se abată după ce isprăveau treaba și să apuce vreo parte primejdioasă. În dreapta și în stânga erau gropi și n'aveau nici un chef să se ude și mai puțin încă să bea apă.

Trei șuerături sparseră atunci din trei părți întinderile.

Băeții rămaseră însipitî unde se găseau, cu ochii mari și cu părul miriște în cap. Lopeți băteau năpraznic apa, fără trecere, parcă ar fi ieșit în locul lor din fund și n'ar fi ostenit până acolo cu înaintări treptate. Sigur că stătuseră de veghe prin dosuri de trestii și la un semn năvăleau.

— „Care-i acolo?” strigă cineva în sălcii.

Vanci își scoase peste cap coșarca și o băgă la fund, înțepenind-o cu pământ. Florea se aplecă și el și se făcă mic, fără să mai caute că luaseră cum trebuie și unul și altul apă. Nu puteau să fie decât pescari la pândă după hoți de pește. Numai de nă i-ar zări! Lotcile se pare că alergaseră toate drept în zăvoiul dinaintea lor, în care intrase Ali. Trebuiau să rămână nemiș-

cați și să aștepte. Erau destul de departe de vârșe ca să scape nedescoperiți și destul de vecini cu malul, și încă la apă puțină, ca, descoperiți chiar, să o poată zbughi îndărăt, în desisul de unde-i scosese clipa priincioasă. Deocamdată, pentru orice altă faptă decât pentru această coșare pe loc nu prea erau semne că i-ar fi răbdat gleznele. Si nici gândul că se aflau poate în ațele unei curse a lui Șefki nu li se putea aşeză bine sub frunte, într'atât erau cu totul acolo unde acum începea furtuna.

Numai ochii lui Vanci se aprinseră de o licărire scurtă. Dacă li se pregătise cu adevărat lor șurubăria în care nimerise acum de bunăvoie Ali, aveau să aibă de ce să râdă! Hazu-ăl mare ar fi fost să-i tragă pe intuneric și Șefki câtevă! Si la urmă să iasă și ei de pe unde se zgârciseră, ca să se mire de ce rele timpuri le mai fu dat să apuce, cu oameni cărunți și cunoscuți ca o iapă albă de cinstiți, căzuți din senin la patima hoției de pește! Dar cum se aprinsese licăreira, se și stinse, și Vanci rămase cu bărbia clănțănită aproape în baltă, băgător de seamă la ce se petreceă.

— „N'aș vreă să fiu în locul lui Ali!” zise el.

— „Lasă-i că se înțeleg ei! Numai de n'ar da cumvă de noi!” făcù Florea.

— „Are să fie mai bine sub trenul tău, a treia zi de atârnare, decât aici”, mai îndrăsnì să glu-mească Vanci.

— „Stăi mereu!” răcni atunci alt glas dintr'o lotcă împiedicată în crăci.

Se auzi cum din ea un om sări în Dunăre și alergă înainte ocărind.

— „Mi se pare că se'ngroașe gluma“, șopti Vanci. Făcuseră amândoi din ochi vârfuri de ac, dar vedea acum mai puțin decât înainte. Frunze negre cădeau prin aer, ca într'o toamnă a nopții. Lucrurile se arătau și piereau, sau se înmulțeau și se clătinău, înșelătoare. Li se păreă că se țin după cineva alergând prin baltă și, după ce clipeau, nu se mai păstră din acea nălucire nimic. Un răcnet nou le smucea capul în altă parte.

— „Te prinserăm, hoțomane!“ urlă un alt glas, din sus. Locul unde trebuise să fie Ali era înconjurat. De-acolo începeau șirurile de vârșe și în cercul turbaților ar fi fost să dea din colț în colț, ei. Se făcură și mai mici, cu spinările supte, așteptând parcă ciomăgeala lopețiilor.

— „Ce dracu' face Ali?“ zise necăjit Vanci.

— „Taci!“ poruncă Florea.

Stăteau cu urechea plecată și cu ochii lăcrămați de zgâire. Forfota, bălăceala și strigătele nu ținură decât o clipă, dar lor li se păreă că toată balta se umpluse de oameni, cari o călcau blestemând, cruciș și curmeziș, cu căngile în mâini.

Atunci o detunătură trosni. Noaptea o luă și o clocoți prelung prin cotloanele ei. Orice zgomot încetă. Era iară linștea dinainte, sfărămată numai de vreun zbor speriat din culcu-

șuri. Apoi alte răcnete izbucniră și un pas uriaș, ca într'o răsturnare de lotcă, sparse de două trei ori apa. Și o altă detunătură bubui, și după ea răsună alt pas și încă unuî, și un țipăt de moarte.

Băetii porniră în fugă pe grind, cât ii răbdă locul subt ei. Nu îndărăt spre hotarul Cutovei, ci înainte. Primejdia o uitaseră sau se spârsese în capul altora. Trebuiau să vadă ce fusese. Un strigăt nou, o väetătură, în care cunoșcură glasul lui Șefki, le curmă iară avântul. Vaetul lui, și încă cevă.

Zorile trăseseră deodată o zare roșie pe dealurile dimpotrivă și în largul Dunărei. Ierburiile se înălțau pe ea în fire tremurate, de scrum pâlpâit ușor. Sâlciiile scuturau pe sus coame de scântezi. O revârsare de unde ca o aramă bătută de ciocan ii ajunse și trecu peste ei însângerându-i. Și tot atunci o răbufneală lungă de foc țâșni în stâlpi de flăcări. Nu erau zorile, ci ardeă undeva pe câmpia de dincolo. Girezi de pae sau alte lucruri cu pălălae mare. Ca adineauri, fața lui Ali la un chibrit de ciubuc, aşă vedea acum toată mișuneala din tufișul rar, în lumina aceasta dela Răsărit. O vedeau și se apropiau în neștiire, ducând două umbre vînete cu ei.

Ali mersese liniștit până în dreptul vîntelerelor. Le zărise bețele și tocmai cotea ca să iasă din câmpul lor, când auzise foșnetul repede al unei lotci. O simțea pornită cu carina în sus,

ca un cal ridicat în două picioare de împunșatura pintenilor. Când să facă față dincotro venea ea, alte două fâșiituri din alte două unghiuri, îl uimiră. În acelaș timp izbucnî și întrebarea de fior a noptii.

El se dădù lângă un ciot de salcie și luă pușca în mâna. Până să se lămurească pricina vrea să fie pe urmăritori mai departe de lungimea unei lopeți. Era și nevoie. O lotcă trecu visor pe-alături de el și o vână de apă îl izbi în obraz și-i intră în sân. Era dela o vâslă de cărmă care trebuiă să-l pălească și dăduse prea scurt. Necăjit trase un foc în vânt. Si numai decât îi părăru și vră să le vorbească omenește dracilor acelora necunoscuți tăbăriți asupră-i, pentru că se gândeau că zgomotul avea să fie auzit dela otac și să-i răstoarne toate potrivelile.

Strigătele și răcnetele se amestecară însă nebune și nu se mai putu face înțeles. Când dintr-o nouă lotcă abiă sosită, un om se aruncă orbis la el, trase și al doilea foc, cevă mai jos. Omul dădù drept, în salturi, și nu-l mai lăsa să încarce a doua oară. Ridică brațul și lovi din plin.

Ali căzù peste buturuga de salcie. Capul plescăi în apă și rămase nemîscat. Sâangele gâlgâia dintr-o rană, care era mai mult o spinctură de fier de plug prin tot coșul pieptului. Pescarii alergară acum din toate părțile.

— „Mi se pare că-l omoriși, staroste”, zise unul.

— „Nu-i nimic. Ne scăpă numai de-o lighi-oană rea. Se spuscase dumnealui la blagă străină. Și pentrucă vream, după atâtea nopți de căutări fără noroc, să-i cunoaștem obrazul, hai să ne trimeată un glonț în cap! Cât despre știut, nare să știe nimeni. Ii legăm o piatră de picioare și-l lăsăm în mijlocul Dunărei“.

— „Dar vedeți, bre, cine-i?“

Atunci Șefki picase între ei, făcându-și loc desnădăjduit cu capul, cu coatele și cu picioarele, și se repezi cel dintâi la cel căzut. Se apleca peste el, îl privi și scoase acel vaet care încremenise la câtivă pași de-acolo pe Florea și pe Vanci.

Martorii acestei desnădejdi micșorară cercul împrejurul lui, încet, purtați de râu. Fețele li se făcură roșii. Toți căutară unul la altul, speciați, ca și cum i-ar fi ajuns o răsfrângere a săngelui care se auzea picând în baltă. Tufișurile și ochiurile de apă se invăpăiară.

— „Se aprinse vreun pătul de conac dela țereni“, zise cineva mai dela fund.

Starostele se apropiase de Șefki și încercase să-l desfacă de omul de jos.

— „Ce-ai tu cu hoțul de pește?“

— „Ce hoț de pește?“ hohotî plin de plâns băiatul. „E tata care venea la mine. Eu îl omorii! Eu îl omorii!“

Starostele îl zvârli căt colo și luă capul lui Ali în mână. Era în adevar prietenul lor, cu obrazul împăcat, cu ochii sticioși în care lică-

reà pârjolul de departe. Ceauşul se desfăcù repede dintre ceilalţi, cărora el le fusese cap în această împresurare și năvală, și li se alătură. Il priveau toți și nu le venea să credă. Cel hotărise să ajungă la ei pe grind și în puterea nopții, cum n'o mai făcuse? Si cum să-i nimereasă tocmai când erau mai orbi și mai scoși din fire de şiretenia hoțului de pește?

Așà-i găsiră Florea și Vanci când se strecurări tiptil până la lotci. Nu se mai sfiau. Întrebăți, erau să spuie că auziseră, pe când se intorceau cu ocol, acasă, foc de pușcă și strigăte și alergaseră să fie de ajutor. Şefki nu putea să-i dea de gol. Ce fusese acolo? Nu cumva se împușcaseră Turcii între ei?

— „Vânătoare de rațe nu prea mirosi să fie! Să vedem ce-o să-i ducă la ziuă tat-su lui Umurli“, nu-și putu struni limba Vanci.

— „Mișcă și ține-ți gura!“ făcù Florea, dornic să vadă odată ce se petrecuse.

Lumina pâlpâia peste toți și rând pe rând îi scotea și-i afundă în intuneric. Moartea trecuse peste ei și-i impietrise, care pe unde se găsise. Nu eră moartea pedeapsă a unuia fără rost și nume, ci moartea de mâna lor a unuia dintre ei care-i legă cu junghiuri peste șale într'o legătură de sânge. Si flacăra le cădeau iară deasupra și-i miruiă cu mirul ei roșu. Întâmplarea din smârcul cu sălcii iși avea o clipă toată ființa grozavă, cu oamenii, cu apele și cu cerul dimprejur, și se prăbușea în clipa următoare cu cerul dimprejur,

cu apele și cu oamenii, din nou în nefi nță. Păreă numai o vedenie nepământeană și nu de-acum, a focului și a bălților, cu săpturi iește până la brâu din adânc.

Şefki se smulse cel dintâi din această împietrire. Când starostele îl împinse în lături, în mișcarea făcută ca să-și ție cumpăna, ridică mâinile. Dar mâinile erau pline de sânge și rămase cu ochii la ele, fără să înțeleagă. Sângelă cădea în picuri, ca dintr-o rană a lui. Se uită împrejur întrebător.

Pescarii dela otacele vecine, cari sosiseră chiar la început și-i inchiseseră ieșirile lui Ali, nu-l văzură. Ceaușul ajută pe staroste să aşeze mortul pe lemn, la loc uscat. Numai doi noui veniți, retrași mai la o parte, priveau îngrozită la degetele zgârcite și roșii. I se păreau cunoscuți și nu-și aduceau aminte de unde. Le zâmbi aproape. Atât că zâmbetul trebuie să se fi văzut în afară o groaznică strâmbătură, de vreme ce străinii se lipiră unul de altul fricoși, a apărare.

Atunci în capul lui Şefki se făcă puțină lumină. Ii mai văzuse undeva, rezemându-se tot așa în umeri, și cu aceeaș privire. Parcă la o altă apă, de mult, numai că aerul era alb, nu roșu ca azi. El se găsea într-o vale și se uită la ei de jos în sus. Si deodată se dumiri! Si în aceeaș clipă mintea, ca într-o descărcare cu ruperi și dărâmături, se umplu de înțelegere. Era ca și cum focul de-afară ar fi pătruns la ea, mistu-

ind-o. Știă de data asta tot, cum socotise cu grijă, umblase, râsesese, mințise, întinsese sforile șapte zile dearândul, pusesese pe drum brațul care să doboare, cum se legă jocul de copii dela beden, al celorlalți, unde muriseră câțivă pui de erete, cu răutatea lui chibzuită, de unde ieșeau morți de om și prăpădire de neamuri. Și știă mai ales ce-i rămâneă de făcuță!

Scânteia aceea lungă, scăpărată în creer când se ciocnise de băetii, se roțise peste întreagă viață lui trecută și stătă deasupra unui prag de casă prietenă. „Aici, la marginile împărătiei...“ Toate întâmplările care-l înduioșau altădată, azi îl obcseau. Nu se mai simțea legat de ele, și nu mai avea parcă destulă vlagă să le invioreze. Luarea aminte toată și se oprise la acel prag. „Aici, la marginile împărătiei...“

Zorile pătrunseseră în grădină și băteau în ferestre ca o tufă de trandafiri galbeni și roșii, desfoiați la fiecare adiere. Curtea dormea încă. Numai turtureaua de sub streașină îndrăsnise în atâta liniște să se lase pe marginea căușului de piatră dela puț și uitase să bea. Ascultă cevă. Ochii lui însă erau nemulțumiți. Căuta. Pluteau singuri, fără trup, din loc în loc și nu se puteau opri, până ajunseră acolo, la lespedea cu scris arab tocit de pași, peste care atâția ani intraseră el și altcineva în casă, și intraseră și oameni mai vechi plecați pentru totdeauna. Pe acea lespede zacea rezemat de stâlpul porții, ca într'o ațipeală după cale lungă, un băiat cu

totul și cu totul asemenea lui. Capul ii eră căzut pe piept și nu se deosebea bine, dar încolo eră el aidoma. Părul lui, umerii lui, brâul, picioarele pline de pământ, făptura întreagă. Ochii jumătate închiși se uitau la un cuțit incovoiat, vîrât pe jumătate în coșul pieptului. Sângele râură pe afară și se strânsese la un loc, lângă șoldul drept, parcă anume ca să nu se piardă. Scrisul ieșea mai bine de pe fundul acum roșu. Turtureaua ascultă picurii căzând și nu se hotără să-și afunde ciocul în căușul de apă. Nu eră decât ea, care ascultă, și privirea lui, întârziată în văzduh, veghindu-l.

Trebuiă să ajungă la pragul acela. Orice amânare eră o nouă durere și o nouă primejdie pentru alții. Din amânări de acestea izbucnise fapta de azi. Eră așteptat, și atâtea lucruri nu se puteau împlini numai pentru că nu eră el în stare să-și smulgă odată călcâiele din mâlul rece.

Se repezi peste ceauș ĩa Ali, ii trase cosorul din piept și dădù năvală în băeți.

Vanci începuse să se gândească la săcuiul cu pâine și la haina lui de pe mal. Să nu se ducă de dimineață acasă, nu numai fără pește și flăniând, dar și golaneț! Florea zisese de vreo trei ori până acum, și da să le ia dela capăt, nîște cuvinte auzite dela ba' Anghel și a căror legătură cu lumea de-acolo n'o mai pricepea: „Care-i iapa de se prinde, aia treeră!“ Atunci năvălise în ei Șefki cu cosorul ridicat. Vanci și Florea uitară gândurile lor mici și se desfăcură și-

pând. El trecu printre ei vijelie, pe grind îndărăt și pe lângă porumbiște, în crângul de sălcii. Apa săreà aprinsă din pașii lui. Alergă spre Dii cât îl țineau picioarele.

Eră nevoie să fie acolo înainte să se facă ziua, ca să nu-l vadă și să-l impiedice oamen'i. Și cu cât goneà mai iute, cu atât se linișteà mai mult. Osteneala îl descărca de orice alte griji sau amintiri. Și cu atât hotărîrea lui, înfricoșată, rămasă astfel singură și stăpână, i se păreà mai firească. Trebuià să se așeze în locul care i se arătase, aşà, cu capul sprijinît de ușorul porții, ca după un drum de zile, când nu s'ar îndură să-i trezească pe cei dinăuntru, ca să-i deschidă, și cu ochii la cuțitul intrat la încrângătura coastelor, până în plăsele.

Se luminà de ziua. Răsăritul se bolteà verzuiu drept înainte. Deastânga vâlvoarea se întejeà. Limbi mari portocalii se frământau ca subt o bătae de vergeà. Nori de scânteい bufneau când și când de subî ele, întrecându-le și revârsându-se în arcuri. Parcă dăduse cinevă foc nopții cu toate stelele. Dunărea se podeà roșie și roșii erau și cărările în care călcă. Poate că Ion Desculțu trecuse dincolo și-și împlinise gândul. Țara românească începeà să ardă, cu ciocoii și cu nedreptătile ei, și un sătean în haine albe stă la jărăgaiu și-l răscoleà cu cavalul lui.

Vorbele de aseară ale hanului se făceau fapte. Călugărul sculat de vreme țiebuie că-și lua acum cealmaua lui creștină de pe cap, cum îl

văzuse cu o zi înainte la otac, și se spălă înacet; se pregătea de drumurile Bregovei. Vasile Ilici plecă la port între hamalii lui, ca să le spuie de cele două revoluții și de spânzurarea țarilor. Antonova, zorlie la încrucișare, căută pe Florea în asternut și ieșea bodogănid prin intuneric, să-l găsească pe unde-și făcea iară de cap. Florentinova, speriată de un vis rău, se dădea jos din pat și aprindea o lumânare la oglindă, în care se uită tot mai de-aproape, de groaza petelor de vârsat. Dar niciunul nu-l ajunsese pe el, nici în iuțeala nici în ticăloșia ispravii. Alergă roșu prin Ostrov, șiroind de sângele tatălui lui de suflet, care-i era mai drag decât celălalt, pentru că pe celălalt nici nu-l cunoște și acesta era și tata lui Umurli.

Umurli! Umurli! Cum zisește călugărul? „Să a slujit Iacov pentru Rahila șapte ani și erau înaintea lui ca niște zile puține, pentru că o iubea pre dânsa“. Trăise pe lângă ea, fără să știe și, când o văzuse, trebuise să fugă zburătăcit de gândul care crescuse deodată în el. Nu era în stare să-l privească. Așteptă să treacă timp, ca să cuteze. Ii trebuiă o altă lume, mai a lor, unde în singurătate să-l cheme și să stea la sfat împreună, încântat și rușinos. Lumea aceea se năruise, zadarnică și ea de acum. Gândul avea să se destrame nespus. Umurli! Umurli!

Cetatea răsăreă din ape, sură și ierboasă. Șeski sări peste Părăsita și coti spre șarampoi. Turnurile ierbăriei păzeau deasupra tăcerii și,

pe lângă ele, suțiile cu lună coclită ale minaretelor. Intră pe zidul îngust de afară, cu vechile cule pustiite. Pietre cădeau de pasul lui, dedesubt în Dunăre. Eră o părăsire, de lume de veacuri moartă, din care și umbrele ostașilor de odinioară proptiți în lănci, sau lângă pușca cu cremene pusă în crăcana de fier, sau la gura tunului cu ghiulele de marmoră, plecaseră. O luaseră aceată lume anii, și o lua, câtă bură de argint din ea se mai păstrase în amintire, o lăua cu fiecare undă râul. Cel din urmă rămas venea în fuga din urnă, care-l dusese prin atâtea întâmplări, ca să se culce pe o lespede în inima ei și să nu se mai scoale. Ziduri și minarete se prăbușeau peste el și-l acopereau. Duhul din adânc se scuturase odată mânos. Cetatea nu mai eră.

Umurli! Umurli! Inelul ei cu piatra albastră îl căutase până'n baltă, lângă poloagele unde cu ochii deschiși visa de ea în fiecare seară. Îi trimisese un cuvânt mut de aur și zâmbind sub feregea apropiase ușa după sine în casă din tre piersici. El alergase să-l îngroape în cel mai ascuns loc din matca râului, să îngroape darul și să îngroape, în picioare, și pe omul care-l primise. Dar fusese hotărît altfel și acum alergă să-i-l aducă singur îndărât, cu piatra albastră plină de sângele bătrânului, și în curând spălată de-al altcuiva sânge. Poate Mihai lăutaru avea să le cânte cântecul prin hanul lui ba' Anghel și prin alte hanuri de drum străin, cum îl

auzise de Stângă și de Pașalele din alte vremuri, cu vioara la piept, cu ochii negri umeiți, cu vorbele tărăgăname, între ascultători căzuți deodată pe gânduri. Umurli! Umurli!

Deastânga Dunărea se limpezea încet și sopetea lovind în ziduri, ca de o lumină în adânc, în legănat lin de clopoțe subt apă. Îl însoțea în drumul din urmă. Clocotea subt umbra lui gonită, aplecată înainte. Ii aducea din port, pe lîr de foc, semnalul felinarului din catarg, al săcii care avea să plece mâine și ar fi trebuit să-l poarte în mările cu chitre. Un bâtlan vânăt, rătăcit din baltă, îi zbură alături, întrecându-l. Zbură spre Răsărit, spre orașul profetului! Nu mai aveau de acum nici un rost, nici cuvântul, nici cărțile hogii!

Umurli! Umurli! Se intorcea. Capul greu, atât de greu că trebuia să i-l ție în mâini, avea să se odihnească la ea în poală. Gura, mai pecetlită de cât oricând, nu mai avea de ce să se deschidă, ca să spuie ce avea de spus. Putea să stea lipit de ea. Până venea peste două ceasuri și celălalt om lipsă al casei, adus pe crăci de salcie, și se aşezau amândoi în odaia cea mare, între flori din grădină, rupte de degete scumpe. Vecini cu fes și cealmale și cadâne de sub fe-regele lungi albe, mulți căti încăpeau și căti nu încăpeau, din odae, dela ferestre și din curte, îi veghiau nemîșcați. Si el ar fi vrut să se mai ridice odată în coate, să-și deschidă ochii calzi

și să-i poată zice numai atât, înainte să se lase
îară pe spate, stins: „Umurli! Umurli!”

Fuga începută de un an și care-l scosese din
copilărie se apropiă de sfârșit. Dela poarta
aceasta cu arc, dintre curțile dinăuntru cu în-
doite metereze, dădeă în ulița lor. Şefki se mai
arătă odată, sus la cotitură, singur pe cerul cu
stele slabite. Cosorul roșu eră în mâna lui ca
o semilună mică. Apoi sări ușor dincolo și pieră
dedesubt. Pașii se auzeau tot mai depărtați.

